

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

GEORG NYGAARD
H. C. ANDERSEN OG
KØBENHAVN

FORENINGEN „FREMTIDEN“
KØBENHAVN 1938

H. C. ANDERSEN OG
KØBENHAVN

GEORG NYGAARD

H. C. ANDERSEN OG
KØBENHAVN

FORENINGEN „FREMtiden“

KØBENHAVN 1938

Printed in Denmark

FORORD

HENSIGTEN med denne Bog er i Tekst og Billeder at samle et Udvalg af de Minder, der knytter *H. C. Andersens* Navn til København.

H. C. Andersen kunde til Tider med megen Bitterhed udtale sig om Hovedstaden og dens Befolkning; men trods alt var det her, han fandt sit „Hjem i Hjemmet“, og hvor ofte han end søgte ud, var det dog altid København, der blev det faste Udgangspunkt og Stedet, hvortil han vendte tilbage.

Vi følger ham fra hin Efteraarsdag i 1819, da han som en fattig 14 Aars Dreng kom til Hovedstaden, indtil han i 1875 som den verdensberømte Eventyrdigter lukkede sine trætte Øjne, glad og taknemlig for den „Erkendelse“, der var blevet ham til Del.

Til Fremstillingen er, foruden utrykt Materiale, af trykte Kilder bl. a. benyttet H. C. Andersens egne Meddelelser i „Mit Livs Eventyr“, Levnedsbogen (udgivet af Hans Brix 1926) og især de forskellige Brevsamlinger og Dagbogsoptegnelser med Jævnførelse af de Berigtigelser, Tilføjelser og nye Oplysninger, der i første Række skyldes *Hans Brix* og *H. G. Olrik*.

For Benyttelse af utrykt Materiale i Det kongelige Bibliotek og H. C. Andersen-Museet i Odense takkes Bibliotekar *H. Topsøe-Jensen* og Museumsinspektør *Chr. M. K. Petersen*.

En Tak rettes ogsaa til Museumsdirektør *O. Andrup*, Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot, Museumsinspektør *Chr. Axel Jensen*, Københavns Bymuseum, Bibliotekar *Landt*, Øregaardssamlingen, og de private Ejere, der med stor Beredvillighed har stillet Billedmateriale til Raadighed.

Der er af praktiske Grunde givet Afkald paa et udførligt Noteapparat, idet der en Gang for alle maa henvises til Litteraturfortegnelsen.

Manuskriptet, der er forsynet med Kildehenvisninger, er overgivet til H. C. Andersen-Museet.

Georg Nygaard.

H. C. Andersen.
Maleri af C. A. Jensen 1836.

Udsigt over København fra Frederiksberg Bakke. Stik efter P. Lunds Tegning.

ANKOMSTEN

DET var en mærkelig menneskelig Fremtoning, der krøb ud af Postvognen paa Frederiksberg Bakke Mandag Morgen den 6. September 1819. En lang, ranglet Skikkelse med store Fødder. De smaa kinesiske Øjne var ligesom sammenklistrede om en stor, fremspringende Næse. Den slidte graa Frakke, hvis Ærmer ikke kunde naa de magre Haandled, hang om den lange Figur. Om Halsen et broget Kattuns-Tørklæde, fast snøret, og Kasket paa Hovedet. I Haanden en Tøjbylt.

„Drengen *Hans Christian Andersen*“ stod der paa det Pas, som const. Fuldmægtig C. V. Fich paa Odense Politikammer to Dage før havde udfærdiget for den Fjortenaarige.

H. C. Andersen var taget fra Odense med en Kapital paa 13 Rdl. i Lommen. Ved Velvilje fik han Lov at tage med Posten som blind Passager, det kostede kun 3 Rdl., men

derfor maatte han ogsaa staa ud af Vognen paa Frederiksberg Bakke, hvor han dybt bukkende tog Afsked med sine Medrejsende.

Med sin Tøjbylt og 10 Rdl. i Lommen gik han ind i Frederiksberg Have. Da han heroppe fra Bakken saa ud over Tagene og Taarnene i den store By, som han saa meget havde længtes efter, brast han i Graad. Nu, da han stod ved Maalet, følte han hvor ene han var, og at han ingen havde at holde sig til uden Gud i Himlen!

Han gik gennem Haven, ad Frederiksberg Allé og Vesterbro, forbi Frihedsstøtten, gennem Vesterport og stod nu paa det gamle Halmtorv. Han var i København! Intet Menneske kendte ham.

Nogle af de Rejsende, vidste han, tog ind paa Gæstgiveriet *Gardergaarden* paa Vestergade, og her gik han da hen, afleverede sit Pas og fik et lille Værelse.

Han vilde straks nyde den første Dag og ikke tænke paa Fremtiden, han vilde se sig om paa Gaderne. Først og fremmest var det Teatret, han tænkte paa. Hvordan han skulde naa den Berømmelse, han havde sat sig for at ville vinde, stod næppe klart for ham, men at det maatte være i Forbindelse med Teatret, var han ikke i Tvivl om.

København var sammenlignet med nu kun en lille By. Med sine godt 100.000 Indbyggere laa den klemt inde mellem sine Volde, og som Fæstningsby var den underkastet et strengt militært „landsfaderligt“ Regimente med lukkede Byporte om Natten.

Gadernes toppede Brosten og dybe Rendestene skal man nu til meget smaa Provinsbyer for at finde Magen til. Byens Udseende undergik ikke store Ændringer i H. C. Andersens Tid. Tranlygterne afløstes af Gassen, henimod

Slutningen af hans Liv faldt Byens Volde, og i den indre By bebyggedes Gammelholm og ombyggedes Kvarteret omkring Peder Madsens Gang.

Klasseforskellen var stor. Smaa haandværkerne og Arbej-

Gæstgivergaarden „Gardergaarden“ paa Vestergade 18.

derne maatte slide strengt og længe for blot at klare Dagen og Vejen. Megen Frihed var der ikke Tale om. En sjælden Gang kunde der maaske blive Raad til en Komediebillet i Høkerlogen og maaske en Gang om Aaret til en Tur i Skoven og paa Dyrehavsbakken.

Men Byens aandelige Liv blomstrede. Naar man gik paa Gaderne omkring Universitetet eller Det kgl. Teater,

kunde man opleve at møde Navne som *Oehlenschläger, H. C. Ørsted, Rasmus Rask, J. L. Heiberg, Ingemann, Grundtvig, Dr. Ryge, Eckersberg.*

Paa Gaderne vrimlede det denne Mandag med Mennesker. Netop Dagen før, var „Jødefejden“ brudt ud. Hele Byen var i Bevægelse, men disse Menneskemasser passede netop til Drengens Forestillinger om den store By. Han spurgte nogle Koner, der raabte med Blommer, om Vejen til Teatret, og de viste ham ned til Østergade, hvor det næsten var umuligt at arbejde sig gennem Mængden.

Endelig stod han foran det Sted, som hans Tanker havde beskæftiget sig med. Han gik rundt om Teatret, saa paa det fra alle Sider og bad ret af Hjerter Vorherre, at han vilde lade ham komme derind og blive en god Skuespiller.

Netop da er det, han oplever sin første Skuffelse i den store By. En Billetsjover, der har lagt Mærke til ham, spørger ham, om han vil have en Billet, og i den naive Tro, at det er en Foræring, der tilbydes ham, svarer han ja. Manden vil vide, til hvilken Plads, Drengen ønsker den og faar til Svar, at det maa bero paa hans egen Godhed.

— Saa du vil gøre Nar, din lange Lømmel! brøler Sjoveren, og Andersen løber forskrækket sin Vej.

Fra Bogtrykker *Iversen* i Odense havde Hans Christian medbragt et Anbefalingsbrev, hans eneste, til Solodanseren inden Mad. *Schall.*

Næste Dag pyntede han sig efter bedste Evne. Han tog sin lange, brune Konfirmationskjole paa, et stort Kalvekros, de lange Støvleskafter kom udenpaa Benklæderne og paa Hovedet en Hat, der faldt ned over Øjnene.

Saaledes i sin største Pynt gik han op til Mad. *Schall*, der boede i Norgesgade 197 (nu Bredgade Nr. 19).

Trappegang i Bredgade 19, hvor Solodanserinden Mad. Schall boede, da H. C. Andersen besøgte hende 1819. Husets Ydre er stærkt ændret.

Før Hans Christian trak i Klokkestrengen, faldt han paa Knæ udenfor Døren og bad til Gud, at han her maatte finde Hjælp og Beskyttelse. I det samme kom en Tjenestepige med sin Torvekurv paa Armen op ad Trappen. Hun smilede venligt, stak en Seksskilling til den lange Dreng og hoppede videre. Han saa paa hende og paa Skillingen, han

Solodanserinden Madame Anna Margrethe Schall (1775-1852). Pastel af Chr. Horneman.

havde jo sine Konfirmationsklæder paa og maatte se meget fin ud, hvor kunde hun tro, at han vilde tigge. Han kaldte paa hende.

— Behold den kun! raabte hun ned til ham, og væk var hun.

Endelig kom han ind til Danserinden.

Hun spurgte, om han havde Talent for Scenen, og han tilbød straks at give hende en Prøve.

Han valgte dertil Anines Rolle i „Cendrillon“.

Han havde set Stykket to Gange paa Teatret i Odense, men aldrig læst eller lært en Melodi deraf. Han improviserede imidlertid baade Tekst og Musik og for bedre at kunne udføre Dansescenen med Tamburinen, satte han Støvlerne fra sig i en Krog, slog paa sin store Hat som paa en Tamburin og begyndte paa Strømpesokker at danse og synge:

Hvad vil Rigdom vel sige,
hvad er Glans og Herlighed!

Danserinden betroede senere H. C. Andersen, at hun havde anset ham for lidt gal og skyndt sig med at faa sendt ham bort.

Da han grædende gik sin Vej, havde hun dog trøstet ham med, at hun vilde tale med *Bournonville*, om han maaske kunde komme til Dansen.

Næste Dag søgte Hans Christian selve Teaterchefen, Kammerherre *Frederik Conrad v. Holstein*, Livjægerens populære Chef under Udfaldet fra Classens Have.

Kammerherren fandt, at Andersen manglede Figur, og at han var altfor mager. I et Udslag af Galgenhumor svarede Drengen den fine Hofkavaler:

— Aa, naar jeg kun maa blive ansat med hundrede Rigsdalers Gage, vil jeg nok blive fed! Men nu tog Kammerherren den stramme Maske paa og viste ham bort med de Ord, at man kun engagerede unge Mennesker med Dannelse.

Endnu havde Andersen ikke været i Teatret, men Lysten drev ham uimodstaaeligt, og endelig Torsdag den 16. September købte han sig en Galleribillet til Syngestykket „Poul og Virginie“, skønt der ikke var meget tilbage af de 10 Rdl., han havde haft med fra Odense.

Stykket greb ham voldsomt. Madammerne i Gallerilogen trøstede ham med, at det hele jo kun var Komædie. De gav ham Smørrebrød med Rullepølse paa og Æbler, og med naiv Tillid fortalte han dem, hvem han var, at han var kommet hertil for at gaa til Teatret, at han betragtede Teatret som *sin* Virginie, man nu vilde tage fra ham, saa han maatte blive ligesaa ulykkelig som Poul. Madammerne saa forundrede paa ham og hviskede indbyrdes — og gav ham mere Smørrebrød, Frugt og Kage.

„Poul og Virginie“s lykkelige Slutning gav ham nyt Livsmod. Han henvendte sig paany til Teaterchefen og Mad. Schall, men disse Besøg slog grundigt hans Haab om at komme til Teatret ned. Rejse tilbage til Odense vilde han imidlertid ikke. Det betød blot, at han blev sat i Haandværkerlære, hvad der virkelig vilde være Synd, og saa kunde han jo ligesaa godt gaa i Lære i København.

H. C. Andersen havde i Postvognen fra Odense været sammen med en Skomagerkone, Mad. *Sophie Charlotte Hermansen*, hvis Mand havde boet en kort Tid i Odense; hun rejste nu til København, hvor hendes Søn af første Ægteskab var oppe til Studentereksamen, og tog sig baade paa Rejsen og bagefter venligt af H. C. Andersen.

Det er H. G. Olrik, der ved sine ihærdige Arkivundersøgelser har fundet Navnet frem paa denne brave Kvinde, hvem H. C. Andersen i „Mit Livs Eventyr“ kun benævner „en københavnsk Madame“, men i sin „Levnedsbog“ navngiver som en Mad. Hermansen, der havde været Prins *Ferdinands* Amme.

Sophie Charlotte Hermansen, født *Flemming*, var paa dette Tidspunkt ca. 48 Aar gammel. Hun havde i sit første Ægteskab med en Toldbetjent *Anders Olsen*, der dræbtes under Københavns Bombardement 1807, tre Børn, deriblandt den senere Viborg-Rektor, Professor *F. Chr. Olsen*, særlig kendt som *Poul Martin Møllers* Biograf. 1811 giftede hun sig med Skomager *Herman Ditlev Johansen*, kaldet *Hermansen*, fra hvem hun separeredes 1838.

Hans Christian gik ikke forgæves til Mad. Hermansen. Hun fulgte med ham til „Adresseavisen“s Kontor, og blandt Bekendtgørelserne fandt de følgende Avertissement (det staar i Numret for Fredag den 17. September 1819):

*En velvoxen Dreng af honnette Forældre, som har
Lyst at lære Snedkerprofessionen, kan blive antaget,
naar han melder sig i Borgergaden 104, 1. Sal.*

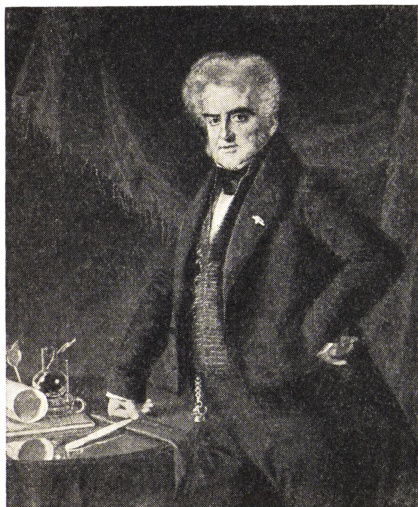
Borgergade 104 er det nuværende Gadennummer 34, Snedkermesteren hed *Johannes Madsen*. Det lod til at være en ret formuende og skikkelig Mand. Han lovede at antage Andersen som Lærling og vilde da give ham Klæder og alt.

Borgergade 34 (Huset tilhøje for den høje Bygning),
 hvor H. C. Andersen var i Snedkerlære én Dag.

Da han hørte, at Andersen intet havde at leve af — han havde nu kun 7 Mark tilbage af de 10 Rdl. — var han ædel nok til at tilbyde ham, at han straks kunde flytte ind.

Næste Morgen Kl. 6 gik H. C. Andersen i Snedkerlære. De andre Dreng og Svendene førte en meget uanstændig Tale, der paa den blufærdigt undselige Odense-Dreng

Syngemester Giuseppe Siboni (1780-1839)
Maleri af D. Monies.

virkede forstemmende, hvad der kun førte til nye Drillerier. Verden var slet ikke, som han havde tænkt sig.

Da Hans Christian blev sendt i Byen med nogle Stole, viste det sig, at de var bestemte til Slægtninge af Stiftsprovst *Tetens*, der havde konfirmeret ham og hvis Frue netop var her paa Besøg; hun kendte Hans Christian og nikkede venligt til ham.

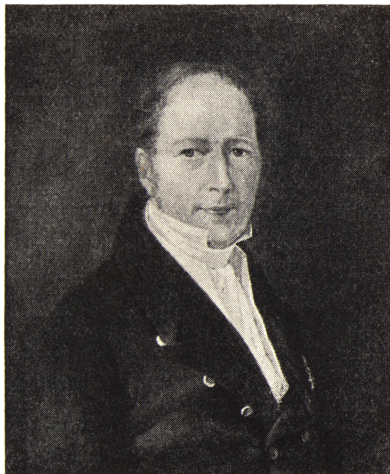
Men dette var nok til

at vække Erindringen om alle de skønne Drømme og Forhaabninger, og da Drengene fortsatte med deres raa Lystighed, tabte Hans Christian helt Modet, gik ned til Mesteren og sagde, at han følte sig ikke skikket til Haandværket og vilde gaa med det samme. Mesteren søgte at sætte Mod i ham, det var forgæves. Han vilde tage med en Skipper tilbage til Odense, tænkte han, i det Haab, at Skibet forgik paa Søen. I disse Tanker søgte han tilbage til Gardergaarden. Saa gik det op for ham, at det dog var muligt, at Skibet ikke forgik for hans Skyld, og tilbage til Odense med Skam vilde han ikke. Hans Christian faldt ned paa sine Knæ i Værelset og bad med Fortvivlelse til Gud i Himlen om Hjælp.

Da faldt det ham pludselig ind, at endnu ingen ved Teatret havde hørt hans Stemme, som alle havde rost i Odense.

Hvad om han aflagde Syngemester *Siboni* et Besøg!

Direktøren for Teatrets Syngeskole, Kammeranger *Giuseppe Siboni*, boede i Vingaardsstræde (nuværende Nr. 5). Med bankende Hjerte gik Drengen derhen. Paa Trappen knælede han ned og bad til Vorherre, før han ringede paa. Andagten tog dog ikke lang Tid, han var bange for, at nogen skulde komme

Komponisten C. E. F. Weyse (1774-1842).
Maleri af C. A. Jensen.

og overraske ham i denne Stilling. Klokken var 4 om Eftermiddagen og *Siboni* havde stort Middagsselskab, bl. a. var Digteren *Jens Baggesen* og Komponisten *Weyse* der.

En Husjomfru lukkede op. Til hende fortalte Hans Christian aabenhjertigt hele sin Historie og hvad der var hans Ønske, og hun maa inde ved Bordet have fortalt om den mærkelige Fremmede, for hele Selskabet kom styrtende ud for at se ham. Han blev budt indenfor, og nu gav han nogle Prøver paa sine Færdigheder. Han deklamerede Scener af Holberg og et Par Digte, og han sang en Arie af „Kærlighed paa Landet“.

— Jeg forudsiger, sagde *Baggesen*, at der en Gang bliver noget af ham.

Siboni lovede at uddanne hans Stemme, ymtede endda noget om, at han som Sanger maaske en Gang kunde komme

Kronprinsessegade 8 (det hvide Hus i Midten). Paa 2. Sal boede Weyse, da H. C. Andersen besøgte ham 1819.

til at optræde paa Det kgl. Teater. Han skulde komme igen en af de nærmeste Dage.

Fortumlet af Lykke sagde Hans Christian farvel. Da Husjomfruen lukkede ham ud, fortalte han hende, at hele hans Formue var 7 Mark, om hun ikke troede, at han nu blev Sanger ved Teatret og fik Gage.

Det kunde hun naturligvis ingen Mening have om, men hun raadede ham til næste Morgen at gaa op til Professor Weyse, da han var den af Selskabet, der havde vist størst Deltagelse.

Næste Morgen gik Hans Christian til Weyse, som den

Gang boede i Kronprinsessegade Nr. 8. Det viste sig, at den store Komponist, der selv en Gang havde været en fattig Dreng, havde benyttet Stemningen i Selskabet til at foretage en Indsamling. Han havde 70 Rdl. Af dem vilde han hver Maaned udbetale Hans Christian 10 Rdl. Siboni havde yderligere lovet, at han vilde synge med ham, og at han kunde faa sin Kost om Dagen hos ham. Siboni stillede som Betingelse, at han først lærte saa meget, at han kunde gøre sig forstaaelig overfor ham paa Tysk.

Andersen har om dette betydningsfulde Møde selv senere fortalt:

„Jeg var som vanvittig af Glæde, nu følte jeg, at hvad jeg drømte og haabede, maatte opfyldes, at den gode Gud ikke forlod mig, og at nu alle Prøvelserne var forbi. Overrasket blev jeg i Grunden slet ikke, jeg havde jo tænkt mig det saaledes, og i alle Romaner og Historier gik det jo dog Heltent godt tilsidst. Jeg husker endnu, hvorledes jeg i min barnlige Glæde, da jeg gik ned fra Weyse og var ene paa Gangen, kyssede mig selv paa Haanden og løftede den derpaa mod Himlen for at bringe Gud mit fulde Hjertes Tak.“

Hans Christian henvendte sig nu atter til sin Veninde fra Postvognen, Mad. Hermansen, der af et godt Hjerte hjalp ham til Rette.

Hun skaffede ham først, som Siboni havde ønsket det, en Lærer i Tysk. Hans Navn var *Jens Worm Bruun*, og han lovede at læse nogle Timer frit med Drengen.

Jens Worm Bruun var Lærer ved den jødiske Drengeskole i Farvergade. I Forhuset var Skolen, i Baghusets Stueetage boede Bruun med sin Familie.

N. C. L. Abrahams, en god Ven af Bruun, har i sine Erin-

dringer fortalt, at han i dette Hus første Gang traf Andersen, som kom stormende ind og altid tilbød at læse noget op, enten nogle selvlavede Vers eller Tirader af Tragedier.

Hans hele Optræden, siger Abrahams, var vistnok latterlig, undertiden besværlig, men der var dog bag denne Underlighed et Vidnesbyrd om, at denne Dreng vilde noget, og stundom var der i hans vistnok umodne Vers et og andet, der endda ikke var saa tosset.

At man lagde Mærke til hans aparte Ydre, naar han drev rundt i Gaderne — og det var særlig Kvarteret omkring Kongens Nytorv, han holdt sig til — har man en Bekræftelse paa i Fortællingen om et Møde med *Thorvaldsen*.

Dette Møde maa have fundet Sted kort efter Hans Christians Ankomst til København. Thorvaldsen var efter mange Aars Fraværelse paa Besøg i sin Fødeby fra Oktober 1819 til August 1820.

En Dag gik Andersen ved Holmens Kanal, omtrent hvor nu „Hafnia“s Bygning ligger. Han mødte der en høj smuk Mand, klædt i Slængkappe, og da den fremmede havde passeret ham, vendte Andersen sig om og blev staaende for at se efter ham. Manden i Slængkappen vendte sig ligeledes om og betragtede Andersen, hilste paa ham:

— Tør jeg spørge Dem, hvem er De?

— Jeg hedder Hans Christian Andersen.

— Se, se, gør De det. Ja, vi to kommer nok til at kende hinanden en Gang. Mit Navn er Thorvaldsen.

Dermed skiltes de. Som vi véd, mødtes de Aar efter og blev gode Venner.

Mad. Hermansen tog sig altsaa af Hans Christian. Da hun ikke kunde have ham boende hos sig selv, skaffede

hun ham Logi hos Ejerinden af Huset Ulkegade Nr. 108, *Mad. Thorgesen*, der boede paa første Sal.

I ULKEGADE

ULKEGADE Nr. 108, der blev H. C. Andersens første faste Bopæl i København, er identisk med Huset Holmensgade Nr. 8, der først nedreves 1932. Det laa i den saakaldte „smalle Ende“ af Holmensgade, en Bydel, hvis ilde Rygte gaar langt tilbage. Flere af Husene her var smaa og fattige og meget gamle. Det konstateredes ved Nedrivningen, at der bag nyere Tilbygninger og Forandringer skjulte sig nogle af Byens ældste Rækkehuse fra Christian den 4des Tid.

Huset Nr. 8 ragede op over de gamle Rønner og bar endnu Patricierpræget. Det stammede fra 1781, da Tobaksfabrikør *Paulus Roslin* opførte det paa en Grund, hvor der tidligere havde ligget to mindre Ejendomme.

Overskærer ved det kgl. Uldmanufaktur *Knud Thorgesen* købte 1816 Huset for 15.000 Rdl. Sedler af Kaptajnløjtnant i Søetaten *H. J. Søbøtke*, der selv beboede 2den Etage og disponerede over nogle af Værelserne i 3die Etage, bl. a. den 10 Alen lange og 7 Alen brede 4-Fags Sal til Gaden og den lidt mindre 2-Fags Stue ved Siden af.

Da *Knud Thorgesen* døde i April 1818, overtog hans Enke, *Maren Sophie Thorgesen*, født *Olsen*, Ejendommen.

Den Gang *H. C. Andersen* i September rykkede ind i dette Hus, boede ifølge *H. G. Olriks* Oplysninger Spisevært *And. Keil* i Stuen, Overskærer *Thorgesens* Enke paa 1. Sal, Styrmand *Chr. Fr. Henckel* og hans Hustru *Caroline*, født *Bentzen*, paa 2den Sal og Høker *N. P. Sandbye* paa 3. Sal.

Holmensgade 8. I det høje Hus boede H. C. Andersen.
Maleri af Alfred Larsen.

Det er, som man ser, jævne borgerlige Familjer, der har beboet det pæne Hus i den ellers saa berygtede Gade. I 1821 flyttede Skomager H. D. Hermansen og hans Hustru ogsaa ind i dette Hus.

Huset stod saa godt som uforandret lige til dets Nedrivning. Trappegangen gjorde sig straks bemærket ved sit af Jernbaand med Rosetter smukt udførte Trappegelænder, der paa Afstand illuderede som Smedejernsarbejde. Eta-

gernes store og højloftede Stuer med brede, hvide Døre og høje Paneler gjorde Indtryk af Fornemhed. Endnu stod det gamle Køkken, kun det murede Ildsted var erstattet med et Komfur, men op til Køkkenet laa et lille Rum uden Vinduer — H. C. Andersens Opholdssted. Det sparsomme Lys kom ind gennem en Aabning foroven i den Dør, der førte til Køkkenet. Egentlig var dette Værelse i Mad. Thor- gesens Tid kun et stort Spisekammer med et fast Senge- sted op mod Langvæggen og over Sengestedet et Par Hyl- der, hvor der var anbragt Syltetøjskrukker. Da man ved Nedrivningen i 1932 fjernede de mange Lag Tapetpapir, fandt man de gamle Mærker af Sengestedet og Hylterne.

Her var det altsaa, Andersen logerede, men paa dette Tidspunkt var det kun Nætterne, han tilbragte i Kammeret. Om Dagen var han hos Siboni eller hos sin Tysklærer.

Hos Siboni tilbragte han Tiden sammen med den itali- enske Kok, den tyske og den danske Pige. Naar Familien havde spist, fik han sin Mad bragt op paa Pigekammeret, maatte løbe nogle Ærinder, fik en Gang eller to om Maane- den en kort Øvelse i Sangen og hørte paa Siboni og det kongelige Sangpersonale, naar Sangnumrene indstuderedes.

Hans Christian gjorde sig gerne nyttig for Tjenestepersonalet, men da han en Dag ved Middagsbordet sendtes ind med et af Fadene, rejste Siboni sig, gik ud i Køkkenet og sagde til Tyendet: Han er ikke *Cammerière*.

Fra den Dag kom Andersen lidt mere ind i Stuen, hvor Sibonis Søsterdatter *Marietta*, som gav sig af med Tegning, benyttede ham til Model. Hun tegnede Siboni som Achilles i *Paers Opera* og iførte nu Andersen den store Tunika og Toga, som passede den svære stærke Siboni, men ikke den lange tynde Sangelev. Derover morede hun sig storartet.

Trappeparti i Holmensgade 8.

Hans Christians sorgløse Tilværelse varede kun til Maj 1820. En Dag sagde Siboni, som det var: Andersens Manner og Udvortes gjorde ham uegnet til Scenen, hans Stemme var i Overgang og syntes at tabe sig. Det vilde i hvert Fald vare 3—4 Aar, før han kunde komme til Teatret, og saa længe kunde Siboni ikke have ham gaaende i Huset.

Andersen fortvivlede, men Lykken stod ham bi. Han kom i Tanker om, at Oberstløjtnant *Høegh-Guldberg* i Odense, havde en Broder, Digteren *Frederik Høegh-Guldberg*, som maaske

kunde gøre noget for ham. Efter at have forberedt Digteren med et Brev, gik han ud til ham. Fr. Høegh-Guldberg boede ude paa Landstedet „Solitude“ ved Assistens Kirkegaard paa Nørrebro, og han tog venligt mod den lange, kejtede Dreng, gav ham noget aflagt Tøj, lovede, at han en Gang om Ugen vilde skrive og læse Dansk med ham, og at han vilde tale med Instruktør *Lindgreen*, maaske kunde denne forberede Andersen til Skuespillet.

Lindgreen læste en Tid med Andersen. En Dag sagde han sin Mening:

— Følelse har De, men det er ikke Skuespiller, De skal være. Vorherre véd, hvad det er! Tal med Guldberg om at faa læst noget Latin, det fører altid paa Vej til Studenten.

Andersen henvendte sig til Mad. Hermansen, der jo havde skaffet ham en Lærer i Tysk, men hun sagde, at Latin var det kostbareste Sprog i Verden, det var ikke muligt at lære det frit!

Imidlertid talte Andersen med Guldberg herom, og Guldberg skaffede ham ogsaa en Lærer, den senere Provst *W. B. Bentzien*, som den Gang var Lærer ved Borgerdydsskolen.

Men det var stadig Teatret, der for Andersen var det attraaede Maal. Sungen og Skuespillet havde svigtet. Hvad om han forsøgte sig ved Dansen? Han henvendte sig til Solodanser *Dahlén*, og denne mente nok, at han i hvert Fald kunde blive Figurant ved Balletten.

Andersen havde mistet sit Madsted hos Siboni, og ved Teatret kunde han ikke gøre sig Haab om at tjene noget. Weyse viste ham stadig Interesse og fik en Kres af sine Bekendte til at skrive sig paa en Liste med Bidrag, og Guldberg lod Indtægten af et Skrift, han udgav, tilfalde Andersen. Det var godt 80 Rdl.

Frederik Høegh-Guldberg
(1771—1852).
Maleri af F. C. Grøger.

Hans Christian henvendte sig til sin Værtinde, Mad. Thorgesen, og spurgte, om han kunde komme i Kost hos hende. — De Forhandlinger, som nu fandt Sted mellem Andersen og hans Værtinde, børgengives med hans egne Ord. Han har i sin *Levnedsbog* (nedskrevet 1832 for Louise Collin) fortalt mere umiddelbart herom end i de senere nedskrevne Meddelelser i „Mit Livs Eventyr“.

„Jeg sagde hende, hvad jeg nu havde hos Guldbergs og bad hende altid lade mig blive hos sig. Hun forlangte da 20 Rdl. om Maaneden, som jeg skulde betale hende forud! Jeg blev ganske forskrækket for den høje Sum og bad hende med Taarer dog at lade mig faa det for 16 Rdl. om Maaneden. Nej, sagde hun, saa kan De tage hen, hvor De vil! Men jeg kendte ingen. Hvad skulde jeg gøre? Grædende bad jeg hende dog at tage de 10 Rdl., jeg havde, og saa vente i 14 Dage paa de følgende 10, jeg vilde da se at faa dem bragt tilveje.

— 20 Rdl. vil jeg have! vedblev hun. De har jo 80 hos Guldberg, det er Deres, og dem vil han ikke forholde Dem! De kan leve derfor i 4 Maaneder og siden gør han nok Udveje. Nu gaar jeg ud i Byen, og skaffer De ikke 20 Rdl., til jeg kommer hjem, da kan De rejse!

Hun gik, og jeg sad grædende uden Haab der hjemme

Udsigt fra Holmensgade Nr. 8, hvor H. C. Andersen boede.

i hendes Stue. Paa Væggen hang hendes afdøde Mands Portræt. Jeg laa foran og græd, da syntes jeg, Billedet saa venligt paa mig, og i min barnlige Enfoldighed bad jeg gennem dette til den Døde, at han vilde bøje sin Kones Hjerter for mig fattige Barn, ja, jeg tog mine Taarer og gned paa Billedets Øjne, at han kunde føle, hvor bitterligt jeg græd.

Smerte og Sorg udmattede mig saa meget, at jeg sank halvbedøvet i en Art Søvn, der varede ved til Madammen kom hjem.

Hun var venligere, og da hun nu følte, at jeg ikke havde kunnet bringe Summen tilveje samme Dag, tog hun mod de 10 Rdl. paa Vilkaar, at jeg før om 14 Dage skaffede 10 til og saaledes hver Maaned 10 den første Dag og 10 den fjortende Dag derefter. For disse 20 Daler, hun forlangte,

Skuespillerinde Johanne Caroline Elisabeth
Dahlén, f. Morthorst (1770—1845).
Samtidigt Maleri.

fik jeg Kost og Vask samt et lille Kammer uden Vinduer. Jeg var saa glad, at jeg i det første Øjeblik sank for hendes Fødder og kyssede hendes Haand, som jeg vædede med Taarer.“

En Dag i April 1932, kort før Nedrivningen af det gamle Hus i Holmensgade 8 skulde begynde, samledes en lille Kres af H. C. Andersen-Intereserede i Md. Thorgesens Dagligstue, hvor H. C. Andersen i sin Fortviv-

lelse saa barnlig-fromt havde henvendt sig til Portrættet paa Væggen.

Her lød nu, læst op af en af de Tilstedeværende, den foran citerede Skildring af H. C. Andersens Liv, hans Forældrestid, som han selv har kaldt den. Læst netop paa dette Sted kom Begivenhederne saa mærkeligt, næsten haandgribeligt nær, og Stemningen maatte uvilkaarligt betage, da man stod i det mørke Kammer, hvor Lyset sparsomt faldt ind gennem Lyshullet i Køkkendøren og afslørede Mærkerne paa Væggen, hvor Sengestedet havde været, og hvor Hans Christian saa ofte var sovet ind med Graad for at drømme om den Storhed, som han saa sikkert troede paa, en Gang vilde komme.

I Mad. Thorgesens Hus slog han sig foreløbig til Ro.

Hver Formiddag gik han til Hofteatret og gjorde sine Øvelser hos *Dahlén* paa Danseskolen. *Dahléns* Hjem i Badstuestræde 124 (nu Nr. 18) var det første, der aabnede sig for ham, og her kom han næsten hver Aften. Den godmodige Madam Dahlén tog hjerteligt imod ham, Døtrene i Huset fandt Behag i hans barnlige Væsen, og han lærte her flere dannede Mennesker at kende.

Solodanser Carl Dahlén
(1770—1851).
Samtidigt Pastelmaleri.

Ligesom i hans Barn-domshjem i Odense var det ham endnu en Morskab at lave Dukker og Dukketeater. Han besøgte Butikkerne paa Østergade og Købmagergade og bad om Tøjprøver, og af de Silkelapper, han modtog, syede han Dukketøj. Dukkeansigter og Billeder købte han hos Blankensteiner St. Købmagergade 68 (nu Nr. 7). Ogsaa en Perspektivkasse forfærdigede han, og undertiden bar han sine Sager indpakket i Værtindens Forklæde hen til Dahléns, hvor de meget morede sig over hans Barnagtighed.

Men Hans Christian læste ogsaa en hel Del. For de Skillinger, han kunde faa tilovers, laante han saaledes Bøger i *Langes* Lejebibliotek.

Som Danseelev havde han hver Aften Lov til at gaa op i Figurantindernes Loge i Teatrets tredje Etage, og han benyttede sig flittigt heraf. Det var ofte løjerlige Ting, han

Badstuestræde 18. Carl Dahléns Bolig.
Huset er senere ombygget.

hørte i denne Loge, men hans Sjæl var ren, og alle hans Tanker var optaget af, hvad der foregik paa Scenen.

Alt imens læste han flittigt Dansk med Guldberg, Latinen hos Bentzien forsømte han derimod, fordi Teaterforestillingerne morede ham mere, men denne Forsømmelighed indbragte ham Guldbergs alvorlige Misbilligelse, ja saa

vred blev Guldberg, at alle Andersens Forestillinger prelede af paa ham.

Det var en Aften, Hans Christian sad med sit Dukke-teater hos Mad. Dahlén og spillede „Rolf Blaaskæg“, en Opera, han selv havde lavet Melodier til, da kommer Dahlén hjem og siger, han har mødt Guldberg, der havde klaget over Andersens Forsømmelighed.

Hans Christian lod Teatret staa og løb ud til Guldberg paa Nørrebro. Han stod sønderknust for den vrede Mand og bad om Tilgivelse.

— Gør mig ikke rent ulykkelig!

— Ulykkelig! Det er jo en Tirade af en Komædie, De kommer med! Det har jeg læst før. Jeg gør intet mer for Dem. 30 Rdl. har jeg endnu af Deres, dem kan De hver Maaned endnu hente 10 af, men med os er det forbi!

Dermed slog han Døren i for Hans Christian, der fortvivlet begav sig afsted. Det, at han var blevet kaldt slet, greb ham frygteligt.

Ved Peblingsøen stod han længe og saa, hvor Maanen skinnede i Vandet. Hans Tanke var: Der kan nu intet blive af dig. Du er ikke længer god! Gud er vred. Du maa dø!

Men saa kom han til at tænke paa sin gamle Farmoder, der havde saa høje Tanker om ham. Han kom til at græde, bad Gud om Tilgivelse og følte sig nu atter lettet. Han gik til Bentzien og bad om Forladelse. Hans Undskyldning var, at der havde været saa mange smukke Stykker paa Teatret, som havde trukket ham fra Grammatiklæsningen.

Bentzien trøstede ham, og han gik beroliget hjem. Siden passede han sin Latin, men Guldberg var ubøjelig.

Da Andersen i 1822 forberedte Udgivelsen af „Ungdomsforsøg“ vilde han tilegne Fr. Høegh-Guldberg Bogen, men

Fru Anna Leth Jürgensen,
født Bruun (1755—1828).

denne frabad sig i et bittert Brev (trykt i „Levnedsbogen“ S. 84—85) denne offentlige Pegen paa sig. Senere benyttede Andersen dette Brev i „Improvisatoren“ (Orig.-Udg. 2. Del, S. 35—36).

Snart efter mødtes han og Andersen dog i bedre Forstaaelse.

Endnu havde Hans Christian trods sin brændende Lyst ikke betraadt Scenen. Men han gik stadig paa Danseskolen og Syngemester *Peter Casper Krossing*, som fandt, at han endnu havde Stemmen i Behold, tog ham, efter at *Siboni* havde afskediget

ham, over til sig for at uddanne ham til Koret.

En Aften — det har vistnok været den 14. September 1820 — da man opførte „To smaa Savoyarder“, løb alle Elever, ja selv nogle Maskinkarle ind paa Teatret i en Scene, hvor der skulde være Folkestimmel. Hans Christian fik i en Fart Kinderne malet og traadte med bankende Hjerter ind mellem de andre. Han følte sig lykkelig! Men hvor kort varede det ikke. En af Sangerne, Skuespiller *J. D. Bauer*, tog ham ved Haanden, og idet han spottende lykønskede til Debuten, førte han ham hen til Lamperækken med de Ord:

— Maa jeg præsentere Dem for det danske Folk!

Hans Christian følte, at der blev gjort Nar ad ham. Han sneg sig ud bag Tæppet i en Krog og græd sine bitre Taarer.

Skuespiller *Bauer* har næppe handlet af Ondskab, men kun i Overgivenhed gjort den lange, kejtede Dreng, der endnu

Gammelt Billede af Østergade. I Huset yderst t. v. boede Fru Anna Leth Jürgensen.
 Akvarel af C. O. Zeuthen.

gik med sit slidte og daarligt siddende Konfirmationstøj, til Skive for sin Kaadhed. At denne Episode har nedfældet sig til varig Bitterhed i Andersens saarbare Sind, kan man se af, at han mange Aar efter i „Mit Livs Eventyr“ dvæler ved Historien og uden at nævne Skuespillerens Navn affejende betegner ham som „en af Sangerne, som den Gang førte et stort Ord og nu er glemt.“ Paa det Tidspunkt levede Bauer endnu, han døde først 1880 som en 82-aarig Olding.

Kort efter fik Hans Christian Lejlighed til igen at komme paa Scenen, endda i Kostume.

Ved Opførelsen af Balletten „Nina“ (formentlig den 11. Januar 1821) skulde der optræde to Musikanter. Hertil valgtes to af de højeste Elever ved Dansen, og Hans Christian var den ene. Allerede Kl. 4 om Eftermiddagen var han paa Teatret for at blive klædt paa. I fuld Mundering

løb han over til Østergade 77, nu Nr. 6, til Fru *Anna Leth Jürgensen*, vor berømte Urmager *Urban Jürgensens* Moder, der havde vist sig som hans medfølende Veninde. Hun havde ofte udtalt sig rosende om hans Evner og lovet ham en stor Fremtid. Nu skulde hun se ham i al hans Pragt!

Endelig kom han saa vidt, at han fik sit Navn paa Plakaten.

Dahlén havde komponeret en ny Ballet, „*Armida*“. Den fik *Première* Torsdag den 12. April 1821, og paa Plakaten figurerer mellem otte „Trolde“ ogsaa *Herr Andersen*. Paa samme Plakat staar mellem seks „*Amoriner*“ Navnet *Johanne Petcher*. Det skal være *Johanne Pætges*, vor senere berømte Skuespillerinde Fru *Johanne Luise Heiberg*, der her som lille 9-aarigt Balletbarn debuterede paa Det kgl. Teaters Plakat. Det at se sit Navn paa Plakaten var for Hans Christian en overordentlig Begivenhed. Han omtaler det i „*Mit Livs Eventyr*“ paa følgende Maade:

„Det var et Moment i mit Liv, at mit Navn nu stod trykt, en Nimbus af Udødelighed syntes jeg laa deri, hele Dagen hjemme maatte jeg se paa de trykte Bogstaver, jeg tog Ballet-Programmet med i Seng om Aftenen, laa ved Lyset og stirrede paa mit Navn, lagde det hen for at tage det igen, det var en Lyksalighed!“

I sit fattige Logi hos Mad. Thorgesen levede han trods de nedværdigende Forhold, der omgav ham, som et uskyldigt, barnligt Væsen. Adskillige af de Personer, han kom i Berøring med, genfinder vi sikkert i hans Roman „*De to Baronesser*“ med de københavnske Lokalteter fra Ulkegade, den berygtede Nellikegade (nu Asylgade), Laksegade o.s.v.

Saaledes er følgende Historie af Andersen benyttet om Enkefruen i „*De to Baronesser*“:

Paa Rejsen til København gjorde han Bekendtskab med

en Madam Olsen, som han sluttede sig til. Noget efterat han var kommet til Hovedstaden, mødte han hende i Nyhavn, hun standsede ham da og sagde:

— Ak lille Andersen, jeg skulde herop til Forvalter *Balling*, han skylder mig saa mange Penge, og jeg kan aldrig faa Renterne af ham. Nu er jeg virkelig ked af at rende derop, nu kan De engang gaa for mig. Giv ham dette Brev, saa faar jeg vel lidt ud af ham.

Andersen gik straks derop. *Balling* læste Brevet, rystede paa Hovedet og gav saa Andersen en Daler, men tilføjede:

— Sig til Deres Moder, at det kan ikke nytte, hun kommer tiere, jeg har saa mange at give til, og hun er her altfor ofte.

Andersen gik og bragte nede paa Gaden Madam Olsen Daleren.

— Naa, hvad sagde han? spurgte hun.

— Han sagde, jeg skulde sige til min Mor, at det kunde ikke nytte, hun kom oftere, da han havde mange at give til.

— Ak, min Gud, svarede hun, hvor er han dog et Svin. Han drikker saa forfærdeligt, at han altid er fuld, og saa er det, han staar og siger saadan noget Vrøvl.

Andersen troede virkelig, at *hun* var den forurettede og sanddru, og at Manden var fuld.

Pakhusforvalter ved Den kgl. grønlandske Handel *Jonathan Balling*, hvis Navn vi her møder første Gang i H. C. Andersens Liv, blev en af hans tidligste Velgørere. Han boede i Nyhavn 279, nuværende Nr. 18, det Hus, hvor H. C. Andersen kom til at bo de sidste Par Aar af sit Liv. Medens *Balling* allerede døde 1829, 56 Aar gammel, levede hans Enke *Helene Margrethe Hedevig Næboe* lige til 1893, da hun døde, 94 Aar gammel. Hun boede sammen med en ugift Søster, der døde 1900, 95 Aar gammel.

Pakhusforvalter Jonathan Balling (1773—1829).
Maleri af N. I. Bredal.

H. C. Andersen betænkte i Taknemmelighed de to gamle Søstre i sit Testamente med 500 Rdl., for hvilke de erhvervede en Livrente, der blev dem en god Støtte i deres høje Alderdom (*Louis Bobé: „Tilskueren“, 1930, I.*)

Fra sit Ophold hos Mad. Thorgesen har han bevaret Erindringen om den unge, venlige Dame, Mad. Müller, som logerede i Værelset til Gaarden ved Siden af Ander-

sens Kammer. Hun levede alene, græd somme Tider. Ingen kom til hende uden hendes gamle Fader. Han kom næsten hveranden Aften, naar det var mørkt. Han var i en simpel Frakke og havde Kraven op over Ørerne og Hatten dybt ned i Panden. Han drak sin Aftente hos Datteren, hed det. Hans Christian lukkede ham ind gennem Køkkenet.

En Tid senere besøgte Andersen Hofdamen, Frk. Colbjørnsen. Dér, i den oplyste Salon, stod „Hr. Müller“. Det var den gamle, menneskesky Fader, men nu var han ikke i simpel Frakke, men klædt i Kjole med Stjerne paa Brystet, og han hed ikke Müller. Han genkendte ikke Drengen, som havde aabnet Døren for ham, naar han gav sin Gæsterolle.

Andersen tilføjer sarkastisk:

Jeg saa den Gang kun den værdige Fader i ham og havde alene Tanke for mit eget Komediespil.

Paa den anden Side af Andersens Kammer levede Mad. Thorgesen med sin Kæreste. Det var imidlertid gaet tilbage med hendes Velstand. Hun saa sig nødsaget til at sælge Ejendommen og rejste med sin Kæreste til Vestindien, hvor hun nedsatte sig som Jordemoder, men forinden skaffede hun Hans Christian Logi hos den tidligere nævnte Styrmandskone Mad. *Henckel*, i det samme Hus paa 2den Sal.

Af Andersens Ydre paa denne Tid har man en Skildring, som skyldes Urmageren *Jules Jürgensen*:

Han gik da med en Hat, som *Siboni* havde givet ham, med et Par meget snævre Benklæder, han havde faaet af en anden, med en Vest, en tredje havde stukket til ham, og endelig en Frakke med Ræveskindskrave, som *Jürgensen* selv havde overladt ham. Intet af det altsammen passede ham, saa han saa højst sammenlavet ud. Kraven sad løst, og Andersen var idelig beskæftiget med at trække den frem og ordne den, det var tydelig nok, at den var han stolt af. Hver Gang, han kom op til *Jürgensen*, begyndte han straks med at læse sine egne Produkter op, mest Komedier.

I det Hele taget var Andersen henvist til „ædelmodige Menneskevenners“ Understøttelse, som han siger i et af de Bønskrifter, som er bevaret, og som han sendte rundt til de forskellige Personer, han efterhaanden stiftede Bekendtskab med, og som han bad om „en maanedlig eller kvartalis Understøttelse“.

Især modtoges han med Venlighed af Mænd som *Oehlen-schläger*, *H. C. Ørsted*, *Ingemann*, *J. M. Thiele*, *Rasmus Nyerup* og Skuespillerinden Mad. *Birgitte Elisabeth Andersen*. Hende traf han paa Bakkehuset, hvor ogsaa Fru *Rahbek* viste ham Venlighed. Det var Mad. Andersen, der gav ham

Skuespillerinde Birgitte Elisabeth Andersen.
(1791—1875). Maleri af Eckersberg.

Navnet *der kleine Declamator*; under denne Betegnelse blev han kendt i københavnske Familjer.

Ingemann, som boede ved Vestervold i et af de Huse, som laa, hvor nu Forsikringsselskabet „Absalon“'s Bygning ligger paa Raadhuspladsen, og *Oehlenschläger*, som paa det Tidspunkt boede i Bredgade 33, hørte med Deltagelse paa ham, og det samme gjorde *H. C. Ørsted*. De var nogle af

hans første Venner, og de bevarede Venskabet Livet igennem.

Paa Universitetsbiblioteket, den Gang anbragt paa Trinitatis Kirkes Loft, traf han Bibliotekaren, Prof. *Rasmus Nyerup*, der lod ham laane alle de Bøger, han ønskede, selv kostbare Billedværker. Andersen var alle sine Dage en ivrig Boglæser.

En Ansøgning om Understøttelse, han indsendte til Kongen 6. August 1820, blev overgivet til Teaterdirektionens Betænkning, men mødte her af principielle Grunde Afslag.

I DYBENSGADE

OPPE hos Mad. *Henckel* paa 2den Sal i Ulkegade befandt Andersen sig bedre end hos Mad. *Thorgesen*. Hun var en godmodig Kone, men der var mange Børn og hun sad smaat i det. Det varede ikke længe, før hun maatte

Dybensgade Nr. 20 (gl. Nr. 167), Hjørnet af Nikolajgade.

flytte fra de større Forhold i Ulkegade til en mindre Lejlighed i Dybensgade Nr. 167, Hjørnet af Skvaldergade. Huset staar der endnu, det er Dybensgade, nuværende Nr. 20, Hjørnet af Nikolajgade.

Andersen fulgte med, og han fik igen et lille Kammer uden Vinduer, men med Tilladelse til at opholde sig i Familjens Dagligstue mellem de mange Børn.

Han fik det ordnet saaledes, at han foruden Logi kun fik Frokost og Aftensmad. Middagen skulde han selv sørge for.

Kongens Have ca. 1830. Staalstik.

Det gik ofte saadan, at han ingen Penge havde til Middagsmaden. Han skammede sig for at lade Mad. Henckel mærke det og gik derfor, naar Middagstiden nærmede sig, hen i Kongens Have, hvor han satte sig ved Springvandet eller drev rundt i Gangene, kom saa hjem efter en Times Forløb og sultede, til de aftalte Stykker Aftensmad serveredes.

Havde han Penge, spiste han Middag et eller andet billigt Sted. Et af de Steder, han søgte til, var en Kælder ved Holmens Kanal, der hed *Høvlen*. Gamle Københavnerne kan endnu huske denne Beværtning, der laa i et Hus mellem Boldhusgade og Holmens Kanal, nuværende Gadenummer 6, hvor Kafe Schucani og à Porta senere fik Lokaler i Stuen.

Her mellem de simple og ofte støjende og urolige Menne-

Ved Stranden. Fotografi ca. 1870. I det fjerde Hus fra det forreste Hjørne laa Beværtningen „Høvlen“ i Kælderen.

sker følte han sig underlig fremmed og ilde tilpas og skyndte sig bort, saa snart han havde stillet sin Sult.

Andersen gik flittigt paa Syngeskolen og gjorde ofte Kortjeneste paa Scenen. I „Zoraime og Zulnar“ (29. Januar 1821) var han en Kriger, der trak Triumfvognen. I „Lanassa“ (29. Oktober 1821) optraadte han som Bramin med kødfarvet Trikot, Ryg og Bryst nøgent og ellers kun et smalt Bælte.

Arveprinsesse *Caroline* sagde senere til ham, at han havde lignet en flaaet Kat.

Hans Christian ønskede at optræde i Skuespillet. Han ansøgte Teaterdirektionen herom, men fik det Svar, at der ikke for det første vilde gives Lejlighed for ham til at udføre nogen Rolle paa Det kgl. Teater.

Under alt dette havde han ikke lagt Digteriet paa Hylden. Efter en Fortælling „Skovkapellet“, havde han skrevet en stor Tragedie, som han læste op for hvem, der vilde høre derpaa. Baade Oehlenschläger og Ingemann maatte døje den. Oehlenschläger trykkede ved Afskeden Drengens Haand, og dette Haandtryk betragtede Hans Christian som en Digter-Indvielse. Ingemann var mild og venlig og hjalp ham ogsaa med Penge.

„Skovkapellet“ var Andersens første dramatiske Arbejde. Man kan gøre sig et Begreb om Arten af dette Stykke, naar man hører Slutningen:

Verner: Hu! Timeglasset er udrundet! Hu!
 Tolv dybe Slag — han kommer Dødningen.
 (Betragter alt omkring sig med Skræk).
 Hvor er jeg? Hu, i Graven? Luften er
 Saa kold og tung og lummer. Se der stiger
 De blege Skygger op! de myrde mig!
 Vee, vee, jeg maa afsted! ned! ned!
 (iler hen til Pillen, som forhen vaklede og holder sig i Dødskampen fast ved den. Den styrter over ham og han begravnes under dens Ruiner).

Greven, Beatrix, Svende (med Fakler)
 ses i det Øjeblik, Verner knuses af Pillen, i Baggrunden; de standse forfærdede og udbryde:
 O, Himmel!

Ende.

Arveprinsesse *Caroline* sagde til Andersen:
 — Vil De ogsaa skrive Sørgespil ligesom Oehlenschlä-

ger, nej, lad være! Man kan have Sorger nok i Verden, giv hellere Folk noget at le ad, saadan som Holberg.

Andersen fortsatte imidlertid Tragedieskriveriet.

Hans næste Arbejde var Sørgespillet „Røverne i Vissenberg“, skrevet paa Grundlag af et dansk Folkesagn. Dette Stykke indleverede han til Teaterdirektionen. Han vilde „ligesom Schiller“ optræde første Gang med Røvere!

Han fik det naturligvis tilbage med Tilkendegivelse af, at det vidnede om fuldkommen Mangel paa elementær Dannelse og alle uundværlige Forkundskaber.

Skrivelsen var dateret 16. Juni 1822. To Uger senere, den 29. Juni 1822, fik han Meddelelse om, at han var afskediget som Korsanger.

Hele hans ulykkelige Stilling stod nu klar for ham. Han havde en Gang før paa sin Fødselsdag 1821 opsøgt Etatsraad *Jonas Collin*, den ene af Teaterdirektørerne; nu gik han atter til ham og bad om at faa Lov at debutere. Collin foreholdt ham alvorligt, at hverken hans Stemme eller Udvortes gjorde ham egnet til Optræden.

Han søgte *Weyse* og bad denne, om han ikke kunde skaffe ham i Lære hos en Urmager.

I sin Nød henvendte han sig ogsaa til Fru Anna Leth Jürgensen og hun opmuntrede ham. Han var noget mere end Mængden, sagde hun, og det gav ham Mod til at skrive endnu et Sørgespil. Det var „Alfso!“.

Han haabede, at Teatret vilde antage det, eller at han i hvert Fald kunde faa det trykt og saaledes tjene lidt.

Stykket var skrevet efter en Fortælling, tilsat Repliker fra „Skovkuppet“ og „Røverne i Vissenberg“.

Fru Jürgensen var begejstret:

— Jeg lever ikke 10 Aar til, sagde hun, men husk da mine

Ord, da vil Verden se anderledes paa Dem end nu. Oehlen-schläger bliver ikke altid den første, der kommer ogsaa yngre Mænd!

Alle hans Venner og Bekendte maatte høre „Alfso!“. Han gik rundt og læste det op og høstede ogsaa Anerkendelse. Provst *Gutfeldt* fandt det saa godt, at han opfordrede Andersen til at indsende det til Teatret, og han skrev et anbefalingsbrev for det.

Imidlertid havde Hans Christian for første Gang faaet noget trykt.

I *A. P. Liunges* Ugeblad „Harpen“ for 9. August 1822 stod en „Scene af Røverne i Vissenberg i Fyen. Et dramatisk Digt“ med Navnet under.

Hans Christian var henrykt. Vist hundrede Gange læste han det igennem og saa paa sit trykte Navn.

Kommandør *P. F. Wulff*, Shakespeare-Oversætteren, var en af dem, der skulde læse det. Han laante det, men da Hans Christian et Par Dage senere vilde hente det, var det ikke til at finde.

— Det er gaaet Kødets Gang! sagde den gemytlige Kommandør.

Hans Christian kunde neppe skjule sine Taarer. Det var jo hans største Rigdom, der var gaaet tabt.

Men saa kom Svaret fra Teaterdirektionen.

Rahbek havde afgivet det Votum, at Stykket ikke egnede sig for Teatret, men han androg tillige paa, „at dette unge Menneske maatte anbefales til saadan Understøttelse, hvorved hans umiskendelige Anlæg kunde blive dyrket og danned.“

Den 13. September 1822 mødte Andersen efter Tilsi-gelse for Direktionen, og det blev ham tilkendegivet, at

Finansdeputeret og Medlem af Teaterdirektionen
Jonas Collin (1776—1861).
Maleri af W. Marstrand 1844.

man vilde anbefale ham til kongelig Understøttelse for at studere.

Det var *Rahbek*, der førte Ordet, og han sagde, at *Collin* nu vilde foredrage Sagen for Kongen.

Andersen var jublende glad. Han betragtede sig allerede som Discipel i den samme Aar genoprettede Sorø Akademis Skole og fik travlt med at samle Subskribenter paa sin „Alf-sol“. Af en Bekendt fra Odense, som var knyttet til E. M. Cohens Enkes Bogtrykkeri, Pilestræde 105 (nuværende Nr. 8),

havde han nemlig faaet Løfte om Udgivelse af Tragedien, hvis han kunde samle et tilstrækkeligt Antal Prænumeranter, Manuskriptet afleverede han i Trykkeriet i det hemmelige Haab, at det nok blev trykt, selv om han ikke fik samlet saa mange Navne.

Saaledes siger han i sin Levnedsbog. I „Mit Livs Eventyr“ fremstiller han derimod Sagen, som om Bogen først udkom Aaringer efter uden hans Vidende og Vilje.

I Virkeligheden udkom denne Andersens første Bog, „Ungdoms-Forsøg af *William Christian Walter*“, 1822. Den indeholdt en Prolog, Tragedien *Alfsol* og Fortællingen „Genfærdet ved *Palnatokes Grav*“. Pseudonymet var dannet af Shakespeares, Andersens og *Walter Scotts* Fornavne. Bogen solgtes imidlertid ikke, og det hjalp ikke, at Bogtrykkeren nogle Aar senere forsynede den med nyt Titelblad („*Alfsol* og *Genfærdet paa Palnatokes Grav*“). Nu er Bogen en stor Sjældenhed.

Collin tog sig varmt af Andersens Sag. Han udvirkede hos Kongen, at den nu 17-aarige unge Mand blev underholdt af Fonden ad *usus publicos* og Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler, hvori *I. P. Mynster* sad, gav sit Samtykke til, at han blev sat i Slagelse lærde Skole, hvis Rektor var *Simon Meisling*.

Andersen mødte hos *Mynster* for at takke. Han fik til Afsked en Tale, hvori det indprentedes ham, hvor dybt taknemlig han, den fattige Dreng, maatte være for den Naade, der vistes ham, og det paalagdes ham at være flittig.

Den saarbare og ærekære *Hans Christian* følte sig ydmyget og beskæmmet af *Præstens* Tale, og saa dybt blev Bitterheden siddende i hans Sind, at da det efter *Mynsters* Død mange, mange Aar efter besluttedes at rejse ham et

Den Collinske Gaard i Bredgade (nu Nr. 4).
Transparent Maleri af Heinrich Hansen.

Mindesmærke, og der skete Henvendelse til Andersen om at bidrage dertil, undslog han sig med Henviisning til Mynsters Optræden ved denne Lejlighed.

Helt anderledes var *Jonas Collins* Optræden. For første Gang indbød han det unge Menneske til sit Hjem og indførte ham i sin Familie.

Jonas Collin boede den Gang i den Collinske Gaard i Bredgade, en gammel Bindingsværksbygning med Svale-

gange. Den stødte op til det lille Kanneworffske Hus, der danner Hjørnet af Bredgade, Kongens Nytorv og Store Strandstræde, og Collins Gaard, der havde været i Familjens Eje siden 1744, vendte ud mod baade Strandstræde og Bredgade.

For første Gang traadte H. C. Andersen ind i denne Familjekreds, hvor han i Sønnen Edvard og Døtrene Ingeborg og Louise fandt jævnaldrende Venner, der i Begyndelsen jo nok har behandlet ham nedladende som en Person fra et lavere Samfundslag. Størst Forstaaelse fandt han hos Datteren Louise.

Den gamle Collin talte mildt og hjerteligt til ham. „Hans Velgerning blev givet uden at et Ord eller et Blik gjorde mig den tung,“ skriver Andersen i „Mit Livs Eventyr“.

Ved Afskeden sagde Collin:

— Skriv mig til uforbeholdent, hvad De behøver og hvorledes det gaar Dem.

TRÆNGSELSAARENE

DEN 26. Oktober 1822 rejste Andersen med Posten til Slagelse for der at begynde sin latinske Skolegang. Det er ikke Opgaven her at skildre de tunge og brydsomme Aar, den vordende Digter gennemgik i Skolen og i det Meislingske Hus i Slagelse og senere i Helsingør.

H. C. Andersen havde de sidste Aar i København levet frit og flagrende, omend i trange Kaar. Nu skulde han, det halvvoxne unge Menneske med det bløde, barnlige Sind, pludselig underkaste sig Skolens Disciplin og samle sig om Lektier, han hidtil intetsomhelst Kendskab havde til — Geografi, Matematik, Latin og Græsk o.s.v. Han havde

Hjørnet af Kongens Nytorv. Gaarden med Træet mod Bredgade og den lave Bygning mod Strandstræde udgjorde den Collinske Gaard. Tegning af M. Rørbye 1845.

maattet love at afholde sig fra Digteriet og kun tænke paa Lektierne. Det faldt ham meget svært, og en Gang imellem overtraadte han ogsaa Forbudet.

Trangen til at skrive fik ellers mest Udløsning i Breve. Han vedligeholdte Forbindelsen med sine Venner i København ved en flittig Brevveksling. Det var især Skuespillerinden *Birgitte Elisabeth Andersen* paa Bakkehuset, og Fru *Anna Leth Jürgensen*, han aabnede sit Hjerte for. Og saa naturligvis for sin altid redbonne og hjælpsomme faderlige Velgører, *Jonas Collin*.

Digteren *Ingemann*, var omtrent samtidig med, at Andersen kom til Slagelse, blevet ansat som Lektor ved Sorø

B. S. Ingemann (1789—1862).
Maleri af C. A. Jensen.

Akademi, og til ham gik der ogsaa flittigt Brev og Besøg.

Det var en sand Trængselstid, Andersen oplevede i Skolen og i det Meisling-ske Hus. Breve og Dagbogsoptegninger giver i fuldt Maal Oplysning om, hvorledes hans følsomme og uligevægtige Sind har været udsat for Rystelser, der til Tider havde Karakter af en sjælelig Katastrofe. Allerede den Gang var Andersens Nervesystem overfølsomt til Græn-

sen af det sygelige. Et haardt Ord eller en daarlig Karakter kunde bringe ham ud af Ligevægt, og omvendt kunde et opmuntrende Vidnesbyrd eller en vel overstaaet Aarsprøve faa ham til at juble af Glæde og sende Takkebønner til den Vorherre, han saa tillidsfuldt støttede sig til, naar Modgangen var ved at overmande ham.

Lyspunkterne i denne ellers saa sørgelige Tilværelse var Ferierne.

I Julen 1822 og 1823 boede han under sit Københavnerophold hos Forvalter Balling i Nyhavn, i 1824 hos Fru Jürgensen. Han besøgte flittigt sine Bekendte, der stak Smaabeløb fra 1—5 Rdl. til ham, gav ham Teaterbilletter o. s. v.

De følgende Aar blev det hos Kadetskolen's Chef, Kommandørkaptajn, senere Admiral P. Fr. Wulff, der havde

Embedsbolig paa Amalienborg, at Andersen boede i sine Skoleferier. Han havde to Værelser ud mod Slotspladsen, det ene var Soveværelse.

Fra Juleferien 1825 har man nogle Dagbogsoptegnelser, der viser, hvor flittigt Andersen har besøgt Venner og Bekendte.

Han noterer, at han hos Grevinde *Friis* har faaet 2 Rdl., hos Prinsesse *Carolines* Hofdame, Fru *Buchwald*, fra Prinsessen 5 Rdl. „Derpaa hos Fru *Gutfeldt*, der beklagede min Skæbne. . . . Var til Middags hos Ballings, han kyssede mig inderlig ved Afskeden og trykkede mig 4 Rdl. i Haanden.“

Hos *Oehlenschläger* læser han sin Fortælling (den ufuldførte Roman, „Christian den Andens Dverg“) og sit Digt „Til Sjælen“ og faar Ros derfor. Hos Fru *Buchwald* faar han Penge til en Teaterbillet, hos *Fr. Høegh Guldberg* Formaning om, at Studeringerne ene maa være Hovedsagen, mens han hos Fru *Jürgensen* faar denne Tak for sine Digte:

— Ved Gud, jeg har ikke hørt noget skønnere end det „Til Sjælen“ af vor *Storm*. Et Menneske, der kan føle og skrive sligt, maa ogsaa kunne skrive en Tragedie.

Andersen skulde nu til at læse sin Fortælling, men blev afbrudt af en Visit.

Han gaar til *Balling* og er med denne i Parkettet. Det er den 22. December 1825. De giver „Onkelens Slot“ og „Kong Salomon og Jørgen Hattemager“.

„Det morede mig at høre Jægerkoret synge af almindeligt klædte Folk, *Frydendal* var herlig med sit Gaaselaar og *Stages* Gang ypperlig, Repliken med Nathuen var dog vel drøj, saavelsom at lade Korsør-Damer synge „Ja saa min Salighed“!

Kommandør, senere Admiral, P. F. Wulff
(1774—1842). Efter Litografi.

Han er igen hos Fru Buchwald. „Hun stødte sig slet ikke over de massive Udtryk i min Magdalenes Mund, hun hilste mig fra Prinsessen.“

Hos Generalkrigskommissær *Herbst* maa han deklamere for den syge Frøken (den senere Billedhuggerinde, Fru *Adelgunde Voigt*), der forærer ham en Hest, hun har modelleret i Voks.

Han besøger *Dahlén*, spiser Frokost hos *Urban Jürgensen*, og hjemme hos

Wulffs paa Amalienborg læser han for Frøknerne og Sønnen og skriver Vers paa opgivne Rim.

Der er Fest om Aftenen i Palæet, og Andersen udstøder i sin Dagbog følgende Hjertesuk:

„Vognene rulle derude, nu kommer Kongen, jeg skal ogsaa derop og se Cadetterne. Klokkeren 8 kommer *Lotte Oehenschläger* og de andre . . . var jeg blot mere pyntet! — Nu var jeg oppe i den pragtfulde Sal . . . Præsten holdt en smuk Tale, herligt viste Cadetterne sig, Vaabendansen gjorde jeg især af. O hvilke Former, hvilken Lethed. O Gud, hvad er jeg, og jeg vil tænke paa Dands imellem dem iaften. Prindserne er inde i Stuen, men jeg tyer ind paa mit Værelse, jeg føler mig genert. Nu kom Selskabet, de forgyldte Sale skinnede ved Lysekronernes Solglands, jeg

kom ned i Frakke, men da jeg saae Wulff tale med sin Kone, anede det mig, at jeg ikke kunde vise mig i Frakken, ærligt spurgte jeg da Fru Wulff, „ja, har De Kjole er det bedre“. Jeg kom i min graa; nu strømmede Selskabet til Huset, men alle var sorte, jeg kun graa, thi kunde jeg hverken staa eller gaa. Kun *Oehlenschläger* talte med mig, jeg følte mig forlegen, de antager mig vist for en Opvarter, og *Lotte Ø.* skal se mig saaledes, o hvilken Kval. Jeg fløj straks paa mit Værelse, gik i Seng, forbandende min Skiæbne, at jeg ikke havde smukke Klæder, Kareterne rullede udenfor og Ideerne rullede inde i mit Hovede, og saaledes sov jeg ind.“

Før Juleferien var forbi, aflagde Andersen endnu en Række Visitter. Hos *Ørstedes* hjælper han til med Juletræet. Flere Gange søger han Grevinde *Friis* uden at træffe hende. Han noterer i Dagbogen for disse Dage:

Var hos Fru *v. d. Maase* (1 Rdl.), spiste til Middag hos *Dahléns*, han roste mine Digte. Hos Kammerherreinde *Holstein*, som roste min Fremgang og Flid. Derpaa hos *Ballings*, hvor jeg atter spiste og fik Billet til Euterpe... Traf ei Grevinde *Friis*, Kl. 12 til *Meisling*, han var ei hjemme, men jeg fandt en Billet fra ham: Jeg har intet at meddele Dem ved Afreisen kun med den bestemteste Anmodning, at De fra Ankomsten til Slagelse anvender Tiden, ikke til at skrive Fortællinger og Digte, hvormed De til Vedkommendes store Morskab her har opvartet, men til Skolesager.....

En saadan Formaning fra den strenge Rektor var nok til at sætte Andersen i den dybeste Misstemning. Hele Dagen er han ked af det. Om Aftenen læser han for Wulffs *C. J. Boyes* netop udkomne romantiske Skuespil „William Shakespeare“:

Oberst, senere General,
Chr. Høegh-Guldberg (1777—1867).
Maleri af ukendt Kunstner.

„Digteren har skildret ham ganske ud af min Sjæl, i r. Act stemmede Williams Repliker ganske overens med mine Følelser, han aner at blive Digter, han beslutter ei at skrive Vers, o Taarerne kom mig i Øjnene, paa Leiets vaagnede mit hele Mismod, men med Tillid til Gud og den Bevidsthed, at jeg havde arbejdet efter Evne, sov jeg ind.“

Efter Juleferiebesøgene i København staar Andersen

en kold Decembertid 1825 ved Frihedsstøtten og venter paa Rejsevognen, der skal bringe ham til Slagelse. I Ventetiden faar han læst første Akt af „Emilie Galotti“.

I et Par af Ferierne, Paasken 1823 og 8 Dage af Sommerferien 1825, fik Andersen Lejlighed til at besøge sin Fødeby.

I Oberst *Chr. Høegh-Guldberg*, en Broder til Digteren, havde Andersen vundet en forstaaende Ven. Chr. Høegh-Guldberg var sikkert den første, der ikke blot blev opmærksom paa Andersens ejendommelige Naturbegavelse, men ogsaa havde det rette Blik for, at Andersen trængte til Kærlighed og Opmuntring. Man kommer til at holde af denne Mand, naar man læser de faa bevarede Breve fra ham til Andersen.

Han kunde tale alvorligt, men ogsaa opmuntrende og

kærligt til Digteren. Hans og Fru Wulffs Breve kom ofte i H. C. Andersens Slagelse-Tid som et trøstende og dulmende Budskab til et sygt Sind.

Naar Andersen forsagt og frygtsom saa hen til Eksamen, skrev Chr. Høegh-Guldberg:

„. Hvor kan De frygte, Andersen, for en Eksamen, De med Deres Hoved og gode Charakterer? Gid jeg kunde tilraabe Dem, saa det elektricerte og magnetiserte Dem paa een Gang: far ud du Frygtens Aand af dette Menneske! thi det maa være en saadan Dæmon, der har opslaaet sit Paulun i Deres Inderste. . . .“

I et andet Brev fra denne Tid skriver han:

„. Deres gode Charakterer tilraabe mig: „han vil“, og det er Hovedtingen, thi at „han kan“, derom tvivlede aldrig jeg. Gud styrke Dem til at ville, det er min eneste Bøn, og den være stedse Deres. For Dem vil da alt gaa godt, har man kun, som De min unge Ven, Hoved og Hjerte paa det rette Sted.“

Den brave Officer, der efterhaanden avancerede til Generalløjtnant, bevarede hele sit Liv Interessen for H. C. Andersen. Fra dennes Side opstod en kortvarig Misstemning, da Høegh-Guldberg i et Brev havde udtalt sig med større Forventning om *Fr. Paludan Müller* end om Andersen, men det jævnedes sig, og selv om Brevvekslingen kun nooptoges med lange Mellemrum, véd vi, at Andersen altid omtalte Guldberg med Venlighed og Deltagelse som sin kære, ældste Ven.

Høegh-Guldberg skildres som en hjertensgod Mand, uegennyttig og hjælpsom, men af et opbrusende Sind. Han havde Trang til at hjælpe fremspirende Talenter. Det kan i denne Forbindelse nævnes, at han i sit Regiments Musik-

korps havde bemærket en ung Mand, der røbede et mer end almindeligt musikalsk Talent. Han fik ham derfor fra sit Regiment forflyttet til København, hvor der var Adgang for ham til videre Uddannelse. Det var den senere saa berømte Komponist *Hans Christian Lumbye*.

Paa sine gamle Dage flyttede General Høegh-Guldberg til Frederiksberg, og her døde han 31. Oktober 1867, over 90 Aar gammel. Han blev begravet paa Frederiksberg Kirkegaard lidt Øst for Kirken, hvor hans Grav endnu findes. Den gamle Hædersmands Navn og Minde bør bevares. Han var H. C. Andersens ældste Ven, og den, der i en tung Tid ydede ham den faderligste aandelige Støtte.

Skoleaarene var en Prøvelsens Tid for Andersen. Hans Breve til gamle *Jonas Collin*, gennem hvem Udbetalingen af den kongelige Understøttelse gik, er Udslag af et meget uligevægtigt Sind. Snart jubler de over en veloverstaaet Eksamen, snart er de fulde af Selvanklager, og endelig er de den Fattiges ydmyge Henvendelser for at opnaa de nødvendigtigste Beklædningsgenstande.

Karakteristisk er en Anmodning som denne:

„. 3 Ting har jeg at bede Dem om, de 2 har jeg ikke havt Mod til, før jeg kunde meddele Dem noget behageligt, og da nu Examens Udfald er det bedste jeg veed, vover jeg at komme med dem, da jeg jo ingen anden har at henvende mig til, — det første er et Par Støvler, thi mine er reent itu, de er vel lappede, men de trække Vand, og mine Sko er heller ikke uden i tørt Vejr brugelige, jeg har taugt saa længe, det var mig muligt, da det er mig saa besværligt at maatte bede, thi jeg føler at Overhæng maa svække selv den Bedstes Interesse, nu faar jeg. . . . de første Maaneder vel daarlige Charakterer, og saa tør jeg slet ikke

bede om noget, og imidlertid har jeg slet intet til Fødderne, derfor, da jeg trænger saa høilig, sender De mig vel til Støvler, den anden Ting, som ogsaa er en Nødvendighed og en meget stor, er rigtignok den kostbareste, og jeg rødmer næsten ved at komme med den, men De bliver jo ikke vred — tænk Dem i mit Sted, og da vil De vist ikke — men De bliver maaske vred for den megen Snak, derfor ligefrem — maa jeg faa en ny Frakke? thi jeg kan ikke længer gaae noget Sted med den gamle, der er ganske luslidt, ja endogsaa lappet. Det er mig ved Gud tungt at bede Dem derom, og jeg er dog nødsaget, derfor vær ej vred. — Den 3. Ting er nogle Bøger, jeg skal bruge i 4de. . . .“

Naturligvis fik Andersen fra Collin, hvad han bad om. Han gjorde sig i det Hele taget ofte Skrupler uden egentlig Grund, men ydmygende følte han det, at han skulde bede om alt. Hans Afhængighed af gamle Collin bundfædede sig dybt i hans Sind, saa han endnu paa sine gamle Dage, baade i Drømme og i vaagne mismodige Øjeblikke kunde skælve i Angst og Bitterhed.

Det var jo ogsaa ofte svært for ham at komme ud af det med Rektor Meisling. Især blev det galt, da han med Rektoren flyttede fra Slagelse til den lærde Skole i Helsingør. Skolebygningen ligger i Kongensgade, mærkelig uforandret den Dag i Dag.

Til sin Ven og Skolekammerat *Emil Hundrup* i Slagelse skriver han:

„Charaktererne er usigelig bedre end de i Slagelse, men Meisling har aldrig ytret saa megen Utilfredshed med mig som nu, jeg har aldrig følt mig saa ulykkelig som nu, aldrig mistvivlet saaledes, thi det kan aldrig blive bedre, det bliver det aldrig, jeg duer ikke til noget paa den hele Jord. . .

Rektor Simon Meisling
(1787—1856).
Maleri af ukendt Kunstner.

O, Emil, tidt ønsker jeg mig aldrig født, eller at min Sjæl aldrig havde faaet det gale Sving, som gør mig saa ulykkelig. . . .“

Og saa tilføjer han med den Selverkendelse, der altid var saa karakteristisk for H. C. Andersen:

„. . . . Er der noget her i mit Brev, som synes dig lidt svulstigt og galt, saa husk paa, at jeg jo har en Skrue løs.“

Allerede i disse tidlige Breve mærker man den senere saa fremragende Brevskriver.

Naar Rektor Meisling for Eftertiden er kommet til at staa som en næsten umenneskelig Skolebøddel, skyldes det vel først og fremmest Andersens Skildring i „Mit Livs Eventyr“, men man bør være forsigtig med alene at grunde sin Dom herpaa.

Sikkert var Meisling en betydelig Personlighed og en for sin Tid dygtig Skolemand, men han forstod ikke en Natur som Andersens og har selv senere erkendt det. Den 5. Januar 1838 skriver Andersen i sin Dagbog:

Meisling kom til mig paa Gaden og sagde, han *maatte* sige mig det, at han ikke havde været god imod mig i Skolen, han havde taget fejl af mig, at det gjorde ham ondt, og at jeg stod højt over ham, som han udtrykte sig. Han bad mig glemme hans Haardhed og sagde om sig selv:

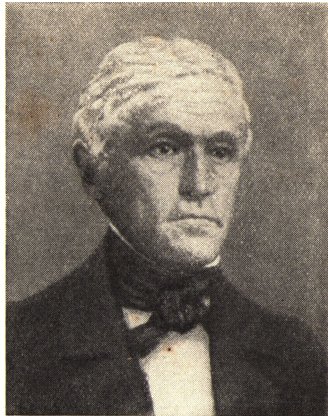
„Æren er Deres, Skammen er min!“ O, det rørte mig!

Da Andersen tilsidst under Rektorens Behandling var paa Randen af sjæleligt Sammenbrud og skrev til Collin om sin Uduelighed, fik han følgende smukke Linjer til Svar:

„Tab ikke Modet, kjære Andersen — fat Dem, vær rolig og besindig, saa skal De see, det gaar nok. Rektoren mener Dem det godt. Hans Maade at gaa frem paa er maaske no-

get forskellig fra Andres, men derfor fører den ligefuldt til Maalet. Mere maaske en anden Gang, thi nu har jeg kun lidt Tid. Gud styrke Dem.

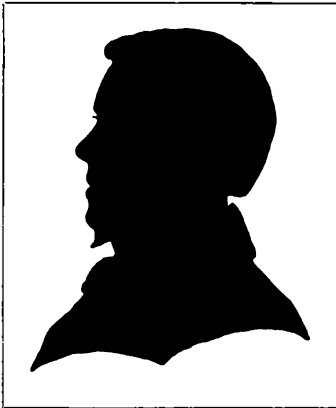
Deres
Collin.“

Pastor Chr. Werliin (1804—1866).
Pot. ca. 1860.

I Paaskeferien 1827 afgjordes Andersens Skæbne. En af Skolens Lærere, Adjunkt *Christian Werliin*, lagde Mærke til, hvor forkert den ellers dygtige Rektor behandlede sin ejendommelige Elev.

Werliin søgte at trøste Andersen, sagde, at han „havde Hoved, og at der vilde og maatte blive noget af ham.“ De fulgtes sammen til København, hvor Andersen som sædvanlig boede hos Kommandør Wulffs. Uden Andersens Vidende henvendte Werliin sig nu til Collin og gjorde ham bekendt med Forholdene i Meislings Hus. Collin bestemte da, at Andersen øjeblikkelig skulde forlade Helsingør og flytte til København for at læse privat.

Ludvig Christian Müller (1806—1851).

Af Collins Regnskab ses det, at der den 14. April 1827 er sendt Andersen 4 Rdl. til Rejsen. Samtidig er der forudbetalt 4 Rdl. for en Maanedes Logi i Vingaardsstræde 131, 3. Sal. Til Frokost og Aftensmad fik Andersen 5 Rdl. maanedlig, og sin Middag fik han paa bestemte Dage hos forskellige Familjer: Mandag Kommandør Wulffs, Tirsdag Collins, Onsdag Etatsraad Olsen,

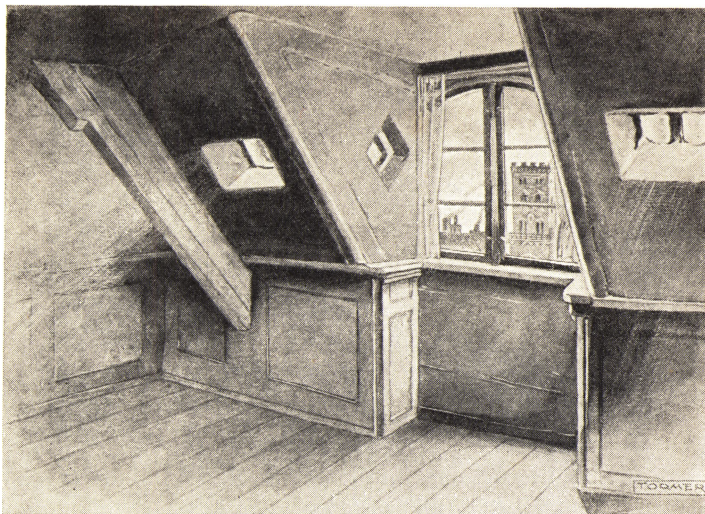
Torsdag Fru Müffelmann, Fredag Ørsteds, Lørdag Forvalter Balling. Søndag var han frit stillet med Invitationer. Efter Werliins Anbefaling skulde Cand. theol. *Ludvig Christian Müller* læse privat med Andersen for 15 Rdl. maanedlig.

Fra dette Tidspunkt forblev København H. C. Andersens faste Opholdssted.

I VINGAARDSSTRÆDE

VINGAARDSSTRÆDE 131, nuværende Gadenummer 6, udgør en Del af det Kompleks af Bygninger, som er overtaget af Magasin du Nord. H. C. Andersens Kvistkammer er bevaret uforandret til vore Dage. Nu er det Systue for en af Magasinets Kaabesyersker.

Det er et ikke ret stort Tagkammer med skraa Vægge og et Tagvindue. Andersen havde den Gang, da Nikolaj-

H. C. Andersens Tagkammer i Vingaardsstræde Nr. 6.
Tegning af Georg Tormer.

gade ikke eksisterede, Udsigt til Nikolaj Taarn, som han kunde se helt nede fra Grunden af.

I et lille Skab i Væggen havde han Brød, Smør og Pølse til Frokost og Aftensmad.

H. C. Andersens Værtinde, Enkefru *Kirstine Schwartz*, f. Hybert, var Lejer hos Destillatør *P. M. Spendrup* (Johannes Ewalds Ungdomsven).

I 1828 flyttede Fru Schwartz ind i Spendrups anden Ejendom, Vingaardsstræde 129 (nu Nr. 10), som Sønnen Frantz Julius Spendrup havde overtaget efter Faderens Død. Hun boede der til sin Død 1842.

Efter de strænge Aar hos Meisling følte Andersen sig nu fri som Fuglen i Luften. Hver Sorg og Grille var glemt, alt forekom ham, efter hvad han selv siger, lystigt eller

Fru Signe Læssøe (1781—1870). Efter Miniaturemaleri af J. A. Jerichau.

naragtigt. Hos Kommandør Wulffs følte han sig bedst hjemme. Datteren Henriettes Humør og uskyldige Persiflage smittede ham. Han viste sig lystig og overgiven, men havde dog trods sine 21 Aar næsten hele sin Barnlighed i Behold. Hans Tillid til Menneskene var slet ikke rokket.

Blandt de jævnaldrende Venner, han omgikkes, var ogsaa *Carl Bagger*, som han havde lært at kende i Sorø, og dennes Skolekammerat

Frederik Petit. De to Soranere skrev Vers, men betragtede Andersen som deres Overmand i Kunsten. Til Gengæld fandt de ham „gyselig uskyldig“, men *Carl Bagger* tilføjede „Det er Synd at forføre ham“.

De kom sammen et Aars Tid, hver Søndag Formiddag holdt de „Serapionsklub“; men saa skiltes deres Veje. Andersen har med sit sikre Instinkt opdaget, at der ingen Fremtid var i Omgangen med Galgenfuglen *Carl Bagger*. Det bør noteres, at det var i *Petits* Moders Hjem, at H. C. Andersen i Sommeren 1826 første Gang traf Fru *Signe Læssøe*, der i de følgende Aar blev ham en sand moderlig Veninde. Hos hende tilbragte han oftest sine Søndage og stiftede Venskab med Sønnen *Frederik Læssøe*, den senere Oberst, Helten fra Isted.

Trods alle Advarsler havde Andersen aldrig helt lagt

Poesien paa Hylden. I Helsingør havde han bl. a. i Efteraaret 1826 skrevet sit rene og følelsesfulde Digt „Det døende Barn“.

En Middag hos Ørsteds kom Andersen til at sidde ved Siden af J. L. Heiberg, og Følgen af deres Samtale var, at Heiberg i sit Blad „Den flyvende Post“ for 17. August 1827 optog to Digte af Andersen, „Aftenen“ og „Den rædselsfulde Time“ under Mærket *h* — —, der fik adskillige til at tro, at Digtene skyldtes Heiberg.

„Det døende Barn“ havde Andersen givet til en Ven, *Ludolph Schley*, der var svensk Konsulatssekretær i Libau. Schley oversatte Digtet til Tysk og fik det optaget i en Avis i Libau, og nu bragtes Digtet og den tyske Oversættelse frem i „Kjøbenhavnsposten“ den 25. September 1827, ogsaa under Mærket *h* — —. Den 12. December 1828 tryktes Digtet første Gang med H. C. Andersens Navn i „Den flyvende Post“.

Imidlertid skulde der arbejdes paa Eksamen. Andersens Manuduktør, *Ludvig Chr. Müller*, tog sig venligt og samvittighedsfuldt af ham. Han skulde læse alle Fag, kun ikke Matematik, som det mentes, Andersen kunde klare paa egen Haand. Lærer og Discipel kom udmærket ud af det med hinanden, kun ikke i Religion.

Müller tilhørte Grundtvigs Kres, Andersen fulgte Fornuftens Stemme, han kunde hverken tro paa en personlig Djævel eller et evigt Helvede, og Müllers Argument „Det staar i Skriften“ prellede af paa Andersens Rationalisme. Det gjorde Müller helt ondt for den ellers saa skikkelige Andersen, og da han ikke selv kunde omvende ham til den rette Tro, fik han overtalt ham til at aflægge *Grundtvig* et Besøg.

Men Grundtvig havde ikke større Held end Müller. Han oprørte Andersen ved at tale ondt om Byron. Bedre gik det heller ikke Adjunkt ved Metropolitanskolen, den senere Præst, *Jacob Kr. Lindberg*. Müller havde tilkaldt denne, for

Torvegade 8. Nedrevet 1936.

at han kunde gøre sig bekendt med Andersens Forstkethed, men Andersen tog sine Bøger og gik sin Vej.

Müller boede Torvegade Nr. 132 (senere Gadenummer 8). Ofte maatte Andersen to Gange om Dagen ud paa Christianshavn for at læse med ham og kom sent hjem om Aftenen. Medens han paa Udturen havde nok at gøre med at tænke paa sine Lektier, lod han paa Hjemvejen Fantasien faa frit Løb, og saaledes opstod lidt efter lidt Ideen til „Fodrejse fra Holmens Kanal til Østpynten

af Amager“, hvoraf enkelte Stykker blev optaget i „Den flyvende Post“.

Eksamen nærmede sig. Andersen var den første Elev, Müller skulde sende op til Artium, og Læreren blev efterhaanden næsten lige saa nervøs som Disciplen. Et uheldigt Udfald af en latinsk Prøvestil fik Müller til at foreslaa Collin, at Andersen ventede et Aar med at gaa op, selv rejste han bort en halv Snes Dage. Imidlertid skaffede Collin en anden Manuduktør, og denne, Cand. theol. *P. E. Hall*, bragte det i Løbet af 14 Dage saa vidt med Andersen, at det besluttedes, at han alligevel skulde gaa op til Eksamen. Müller studsede ved sin Hjemkomst over den ubegribelige Fremgang i latinsk Stil, men han indrømmede, at Fejlen maatte ligge paa hans Side og overlod nu Latinen til Hall, medens han selv tog sig af de andre Fag.

I Oktober 1828 tog H. C. Andersen sin første akademiske Eksamen.

Det blev kun Haud. — Men hvad, han var nu blevet Student og havde Lov til at digte! Han tog straks fat paa „Fodrejsen“.

At han „havde Lov“, bekræftede han ved for første Gang at sætte *sit Navn* under et Digt. Det var „Rimedjævelen“, som stod trykt i „Den flyvende Post“ den 24. Oktober 1828.

Kvistværelset i Vingaardsstræde har rummet gode Minde-der for H. C. Andersen. Han vendte ofte tilbage til Erindringer om dette Kammer i sin Digtning. Man genfinder det bl. a. i „Kun en Spillemand“, i „Billedbog uden Billeder“ og flere af Eventyrene. Det var ogsaa her, han inspireredes til sit Digt „Studenten“ — „Højt under Taget, hvor Svalen bor“ — der dog først blev skrevet ca. 1. September 1829, da han var flyttet til Store Kongensgade.

I det Hele taget vil man ofte i Andersens Digtning genfinde Gaderne omkring Nikolaj Taarn. Enkefruen i Laxegade og Skomagerfolkene i Nellikegade („De to Baronesser“), de grelle realistiske Skildringer fra Sømandsknøje hos Steffen-Karreet („Kun en Spillemand“) lærer os denne Bydels Mennesker at kende, dybtsunkne Individuer Dør om Dør med flittige og hæderlige Smaakaarsfolk. Endnu i Dag ligger disse Gader næsten uforandrede fra den Gang, Andersen færdedes her, men deres Dage er talt.

Ogsaa sin Værtinde fra Vingaardsstræde, Fru Schwartz, har han anbragt i sin Digtning. Af „Levnedsbogen“ ved vi, at han for hende skrev et Sørgedigt over Mad. Spendrup („Adresseavisen“ 14. August 1827), der indbragte ham Kaffe og en Tvebak hver Søndag. Til Gengæld har han sat hende ind i „Den nye Barselstue“, 3die Scene, som Fruen, der søger Digterens Bistand for at faa et Mindevers skrevet.

Da Fru Schwartz ved Flyttedagstid 1828 flyttede over i Spendrups anden Ejendom i Vingaardsstræde, nuværende Nr. 10, maatte Andersen se sig om efter en ny Bolig. Han foretrak altid Kvarteret omkring Kongens Nytorv med Det kgl. Teater. Under hele sit Københavnerliv holdt han sig til denne Bydel mellem Nikolaj Taarn og Nyhavn.

Fru Schwartz anbefalede ham til en af sine Bekendte, en Fru *Charlotte Schrøder*, der med sin svenskfødte Moder boede i Store Kongensgade Nr. 33, Gadenummer 9, et af de Huse, der maatte falde i 1904 for at give Plads for Hotel Cosmopolite.

Fru Charlotte Schrøder, født Westerberg, var Enke efter en Kaptajn og Regimentskvartermester Friedrich Daniel v. Schrøder. Hun døde 2. Januar 1868, 82 Aar gammel.

DET' HIMMELBLAA VÆRELSE

PAA Tredjesalen i Store Kongensgade fik Andersen et Værelse, der vel var lille, men stort i Forhold til det forrige, han havde haft.

Særlig glad var han for Tapetet, „ganske Himmelblaat med Stjerner“, og for Sengen, der havde Værdi for ham, fordi Filosofen *Fr. Schelling* havde sovet i den, da han under et Ophold i København logerede hos Fru Schrøder.

Andersen befandt sig overmaade godt i dette Værelse, hos Folk, der ved enhver Lejlighed søgte at gøre ham Tjener, viste ham smaa Opmærksomheder og altid talte om, hvor nødvendig de vilde miste ham.

Han fik nu afsluttet „Fodrejsen“ og ved Breve og Subskriptionslister til Venner og Bekendte samlet saa mange Prænumeranter, at han kunde udgive Bogen paa eget Forlag. De 500 Eksemplarer blev solgt i Løbet af faa Dage, og Reitzel, der først havde afslaaet at tage Bogen, tilbød ham 100 Rdl. for et nyt Oplag. I „Maanedsskrift for Litteratur“, der netop var begyndt at udkomme, skrev J. L. Heiberg, Tidens højeste litterære Autoritet, venligt og forstaaende.

„Fodrejse fra Holmens Kanal til Østpynten af Amager“ er en underlig fantastisk Bog, humoristisk og satirisk, paa-virket af Andersens omfattende og spredte Læsning, især *Jean Paul* og *E. T. A. Hoffmann*, koketterende med en Masse Citater og Henvisninger til Tidens Forfattere. Det er en Slags litterær Nytaarsrevy, og den udkom da ogsaa Nytaarsdag 1829.

Her er bl. a. Efterdønninger af H. C. Andersens religiøse Disputer med Ludv. Chr. Müller, en Protest mod Helvedsstraffene:

Nej, Gud har intet Helved skabt,
 Hvor Sjælen evig brænder,
 I Døden er jeg ej fortabt,
 Jeg er i Dine Hænder.
 Selv strengest Dommer kunde her
 Til evig Qval ej dømme,
 Og Herrens Godhed større er,
 End selv min Aand tør drømme.
 Jeg selv mig skaber i mit Bryst
 Den vilde Qval, den høje Lyst,
 Mit Helved og min Himmel.

Denne Tro bevarede H. C. Andersen hele sit Liv; „en oprigtig troende Kristen“, som *Hjalmar Helweg* mener, han var, vil man ikke kunne kalde ham i ortodoks Betydning af dette Ord. Han saa i Kristus kun et Menneske, men støttede sig inderligt til Troen paa Guds Forsyn og Udødeligheden. — Han var over 50 Aar, før han som Voksen følte Trang til at gaa til Alters.

Andersen nød sin Frihed. Ganske vist skulde der læses til „anden Eksamen“, men der var Tid nok til at pleje Bekendtskabet med de mange Familjer, hvor han altid var rede til at læse noget op.

Det hændte nogle Steder, at man bad ham læse for at more sig over ham. Det var jo morsomt, naar han læste „Det døende Barn“ paa sit Fynsk:

Hvorfor lægger du din Kind til min?

Den er vo (vaad) og dog som Ild den brænder. . .

Men det skete ogsaa, at Tilhørerne, der var opsatte paa at more sig, blev grebne af Poesien i Digtet, besejredes af

det ualmindelige i Digterens Fremtræden, hvor de kun havde ventet Fjanteri.

Den Lykke „Fodrejsen“ havde gjort, gav Andersen Mod og Livslyst. Han tog en af sine gamle Tragedier, „Skovkapellet“, frem paany og fik derved Ideen til en Parodi-Vaudeville „Kjærlighed paa Nikolaj Taarn eller Hvad siger Parterret“. Han skrev den i Løbet af 8 Dage, indsendte den til Teatret og trods Rahbeks Modstand blev den antaget.

Andersen var lykkelig. Tænk, at han skulde have et Stykke op paa det Teater, som han for faa Aar siden havde staaet fattig og forladt udenfor!

Den første Opførelse fandt Sted 25. April 1829. Hans Studenterkammerater, der blandt Aarets Russer havde indrulleret ham som en af „de fire store Poeter“ mødte til Premièren, jublede og raabte „Leve Forfatteren!“

Andersen styrtede ud af Teatret, vild af Lykke. Han løb over til Collins, hvor kun Fru Collin var hjemme. Overvældet sank han om i Krampegraad.

Fru Collin søgte at trøste ham:

— Tag Dem det ikke saa nær, man har ogsaa pebet af Oehlenschläger og af mange andre store Digtere!

— Jamen, man har slet ikke pebet! Man har klappet og raabt længe leve!

„Kjærlighed paa Nicolaj Taarn“ havde dog ikke noget varigt Sceneheld. Stykket gik kun 3 Gange.

I Sommeren 1829 holdt Andersen Ferie paa Sjælland, Møen og Fyen. Naturligvis var han i Odense, hvor hans Moder med Stolthed tog imod sin Søn, Studenten.

Sidst i August kom Andersen hjem til København og gav sig til paa Kraft uden Hjælp af Manuduktør at læse til anden Eksamen, Philologicum og Philosophicum.

Den første Del bestod han 21. Oktober, anden Del den 19. November 1829. Han fik Eksamen med bedste Karakter og var baade glad og stolt. Da hans odenseanske Veninde *Henriette Hanck* vedblivende i Udskriften paa sine Breve titulerede ham *Litteratus*, skrev han til hende:

Kald mig ikke *Litteratus*, men heller *Candidatus philosophiæ*; hiint er mig saa ækelt.

I „Veiviseren“ fra den Tid staar H. C. Andersen da ogsaa betegnet som *Cand. philos.*

I Slutningen af Aaret 1829 kom en Samling af hans Digte, *Digte 1830*. Han havde opgivet at læse videre, og gamle Jonas Collin, i hvis Hjem Andersen fra nu af var en stadig Gæst, sagde til ham:

— Gaa De nu i Guds Navn den Vej, De er skabt for, det bliver vist det bedste!

H. C. Andersen, for hvem dette var hans eget Hjertes Stemme, tog en fast Beslutning. Han vilde leve som Digter.

Den 23. Oktober 1828 stillede H. C. Andersen i Dronningens Ridehus ved Amalienborg som Medlem af Kongens Livkorps, Studenterkorpset. Han fik Korpsets flotte Uniform og har noteret, at han fik en Chacot for 14 Mark og hans „Lædertøj blev pudset“. Hans Militærliv varede til 28. Februar 1834, da han fik sin Afsked. Den 30. Marts 1830 var han blevet udnævnt til Underofficer. En af hans første Opgaver i denne Egenskab har været at paradere ved den gamle Professor Knud Lyne Rahbeks Begravelse fra Frederiksberg Kirke den 28. April 1830. Allerede Aaret efter trak han sig tilbage fra aktiv Tjeneste.

I Store Kongensgade var det, at Andersen fik Besøg af den rige langelandske Bonde *Rasmus Hansen* paa Rifbjerg, hvorom han fortæller i sin *Levnedsbog* (S. 153 ff).

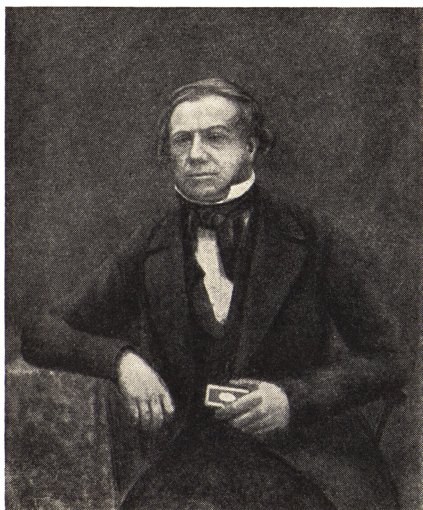

Fru Riborg Bøving, f. Voigt (1806—83).
Efter Daguerretypi fra ca. 1845.

Rasmus Hansen var blevet noget forstyrret af at læse Johannes Aabenbaring, og efter Læsningen af „Fodrejsen“ havde han faaet den Idé, at Andersen var en Vismand, der kunde klare Spørgsmaalene for ham.

I „Fodrejsen“'s 13. Kapitel havde Andersen bekendtgjort, at „han var hjemme fra 8—9, men for Damer paa alle Tider“, og nu mødte Rasmus Hansen op en Morgen mellem 8 og 9 og forlangte Besked om mangt og meget, bl. a. vilde han vide, om Andersen ikke var Antikrist.

Andersen, der var vant til at leve meget sparsommeligt, og som forøvrigt ogsaa nu, da den kongelige Understøttelse var ophørt, vedligeholdte Forbindelsen med de Familjer,

Chr. Voigt (1808—88). Cand. phil., senere Købmand. Efter Daguerretypi fra ca. 1850.

der inviterede ham til Middag, havde allerede 400 Rdl. i Sparekassen, som han havde tjent ved sine Arbejder. Dem vilde han anvende til en Rejse. I Slutningen af April 1830 tiltraadte han da den Rejse til Jylland og Fyen, der fik Betydning for ham, fordi han paa den lærte *Riborg Voigt* at kende. Det var en Studenterkammerat, *Chr. Voigt*, Riborgs Broder, der

havde inviteret Andersen til Faaborg. I kun tre Dage var han Gæst i Agent Voigts Hjem, men det var nok til at forvise ham om, at han for første Gang havde lært Kærligheden at kende. Han forstod, at hun ogsaa nærde Hengivenhed for ham, men hun var forlovet og skulde snart giftes.

Den 25-aarige H. C. Andersen plejede da en Tid sin ulykkelige Kærlighed. I hans Omgangskres forstod man, at han var forelsket, og man gættede paa forskellige Damer. Tilsyneladende spøgede Andersen med det, men overfor enkelte, saaledes Fru Signe Læssøe og Ingemann, aabnede han sit Hjerte. Her skal imidlertid om denne Kærlighedshistorie, der oftere er udførligt behandlet, kun berøres, hvad der har Tilknytning til København.

Andersen kom hjem fra sin Rejse i Slutningen af August. Sammen med *I. P. E. Hartmann* arbejdede han paa sin Opera „Ravnen“. Han besøgte flittigt Teatret og kom ogsaa hyppigt til Chr. Voigt, med hvem han kunde tale om *hende*.

En Dag fortalte Broderen, at en ung Pige fra Faaborg vilde komme til København for at blive opereret for en Øjensygdom, hendes ældre Søster og Riborg fulgte med, og Riborg glædede sig til igen at træffe Andersen, han maatte ofte besøge dem.

Da de kom, gik Andersen hjem til dem. Han ringede paa, og Riborg lukkede op. Han blev forvirret, stod og stammede og spurgte om en Frøken. . . (han nævnede den syge Dame) boede her, og hun blev rød og bød ham indenfor. Lidt efter lidt fik han sin naturlige Optræden, og Besøget blev oftere gentaget. En Dag bad hun ham læse noget af „Ravnen“ for hende og den syge Dame. Han gjorde det, og det var forunderligt, saa hver Replik forekom ham at være rettet til hende:

Millo.

Du elsker mig! O, siig det nok engang!
Kun mig Du elsker?

Armilla.

Ene dig jeg elsker! —
Og, som det største Pant herpaa — nu vel!
Naar Du det vil, jeg følger Dig til Altret!

Millo.

Armilla! Pige! — Hvad, det vil Du gøre?
Selv om jeg bad Dig, end i denne Dag?
I denne Time —?

Armilla.

— Tro jeg følger Dig!
 Det har jeg lovet, ledet af mit Hjerte.

Millo.

O, Kjærlighed, hvor hæver Du mit Indre!

Andersen kunde ikke lade være med at se paa hende. Hendes Øjne mødte hans, hun blev blodrød og saa fra det Øjeblik ikke mere op fra sit Sytøj.

Da han gik, trykkede han hendes Haand til sine Læber. Nu blev det ham først klart, at han elskede hende af hele sit Hjerte.

Han gav Damerne Afskrifter af sine senere Digte. Som et Digt for sig selv, skrevet paa et Stykke løst Papir med Overskriften *Til Hende* gav han Riborg dette Vers sammen med nogle andre:

Min Tankes Tanke ene Du er vorden,
 Du er mit Hjertes første Kjærlighed!
 Jeg elsker Dig, som ingen her paa Jorden,
 Jeg elsker Dig i Tid og Evighed.

Han fik Dagen efter at vide, at Riborg havde vist Damerne sine Digt-Afskrifter, kun ikke dette.

Andersen drøftede Situationen med Broderen, og da han ikke fandt Lejlighed til at være alene med hende, skrev han et Brev. Det er gengivet i „Levnedsbogen“ og er en indtrængende Bøn til hende om at overveje, om hun virkelig elsker den anden.

Hun var bristet i Graad, da hun læste dette Brev, men hun følte det som en Pligt at forblive sin Kæreste tro.

Hotel Royal. Ved Stranden Nr. 18.
 Fotografi fra 1860'erne.

Samme Aften, Andersen fik dette at vide, var hendes Fader og Søster kommet til Byen. De var alle i Teatret. Andersen var der ogsaa. De spillede „Christen og Christine“ (det maa have været den 2. November), og for Andersen var det, som om det var deres egen Historie.

Forgæves forsøgte han at træffe hende alene. I Hotel Royal, hvor Familien boede, fandt han hende sammen med de andre. Han saa Taarer i hendes Øjne.

Den sidste Dag kom, han haabede stadig paa et Møde, men det blev forhindret. Om Aftenen var hun med Faderen og de andre i Teatret, hvor der spillede „De to Dage“. (Det maa have været Mandag den 8. November.)

Andersen stillede sig, da Forestillingen var forbi, ved Udgangen for at ønske dem en lykkelig Rejse. Sidst trykkede han *hendes* Haand og følte, at hun gengældte Haandtrykket.

Hun hviskede: Lev vel for altid!

Andersen styrtede afsted. De rejste tidligt om Morgenen. Broderen bragte ham en Hilsen og en lille Seddel med disse Ord:

Lev vel, lev vel! Gid Christian snart kan sige mig, at De er rolig og fornøjet som før.

Med inderligt Venskab
Riborg.

Det var denne Seddel, H. C. Andersen bar i en Skindpose paa sit Bryst, og som fandtes paa ham efter hans Død. Edvard Collin taler om *et langt Brev*, som han brændte ulæst, men i et Brev til Collin af 11. Juni 1831 siger Andersen, da han indvier Collin i sin Hjertehistorie: „*nogle Ord* er det eneste, jeg har fra hende.“

Selv om man vil betragte hele denne Kærlighedsaffære som et Udslag af en ungdommelig romantisk Trang til ulykkelig Kærlighed, er der ingen Tvivl om, at den fik Betydning for Andersens menneskelige og digteriske Udvikling. Hans Breve fra den Tid til Fru Signe Læssøe og Ingemann vidner om, hvor dybt han var grebet. Men det forhindrede ham ikke i at lægge et muntret Væsen for Dagen.

Han læste paa denne Tid Dansk og Religion med Fru Læssøes Søn *Ludvig Læssøe*, og denne har fortalt, at naar Andersen kom for at give Time, talte han de første tre Kvarter om Riborg og hendes Brødre. En Dag sagde han:

— Jeg er saa træt, at jeg ikke kan staa paa mine Ben, i tre Kvarter har jeg ligget paa Knæ for Riborg, som stod og pakkede sin Kuffert til Rejsen.

Sikkert en noget fantasifuld Omskrivning af Virkeligheden.

Louise Lind, f. Collin (1813–98).
Efter Maleri af W. Marstrand 1833.

I „Phantasier og Skizzer“, som udkom i December 1830 (med Trykkeraaret 1831), og af hvis Indhold foruden „Hjertets Melodier“ nu kun „Bøgetræet“ („Høj og stolt jeg Kronen bar“) og „Studie efter Naturen“ („Solen skinner i Naboens Gaard“) huskes, finder man det første digteriske Udslag af Andersens Kærlighedshistorie.

Altfor tydeligt lod han her Offentligheden kikke ind i sit Hjerte. I et Brev til Ingemann 18. Januar 1831 skriver han da ogsaa: „Mine Venner og Bekendte spøge med mig over mine Digte, de drømme ikke om, at det er en dyb, sørgelig

Sophie Dahlstrøm, f. Ørsted (1821—1889).
H. C. Ørsteds Datter.

Sandhed, o, jeg lider ved at høre deres Spøg, som jeg selv maa søge at optage og gjengive!...”

Han siger ogsaa: „Jeg er ikke længere den, jeg var før, Livet, Alt har faaet en dybere Betydning for mig, jeg er hensat i en Stilling, hvori jeg føler det store Hele i al sin Dybde.“

H. C. Andersen gensaa senere et Par Gange Riborg som gift Kone, første Gang 1840 ved en Koncert i Faaborg, an-

den Gang den 9. Juni 1843 ved en Folkefest ved Holstenshus, hvor han traf hele Familien og Dagen efter besøgte den i Faaborg.

Hans Brix har morsomt gjort opmærksom paa dette Mødes Forbindelse med Eventyret „Kærestefolkene“, der blev skrevet kort efter.

Dette var H. C. Andersens *første* Kærlighedshistorie. Som det er bekendt, forelskede han sig senere i Jonas Collins Datter *Louise*, en Kærlighed, der ikke gengældtes, i H. C. Ørsteds Datter *Sophie* og endelig i *Jenny Lind*.

Paa sine gamle Dage talte Andersen ofte med *Nikolaj Bøgh* om Riborg Voigt. Han sagde da, at hans Følelse for hende havde været meget heftig, men det var saadan en Ungdomsforelskelse, som i Aarenes Løb bortdunstede, og

som i Grundighed og Varighed ikke kunde sammenlignes med den, han følte for *Jenny Lind*.

Hvorledes det daglige Liv formede sig for H. C. Andersen i Tiden lige efter Forelskelsen, faar vi at vide gennem et Brev til hans Ven Adjunkt *C. H. Lorenzen* i Sorø den 27. Marts 1831.

„Om Morgenen ligger jeg længe til Sengs og er saaledes det fornemme Hverdagsmenneske, om Formiddagen derimod er jeg Historiker og Oldgransker, sidder enten paa Kongens eller Universitets-Biblioteket med Bordet fuldt af Bøger og samler Data til Romanen, fra 1 til 3 gør jeg Visitter, er saaledes det flagrende Verdensmenneske, dog ikke hele disse to Timer flagrer jeg om, den meste Tid er Hjertets og Venskabets, daglig kommer jeg hen til min kjære Christian Voigt, Den, jeg af alle føler mig mest bunden til; jeg mærker ikke engang, Tiden gaar, skjønt jeg næsten altid føler mig saa vemodig, saa dybt stemt. Det er, som han har forhexet mig, jeg veed ikke, hvorfor jeg kan holde saa meget af ham! Efter Middagsbordet gaar jeg paa Comedie, og om Aftenen til Kl. 1, stundom 2, læser jeg Digteres Værker, digter selv eller — er alt for meget et utaalmodigt Barn, vor Herre ikke har gjort Livet sukkersødt nok.“

I December 1831 er hans Humør dog allerede kommet sig saa vidt, at han i et Brev til Fru *Søeborg*, Bogtrykker Iversens Datter i Odense, kan fortælle om Studenterforeningens Julekomedie, hvori han skal spille Iris i Prologen til „Ulysses von Ithacia“:

„Jeg skal have Spencer, Flipper, Halsbind og Fiskebensskørt og saa en Glorie af Paafuglefjer om Hovedet. Jeg bliver dejlig, kan De tro. Gud veed, hvad Indtryk jeg gjør paa de unge Studenters Hjerter.“

Det var en lille Udenlandsrejse, H. C. Andersens første, der havde opmuntret og adspredt ham. For sine Sparepenge rejste han fra 16. Maj til 24. Juni til Harzen, besøgte Digterne *Tieck* i Dresden og *Chamisso* i Berlin.

I sidstnævnte vandt han en trofast og beundrende Ven. Chamisso var den første, der i den tyske Læseverden slog til Lyd for Andersens Navn.

Rejseindtrykkene blev skrevet ned, og det blev til Bogen „Skygebilleder fra en Rejse til Harzen og det sachsiske Schweiz“, den første Bog, der viser os Andersens eget Digterfysiognomi og giver noget af den Tone, der senere kom frem i Eventyrene.

Andersen var overmaade flittigt skrivende. I disse Aar kom det ene lille Arbejde efter det andet: „Skibet“ 1831, „Vignetter til danske Digtere“, „Bruden fra Lammermoor“ og „Ravnen“ 1832, „Aarets tolv Maaneder“, „Samlede Digte“ og „Dronningen paa sexten Aar“ 1833.

De „Samlede Digte“ udkom i August 1833. Blandt de hidtil utrykte Digte, som optoges i denne Samling, var „Lille Viggo vil du ride Ranke“, der blev et af Andersens mest populære og synges den Dag i Dag. Det var digtet til den i 1830 fødte *Viggo Drewsen*, Søn af den daværende Avditør A. L. Drewsen og Collins Datter Ingeborg, af Andersen benævnt „den ædleste Blodsdraabe i den Drewsenske Slægt.“

Men i August var Andersen allerede over alle Bjerge. Han trængte til Luftforandring, det var ogsaa Collins Mening. Han overrakte da sammen med „Aarets tolv Maaneder“ en Ansøgning om Rejsestipendium til Kong Frederik den Sjette. Andersen havde gode Anbefalere, Inge-
mann, H. C. Ørsted, Oehlenschläger, J. M. Thiele og J. L. Heiberg, og den 13. April 1833 bevilgedes der ham et Rejse-

H. C. Andersen.
Maleri af Alb. Küchler. Rom 1833.

stipendium for 2 Aar, 600 Rdl. Den 22. April sagde han farvel til det himmelblaa Værelse i Store Kongensgade og tiltraadte sin første *store* Udenlandsrejse.

DE FØRSTE EVENTYR

DEN store Udenlandsrejse skal ikke skildres her. Den førte Andersen baade til Paris, Schweiz og Italien med Ophold i Rom, Neapel, Florens, München og Wien. Gennem Breve, navnlig til det Collinske Hjem, stod han

Edvard Collin (1808—1886).
Maleri af W. Marstrand 1842.

stadig i Forbindelse med København. I Paris begyndte han paa sit Smertensbarn „Agnete og Havmanden“, som han fuldførte i Le Locle i Løbet af mindre end et Par Maaneder.

Han ventede sig meget af denne Digtning, hans hidtil betydeligste Ungdomsarbejde, men Modtagelsen, da „Agnete“ udkom i December 1834, skaffede ham mange bitre Timer.

Hans kritiske Ven Edv. Collin gav i et Anfald af ondt Lune, som han senere beklagede, sin Mening til Kende i et Brev, hvori det bl. a. hedder:

„De veed ikke, Andersen, saaledes som jeg og de Andre,

Parti fra Nyhavn. I Huset med de 2 Gavle, nu Nr. 20, boede H. C. Andersen paa 2. Sal 1834—38, da han skrev sine første Eventyr. I det høje Hus, Nr. 18 paa 1. Sal, boede han til kort før sin Død.

der mene Dem det godt og holde oprigtigt af Dem, hvorledes Folk — ja næsten alle — det er forskrækkeligt, med hvor faa Undtagelser — hvorledes Folk ytre sig: „Har han nu igen smurt noget sammen,“ — „jeg er forlænge siden kjed af ham“ — „det er altid det samme, han skriver,“ kort sagt: det er utroligt, hvor faa Venner Deres Muse nu har. Hvad er Grunden dertil: De skriver for meget! Naar det ene Arbejde er under Trykken, er De halvt færdig med Manuskriptet til det andet; ved denne rasende, denne beklagelige Produktivitet nedsætter De Deres Arbejder i den Grad, at ingen Boghandler tilsidst vil have dem for intet. . . For Guds Skyld, for Deres Digteræres Skyld, lad være at skrive i nogen Tid, i det mindste i et halvt Aar, tilbring den ene

Halvdel af Deres Rejse med at studere og mere Dem, og den anden Halvdel med det samme...“

Efterretningerne fra København om Kritiken stadfæstede Collins Opfattelse. I sin Vaande udøste Andersen sit Hjerte for sin moderlige Veninde Fru Signe Læssøe:

„..... Alt veed jeg, man har bragt mig Giftskaalen, Venner, trofaste Venner have sagt mig en Sandhed, jeg ikke har Mod til at nedskrive. Det er Meer, end et Menneske kan udholde, hvad man har meldt mig. Nu i Guds Navn, den smukke Drøm er ude! — Nu bliver jeg et fornuftigt Menneske, maaskee faar jeg en Slags Levevej! Til Efteraaret er jeg i Danmark, Digteren bliver i Italien! Styrk min syge Sjæl med en Moders Trøst!“

Den 10. August 1834 var Andersen hjemme. Han tog ind hos Wulffs paa Søkadetakademiet, der fra 1827 havde faaet Lokaler i Bredgade 183, nuværende Nr. 76. Men 1. September flyttede han til sin nye Bolig, Nyhavn 280, Charlottenborgsiden, nuværende Nr. 20 paa 2. Sal, hvor han fik to Værelser, et til Gaden og et til Gaarden.

Hans Værtinde var en Skipperenke med fire Børn, *Karen Sofie Larsen*, født *Kjøller*.

Efter den store Rejse og Uheldet med „Agnete“ steg Andersens økonomiske Bekymringer. Han ansøgte 27. November 1834 om en Ansættelse ved Det kongelige Bibliotek, men uden Resultat.

Den 14. Maj 1835, altsaa paa et Tidspunkt, da han lige har udsendt „Improvisatoren“ og det første Hæfte af „Eventyr fortalte for Børn“, skriver han til Jonas Collin:

„Jeg er *fattig* og føler min Armod tungere end den usleste Tigger, og det nedkuer min Aand og mit Mod. Jeg kjender altfor meget af Livets Virkelighed, til at jeg skulde drømme

Henriette Wulff (1804—58). Datter af P. F. Wulff. Miniature.

om bedre Tider. Jeg seer en ulykkelig Fremtid imøde, som jeg neppe har Mod til at oppebie.“

Nu skal man ikke tage Andersens mismodige Udbrud altfor alvorligt. Hans Mentalitet var af den Beskaffenhed, at han den ene Dag var langt nede for den næste at juble af Forhaabning og Livsglæde. — Han siger selv: Min Smerte er knusende, naar jeg lider, men min Glæde er ogsaa

navnløs, naar jeg er glad. — Til Henriette Wulff skrev han ved Slutningen af sin Rejse:

„... ja, nu flyver jeg mod mit Gethsemane til Judaskys og Smertensdrik, men det er jo ganske poetisk, som Digter er jeg jo en Sommerfugl, og den er smukkeste, naar den spræller paa Naalen.

... Næsten tror jeg, det er lykkeligere at være Munk under Orangerne end dansk Digter paa den skidne Østergade.“

Da han er kommet hjem og ser ud over Kanalen, hvor Skibene ligger og Skibsdrengene hænger i Mastkurven, vokser Længslen efter Italien.

„Jeg véd ikke, hvad jeg vilde lide for at komme der igjen“, skriver han til Ingemann, „ja, tænk, jeg troer næsten, jeg vilde rejse med *Molbech*, var det den eneste Maade at komme derhen paa.“

Sin Kærlighed til Italien udtrykker han med drastisk Lune i disse Ord: Naar jeg dør engang, vil jeg spøge i Neapel!

Indtrykkene fra Italiensrejsen har han givet os i sin første Roman „Improvisatoren“, som han skrev færdig i Nyhavn, hvor han stadig drømmer om Italien.

I et Brev til Henriette Wulff fortæller han, at hans Arbejdsværelse vender ud mod Kanalen og ligger i Skygge.

„Mit Sovekammer er derimod beliggende mod Syden, den botaniske Have udbreder sig som en grøn Lombarder-Slette bag Gaardmurens Alperække. Der staar i Haven en høi, bladfuld Poppelpiil, ved Maaneskin ser den ganske sort ud, saa tænker jeg paa de mørke Cypresser og alt det Smukke, jeg drømte om forleden. Ja, jeg har drømt saa tydeligt, at jeg ifjor var i Italien, saa jeg maa skrive en italiensk Novelle, udaande Alt, hvad jeg drømte og saa; Bogen er snart færdig, og det er forunderligt med Folk, der har været i Rom: naar de høre et Stykke deraf, faa de Taarer i Øjnene, ordentlig en Slags Hjemvee.“

Men foruden Romanen havde han ogsaa et andet Arbejde for.

I et Brev til *Henriette Hanck*, dateret Nytaarsdag 1835, finder man første Gang *Eventyrene* omtalt:

„Nu begynder jeg paa nogle „Børne-Eventyr“, jeg vil se at vinde de kommende Slægter, skal De vide!“

I samme Brev giver han en udførligere Beskrivelse af sin Bolig:

„De ønskede engang en Beskrivelse af min Bolig. Nu vel! en stor Gaard med to Porte, beliggende i Nyhavn, man gaar op ad Trappen til anden Sal, mit Navn staar paa Døren. Her træder man nu ind — om Forladelse — i mit Sove-

kammer, en lang Seng, en Reol med Papirer, et grønt Tæppe, der skjuler min Garderobe, Borde, Stole og en Kakkelovn er det hele Meublement, men paa den ene Dør er i Oliefarve en Skizze af Petzholdt i Rom, som forestiller en Stranding, paa den anden Dør en fransk Almanak med Kobberstik af Napoleons Liv, ved Kakkelovnen staaer han paa et andet Stykke, paa Vendome-Søilen. Udsigterne fra Vinduerne er over Gaarden til den botaniske Have med sine Træer og Gange, Børstaarnet og Toppene af Skibene ved Knippelsbro slutter Baggrunden. Luften, siger Hertz, er smukkere end vi have seet i Italien, men han er nu saa patriotisk *hjemme!* — Nu træder man ind i mit Arbejdsværelse, Ilden brænder i Kakkelovnen! Over Sophaen hænger et Maleri af Frøken Stub, en Engel, der kommer med Skrive-tøj og Laurbærkrands, ovenover hænger et italiensk Søstykke efter Dahl af Jette Wulff. Paa et lille Bord staar mine Kopper og Bægere samt et italiensk Krusifix som jeg til denne Juul paa ægte catolsk Maner har pyntet med Silkebaand. Nu kommer min Bogreol og andre Meubler og ud af Vinduet sees tremastede Skibe, Baade, som pile forbi hinanden; stikker jeg Hovedet udenfor, ser jeg over Pakhuse Øresund eller til den anden Side noget af Kongens Nytorv. Mit Speil er fuldt af Visitkort. Alt er meget ordentligt, paa Bordet nær, der svømmer det med Blade, Manuskripter, Kobbere og Bøger, undertiden ligger der ogsaa en Hanske eller en Manscet.“

I April 1835 udkom „Improvisatoren“ og i Begyndelsen af Maj det første lille Hæfte „Eventyr, fortalte for Børn“.

Romanen vandt megen Anerkendelse baade hos Publikum og Kritik. Den oversattes samme Aar til Tysk og skaffede Andersen den første Berømmelse i Udlandet.

H. C. Ørsted (1777–1851). Maleri af C. W. Eckersberg 1822.

Hvorledes den Mand og Mand imellem bedømtes af Intelligensen blandt de yngre herhjemme, kan man se i nogle Linjer af *P. V. Jacobsen*, „Trolldom“s Forfatter, der i et Brev til sin Ven Skolemanden *P. C. Adler* i Ribe omtaler den meget spydigt:

„Andersens „Improvisator“ har jeg vel købt, men da jeg havde læst den i Forvejen, dels i adskillige Rejsebeskrivelser, dels i en Mængde tyske Noveller, jeg siden min Barn-dom har consumeret, har jeg nu ikke kunnet overtale mig til paany at arbejde mig igjennem den. Der skal hist og her forekomme morsomme eller interessante Smaatræk, karakteristiske for Italiens Indbyggere, dem har han faaet af

J. M. Thiele (1795—1874).
Litografi 1826 af W. Heuer.

Bødtcher, Hertz, sine andre Rejsefæller, og Fortællingerne fra andre tidligere Rejsende.“

Professor *Sibbern* skrev venligt og opmuntrende til Andersen.

Det lille Hæfte „Eventyr“, der som bekendt bragte „Fyrtøjet“, „Lille Claus og store Claus“, „Prindsessen paa Ærten“ og „Den lille Idas Blomster“, gik derimod til at begynde med, ret upaaagtet hen, ja et nu glemmt Tidsskrift, „Dannora“,

udtalte Ønsket om, „at den talentrige Digter, der har et højere Kald, ikke fremdeles vil spilde sin Tid paa at skrive Eventyr for Børn.“

H. C. Ørsted saa klarere. Han sagde til Andersen:

— „Gør Improvisatoren Dem berømt, saa vil Eventyrene gøre Dem udødelig, de er det mest fuldendte, De har skrevet.“

H. C. Andersens Omgangsvener i København var paa denne Tid først og fremmest Familien Collin og Fru Signe Læssøe. Ogsaa Thiele, der boede paa Charlottenborg med Udsigt til den botaniske Have, besøgte han flittigt. Det var som bekendt Thieles lille 4-aarige Datter Ida, der inspirerede ham til „Den lille Idas Blomster“.

Fru Læssøe boede paa Østerbrogade lige for Søen i det

lange, hvide Hus „Dalen“, der laa ved Siden af Tuteins, senere Waagepetersens „Rosendal“, omtrent ved nuværende Willemoesgade.

Nicolaj Bøgh har givet en Beskrivelse af dette Hjem, der havde saa stor Tiltrækning for Andersen. Huset, hvor bl. a. senere Malerinden Susette Holten, født Skovgaard, boede, blev først nedrevet i 90'erne.

Dagligstuen, der befandt sig inderst i Huset, var en rummelig 3-Fags Stue med store Ruder uden Vinduesposter. Der var en Markise for det midterste Fag, for de to andre var der Rullegardiner, der kunde slaas ned som Markiser, naar de sattes ud af de aabnede Vinduer. Ved det midterste Vindue stod det sorte Sybord. Fra Sovekamret var der en dejlig Udsigt over en Park med en hundredaarig Ask og en Dam med Svaner, i Baggrunden Classens Have. Fra Sovekamret kom man ind i Spisestuen. Op til den stødte Sønnernes tre Værelser. Udenfor var en lille Have med to Lysthuse.

Fra dette landlige Opholdssted flyttede Fru Læssø senere til et lille Hus med Have, der laa foran til højre paa Gammel Kongevej ud til Sct. Jørgens Sø, som den Gang ikke var omgivet af nogen Jordvold. Men hun flyttede atter tilbage til Østerbro, indtil hun 1858 bosatte sig hos sin Søn, der var Præst i Jylland. To andre Sønner var Maleren *Thorald Læssø* og som foran nævnt den senere Oberst *Frederik Læssø*, der faldt ved Isted.

H. C. Andersen søgte ofte Trøst og Opmuntring hos denne gode Kvinde, der havde et saa forstaaende Blik for Andersens Ejendommeligheder.

„Det er mærkeligt,“ sagde hun en Gang, „at han kan skrive for alle Aldre, og dog, naar jeg betænker det ret, er

Fru Catharina Marie Bügel, f. Adzer
(1769—1845).
Formentlig malet af C. A. Lorentzen.

det ikke saa underligt, jeg kender ingen saa ung og ingen saa gammel som han!“

Hun paaskønnede ogsaa Andersens rene Sind. „Det urene, ligger ham saa fjernt, at han aldrig engang nærmer sig Grænsen,“ sagde hun. Hun blev derfor lidt betænkelig over nogle dristige Scener i „O. T.“.

Andersen forsvarede sig med, at han havde behandlet dem saa fint, at „jeg tør sige, det er københavnsk Gadesnavs, præsenteret i en Sæbeboble.“

Det var en lykkelig Arbejds Tid for H. C. Andersen her i Nyhavn 20. Efter „Improvvisatoren“ udsendte han Romanerne „O. T.“ (1836) og „Kun en Spillemand“ (1837) og hvert Aar et Hæfte Eventyr.

Hans Digtning skaffede ham mange nye Venner. En Dag i 1835 kom en Tjener fra den hovedrige Grosserer-Enke, Fru *Catharine Bügel*, med en Invitation. Andersen mente, det var en Fejltagelse, men det var rigtigt nok, og Andersen kom. Han overvældedes en Tid med Gaver. En Dag fik han en nydelig, fransk Silkeslaabrok med røde Roser og Silkebælte, siden fik han en italiensk Fogliette sød Vin, og det gentog sig. En Dag, da han undskyldte sig med, at han var daarlig, sendte hun ham et Kinderpulver!

Man begyndte i Byen at ymte noget om, at han og Fru

Bügel skulde giftes, og at det var et godt Parti, „men det tager jeg dog ikke imod, saa faar jeg saa mange Stedbørn“, sagde Andersen.

Fru Bügel har han forresten benyttet som Model til den gamle Baronesse i „De to Baronesser“.

Større Betydning fik et andet Bekendtskab. En Dag, da Andersen sad i sin Stue, fik han Besøg af Statsministeren, Grev *Conrad Rantzau-Breitenburg*. Denne var en Elsker af Italien og havde læst „Improvisatoren“ og ønskede at se og takke Digteren. Han spurgte, om der ikke var noget, han kunde gøre for ham, og Andersen antydede, hvor tungt det var at maatte skrive for at leve.

Der er ingen Tvivl om, at det var Grev Rantzau, støttet af Jonas Collin og H. C. Ørsted, der fik udvirket, at Andersen fra 1838 modtog en aarlig Digtergage paa 400 Rdl., fra 1845 forhøjedes den til 600 Rdl., fra 1860 til 1000.

„I mit fire og tredivte Aar begyndte mit rette Livs Foraar,“ noterer Digteren.

Nu var han efterhaanden blevet saa berømt, at man ønskede hans Portræt. Den unge Maler *Chr. Albrecht Benzon* malede et Billede i halv Figur af ham.

„Det er mig ellers meget smigrende, jeg sidder for Kunstneren paa Anmodning. Jeg beder Ingen og betaler heller ikke for mit Ansigt,“ siger han.

Maleriet var bestilt af Boghandler *Reitzel*. Det kom paa Udstillingen i 1836, men behagede aldeles ikke Digteren. Paa Auktionen efter *Reitzel* i 1853 solgtes det for — 6 Rdl. 16 Sk.! Nu hænger det paa Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot.

Bedre lykkedes *Chr. Albrecht Jensens* lille Portrætmaleri fra 1836, vel det smukkeste Ungdomsportræt, vi har af

H. C. Andersen 1835. Maleri af C. A. Benzon.

H. C. Andersen. Han fandt selv, at han saa højst genial ud: „— dejlig! — Naa, jeg er glad, kan jeg saaledes komme til Efterkommerne.“ (Bogens Titelbillede).

Det hænger nu i Odensemuseet.

Forøvrigt var Digteren første Gang blevet malet under Opholdet i Rom 1833. Det er Alb. Küchlers Portræt, hvor Andersen er fremstillet med Overskæg. Billedet ejedes af Edv. Collin og er nu paa Frederiksborg. (Se Side 80).

Andersen befandt sig vel. Han var glad over den voksende Berømmelse, indrømmede gerne, den var hans Maal:

„Jeg higer efter Æren som den Gerrige efter Guld, dets Klang, begge Dele er vistnok tomme, men een Ting maa man dog være begejstret for i denne Verden, ellers falder man sammen og raadner“. Alligevel kan han spøgefuldt bemærke, da under Reformationsfesten 1836 de fleste af hans ældre Venner er blevet noget: Kors og Tegn vente alle i disse Dage paa. *Jeg* er fornøjet med at faa Tegn til Langelinie.

Han sidder i Nyhavn og ser ud ad Vinduet paa Matroserne, som saver Isen op, for at Skibene, der ligger døde og forladte, lænkedede til Pælene, kan flyve ud til fremmede Lande, og saa morer han sig med at fortælle sin Veninde *Henriette Hanck* ovre i Odense, hvad han tænker, hans galante Venner nu siger om ham:

„Andersen er blevet saa mageløs lapset, den største Modejunker! Han gaar i en Frakke til 60 Rdl., med Fløjels Foder, med en Hat som en Paraply og en Figur — ja, han bliver Dag for Dag smukkere!“ *Jette Wulff* siger: „De var før saa dejlig original, nu er De ligesom Kammerjunker X og Løjtnant U. en fin, fornem Herre!“ Fru *Drewsen* siger: „Vor Ven bliver køn paa sin gamle Alder, men han er det samme forbandede Vrøvl som før. Er det en célèbre poète! Jo, De skulde bare kende ham, som vi kende ham.“ *Christian Voigt* siger: „En Gang om Maaneden kommer Du nu til mig, en Gang var Du bedre imod mig, da jeg vidste, hvad de andre vide, at Du er en stor Digter.“ Fru *Colbjørnsen* siger: „De klæder Dem godt, har et fint Væsen, bliver jo omtalt i Aviserne, selv i en fransk! Hvo veed, maaske — man kan aldrig vide! — ak det vilde dog glæde mig, kunde De engang komme til Hoffet.“ *Ørsted* siger: „Nu kan De ikke klage, nu erkendes De af Alle og har et grundfæstet

Den Tybjergske Gaard, Dr. Tværgade 19.
Her boede Edvard Collin og Hustru fra 1836 til deres Død.

Navn.“ Fru *Læssøe* smiler moderligt og siger: „Tag Sandheden iagt! . . .“ O, der er Livslyst i mit Hjerte!

Indenfor Andersens nærmeste Omgangskres, det Collinske Hjem, var der efterhaanden sket forskellige Forandringer. Den 10. August 1836 holdt *Edvard Collin* Bryllup med *Henriette Tybjerg*. De nygifte flyttede hen i den Tybjergske Gaard, Dronningens Tværgade 19, hvor de boede hele deres øvrige Levetid, og hvor H. C. Andersen blev en stadig Gæst, saa længe han levede.

I September 1838 flyttede gamle *Jonas Collin* fra Bredgade til den Ejendom, han havde købt, den gamle Gaard med Jerngitteret foran i Amaliegade 155, nu Gadenummer 9.

Collin boede paa 1ste Sal. Man skulde over den store øde Forgaard, der aldrig blev luget for Græs og Løvetand, og hvor nogle støvede, vantrevne Træer stod i Forgrunden,

men bag Huset laa dengang en stor, gammel Have. Til daglig maatte Hovedtrappen ikke benyttes. Man skulde om i Baggaarden, ned gennem Kælderhalsen og op ad Køkentrappen for at komme ind i Lejligheden.

Rigmor Stampe fortæller, at det var ikke altid saa rart, naar man om Søndagen i sin lyse Kjole skulde ned ad den stejle Stentrappe, trædende paa Kullene, som var spildt ved Brændselopbæringen, og H. C. Andersen gav mangan drastisk Beskrivelse af, hvordan han maatte bugte sin lange Krop gennem den lave Nedgang for at komme helskindet fra Turen.

Grunden til det mærkelige Forbud laa i, at Entréen laa saa langt fra Køkkenet, og Husholdersken skulde ikke forstyrres i sit Arbejde ved at gaa gennem Lejligheden for at lukke op.

Den 3. Oktober 1838 havde Jonas Collin første Gang stort Selskab i sin nye Gaard. Foruden Andersen var der blandt Gæsterne *Thorvaldsen, Freund, I. L. Heiberg* og Fru *Heiberg*, skønt hun om Aftenen spillede i „Alferne“.

Thorvaldsen og Andersen vandrede Arm i Arm til Teatret og talte sammen om Italien, mens den kolde, danske Luft blæste dem om Kinderne. Da de traadte ind i Teatret, rejste Folk sig rundt om for at se Thorvaldsen, der tog Plads i Hofparkettet. Andersen, som ogsaa havde Friplads, maatte til sin Ærgrelse tage Plads i andet Parket, hvor han risikerede at komme til at sidde ved Siden af sin Haarskærer eller den Tjener, der aabnede Døren til de kongelige Gemakker. Først i 1840 opnaede Andersen Adgang til Hofparkettet. Da han første Gang gav Møde her, stod hans gode Ven, Admiral Wulff, der og gav ondt af sig:

— Det er dog Satans med alle de Forfattere, vi har faaet herind. Se, dér sidder nu Andersen paa Ekscellence den

Jonas Collins Gaard, Amaliegade 9. Set fra Gaden.
Her boede Jonas Collin 1838—61.

eller dens Plads. Hvem Fanden giver dem alle de Pladser?
Andersen hørte det og svarede:

— Der er to Herrer, der giver Pladserne bort. Ekscellencerne faar deres af Hans Majestæt Kongen, *jeg* har faaet min af Vorherre!

— Det er rigtig! raabte Wulff og slog ham paa Skulderen, saadan skal man sgu svare! Bliv De bare siddende paa Ekscellencernes Plads!

Amaliegade 9. Indgangen til Køkkentrappen, som
førte til Collins Lejlighed.

For sit daglige Liv har Andersen i April 1838 givet følgende Skema:

Kl. 8: Kaffe, derpaa læses og skrives til Kl. 11 eller 12, hvorpaa vandres i Foreningen (*Studenteforeningen*, som den Gang havde Lokaler paa Hjørnet af Boldhusgade og Admiralgade) for at læse Aviser, derpaa i Bad, paa Spadseretur og i Visitter til Kl. 3, nu hviles. Kl. 4 til 6 Middag og Resten af Dagen hjemme for at arbejde eller læse; gives

der i Teatret noget Nyt, da er jeg der, intet andet Sted om Aftenen. Mine Middage ere: Mandag hos Fru *Bügel*, hvor vi altid spise som til stort Selskab, Tirsdag hos *Collins*, hvor den ældste Søn med Kone ogsaa spiser denne Dag, og derfor faar vi noget aparte, Onsdag hos *Ørsteds*, der altid den Dag have deres Fremmede, Torsdag igen hos Fru *Bügel*, Fredag hos *Wulffs*, hvor *Weyse* altid kommer samme Dag og efter Bordet fantaserer, Løverdage er min Fridag, da spiser jeg, hvor jeg bliver inviteret, ellers hos *Ferrini*, Søndag hos Fru *Læssøe*, eller i Studenterforeningen, føler jeg mig ikke vel til at gaa den lange Tur.

Med sin Værtinde i Nyhavn 20 stod han paa en god Fod. Hun gav ham Stof til mange Anekdoter, som det morede ham at give til Bedste endnu op i sin høje Alder. Der er ogsaa bevaret flere Gravvers, som Andersen skrev for hende til Indrykning i „Adresseavisen“.

En Dag kom hun ind til Andersen og sagde:

— Aa Gud, jeg er saa ulykkelig, for nu er min Mand druknet mellem Bilbao og Iseland, hvis De kender til Geografien og ved, hvor det er.

Andersen:

— Ja, hvoraf ved De nu, han er druknet? Han kan jo dog være frelst.

— Gud, hans Dragkiste er drevet i Land paa en Ø, der hedder Drammen eller saadan noget. Nej, han er død, jeg har længe ventet det, og nu er han det. Vil De nu skrive et Stykke over ham i Avisen.

Det var Andersen straks villig til. Hun fortalte ham alle de nærmere Omstændigheder, andre Steder fik han andre Oplysninger, og nu skrev han følgende, som blev indrykket i „Adresseavisen“ for den 30. Oktober 1834.

Efter de faa og seneste Oplysninger, jeg har kunnet erholde, er det sandsynligt, at min kjære, stræbsomme, ufor-glemmelige Mand, Skibskapitajn Niels Larsen, førende Slup-skibet „De trende Søstre“ er forlist i Kanalen mellem Frank-rig og England alt for Aar og Dag siden. Det sidste Brev, jeg erholdt fra ham, var dateret fra Bilbao i August Maaned forrige Aar.

I Oktober derefter ankom til Arendal Skipper Finne, førende Galeaseskibet *Prøvestenen* og angav, at han har bjærget i aaben Sø i Kanalen en liden Rejseskrivepult, som drev paa Vandet, denne, saavel som de i samme fundne Papirer, tilhørte min Mand og vidnede saaledes om hans og Skibets Undergang. Uagtet denne Efterretning har jeg hidindtil næret det svage Haab, at han muligens kunde være bleven reddet af et andet Skib, der gjorde Rejse til Amerika eller Ostindien, og at han derfor var hindret i at melde derom til Hjemmet, men en nylig erholdt Efterretning: at Skibet, han førte, er paa ovennævnte Tid set i haardt Vejr i Kanalen, men kort efter gaaet af Syne, har nu gjort mig det til en sørgelig Vished, at han er total forlist og han saaledes i sit 44de Aar har fundet sin Grav i Bølgerne. Denne min sørge-lige Skæbne, i hvilken fem efterladte uforsørgede Børn deltagte, der har mistet en kjærlig Fader, kan jeg ikke und-lade at tilkjendegive Familie og Venner, overbevist om, at Alle som kjendte ham og vort lykkelige 13^{1/2} Aars ægteska-belige Samliv, deltagte i min Sorg.

Saa mangan Nat jeg hen til Vindvet gik
og saa, hvor Fløjen sig i Vinden drejed,
hen over Søen fløj de Længsels Blik,
den mit og mine Børns det bedste ejed.

Hans Grav det var, jeg saa, men vidste ej,
 nu Tiden ridser Vished i mit Hjerte.
 Dansk, trofast var din Sjæl, som stolt din Vej!
 Sov sødt! Vi ses, hvor Livet ej har Smerte.

Kjbh. d. 23. Oktbr. 1834.

Karen Sofie Larsen, f. Kjøller.

Dette Produkt af Andersen aftrykte Aarhus Stiftstidende for 6. Novbr. 1834 med denne Indledning:

„Følgende rørende Dødsanmeldelse optages her ordlydende af Kjøbenhavns Adresseavis for 30. Oktbr. Den skildrer sandt og naturligt den Ængstelse og Smerte, som er saa mangen brav Dannekvindes Lod.“

Andersen bragte nu Madammen Avisen fra Aarhus.

— Gud, var det *saa* smukt! sagde hun, men det har da ogsaa kostet 10 Mark for at faa det ind. Jeg kan da forresten ikke begribe det, for jeg ved da ikke, at jeg har Familie i Jylland.

Andersen: Nej, det er jo Bladet, der selv trykker det af.

Md. Larsen: Nej, Gud, det gør de saamænd ikke, naar man ikke har Familie paa Stedet. Men hvad tror De, det vilde koste at faa det ind i den udenlandske Avis?

— Hvad for en udenlandsk?

— Den berlingske naturligvis! For den læser de paa Bornholm, og der har jeg Familie, men de faar aldrig de andre Aviser.

— Ja, det bliver vel samme Pris.

— Saa ofrer jeg det!

Og en Maaned efter stod det i „Berlingske Tidende“.

En anden af *Md. Larsens* Oplevelser, Historien om Manden med „Pyllemønterne“, har Andersen benyttet i sin Roman „At være eller ikke være“ (Orig. Udg. S. 72—73).

En Vinterdag, mens Andersen sad og skrev paa „Improvisatoren“, mærkede han Kulde og Træk. Da han lukkede Døren op til Værelset ved Siden af, sad Madam Larsen og Tjenestepigen Marie med Overtøj paa. Der var hældt Vand paa Gulvet til Frysning, for at Børnene kunde lave Glidebaner!

Omsider følte han sig dog utilfreds hos Madam Larsen, syntes ikke han blev passet godt nok, og i November 1838 sagde han op trods Værtindens store Fortrydelse og Forsikring om, at det nok skulde blive bedre.

PAA HOTEL

DEN 1. December 1838 flyttede Andersen ind i Hotel du Nord, der laa paa Hjørnet af Vingaardsstræde og Kongens Nytorv, hvor nu Stormagasinet ligger. Her var hans faste københavnske Bolig til Maj 1847. Værten hed *Jørgensen*, Hotelkarlen *Hans*.

Han fik to Værelser paa Kvisten, et til Gaarden og et til Gaden lige overfor Det kgl. Teater. Det passede ham at være saa nær Teatret, og det Liv, der var i et Hotel, kunde faa ham til at indbilde sig: nu er du paa Rejse!

I et Brev til *Henriette Hanck* giver han en Skildring af sin nye Bolig:

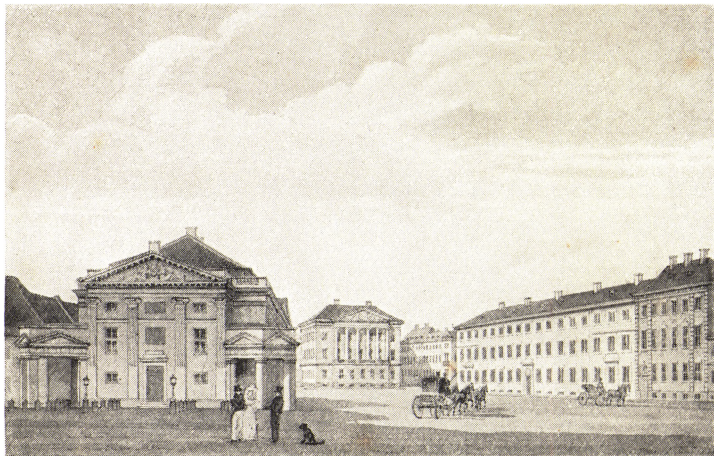
Min Dagligstue er hyggelig, her er Grundridset:

Nr. 1 Vindue til Kongens Nytorv med Forhøjning og Stole.

Nr. 2: Et Chatol med Thorvaldsens Buste og Malerier paa

Væggene. Nr. 3: Døren til Gangen. Nr. 4: Min Bogreol med min Buste, et Crucifix og flere Curiosa. Nr. 5: Kakkelovn.

	2	4		8	
1		3	7		9
	6	5		11	10

Kongens Nytorv med Hotel du Nord (den lange Bygning).
Tegning af H. G. F. Holm.

Nr. 6: Sopha med et Bord foran, hvorover er et grønt Tæppe, over Sophaen er et ovalt Spejl. Nu gaa vi tværs over Gangen til Sovekammeret, som vender imod Gaarden. Nr. 7 er Døren, 8 Sengen, 9 Vinduet med Bord og Stole foran, 10 Kakkelovn, 11 Bogskab og 12 Madskab (Nr. 12 mangler paa Grundridset).

Han glæder sig over Opvartningen, der er god. Naar han ringer, kommer Tjenere, „den ene sortere end den anden, hvilket vist maa have en god Virkning nu, da jeg skriver paa Mulatten“. I Overgivenhed slaar han en Klat og slutter:

Undskyld Klatten!

Lidt af den Farve ejer Mulatten!

Han inviterer Frk. *Hanck* til sammen med Fru *Signe Læssøe* at aflægge ham Visit. *Ingeborg* og *Louise Collin* har allerede været hos ham.

„De skal se, jeg kan nok lave et Kaffebord, jeg har en sort Tjener, der vil presentere Dem Kaffen. Et Stykke af Holmens Kanal, Theatret og Torvet er min Udsigt, og hvad der er endnu bedre: oppe over en Smedeskorsten ser jeg Havet, det kjære, svulmende Hav!“

Først her paa Hotellet føler han sig hyggeligt til Mode. Han er meget hjemme og modtager mange Visitter. Det er i det hele taget nogle af Andersens lykkeligste Aar, han nu gaar i Møde.

„Mulatten“ gør Lykke paa Teatret. Hans „Billedbog uden Billeder“ (December 1839) og hans nye Eventyr forøger hans Ry i Udlandet. Han faar Raad til at give efter for sin Lyst til smukke Klæder. I Oktober 1839 skriver han:

„Det, som ellers mest interesserer mig i denne Tid, er en Mackintosh, jeg har faaet, og en elegant Vinterfrakke, denne Vinter er den første, i hvilken jeg træder op som et Menneske. Jeg er blevet udstoppet og pudset, saa jeg ordentlig er smuk, jeg er en „Dandy“! Op og ned ad Østergade maa man, og „Digteren er jo slet ikke styg!“ sige Damerne, og det nydelige Damer. De puffe hverandre i Siderne og gjøre Øjne, — ja, jeg maa nok snart som en Tyboe have Folk til at sige noget ondt om mig. Dette er første Sommer og Efteraar, jeg ret har følt mig tilfreds herhjemme, jeg morer mig, som om jeg var ude, jeg er kommen til Klarhed med mig selv og Verden, og saa faar alt et sikrere Udseende, et roligere Lys.“

Den 31. Oktober 1840 tiltraadte han sin anden store Udenlandsrejse paa et forventet Rejsestipendium, som han ogsaa fik.

Det var denne Rejse, som atter bragte ham til Italien og derfra til Athen og Konstantinopel. Den 22. Juli 1841 var

han igen hjemme paa sit Hotel i København. Hans Rejsebog, „En Digtters Bazar“, udkom i April 1842.

Paa dette Tidspunkt var det, at Andersen var ude for en Oplevelse, der gjorde dybt Indtryk paa ham og satte sig Spor i hans Digtning. Dette har Hans Brix gjort nærmere Rede for i sin Bog „H. C. Andersen og hans Eventyr“.

Andersen havde en Halvsøster, hans Moders Datter med en Mand, før hun kendte Andersens Fader. Denne Søster, *Karen Marie*, født 22. September 1799, havde han allerede 1822, da han boede hos Meisling, været bange for at træffe. Og nu dukkede hun pludselig op i hans Tilværelse.

Den 8. Februar 1842 har han noteret i sin Almanak: Spist i Foreningen, ikke vel i Theatret, meget melankolsk, da jeg kom hjem, fandt jeg Brev fra min Moders Datter, hvad jeg har skildret i O. T., oplevede jeg. Febersyg, en skrækkelig Nat, Sandselighed og Fortvivlelse fyldte spotende min Tanke.

9. Februar. I den tidlige Morgen hos Collin og betroede ham alt, han vil gennem Drewsen [der var Politiretssassessor] faa at vide, hvem hendes Mand er.

11. Februar. Sendt Brev til Karen, ventet hendes Mand.

12. Februar. Morgensvisit af Karens Mand, Kaufmann, der saa ærlig og skikkelig ud, fortalte mig deres Nød, fik 4 Rdl. han var meget glad, jeg ogsaa.

10. Marts. Visit af Karens Mand, han fik 2 Rdl.

16. September. Givet Karens Mand 1 Rdl.

30. September. Imorges Besøg af Karen. Hun saa ret velklædt og ung ud, hun fik 1 Rdl.

25. November. Karens Mand 4 Mark.

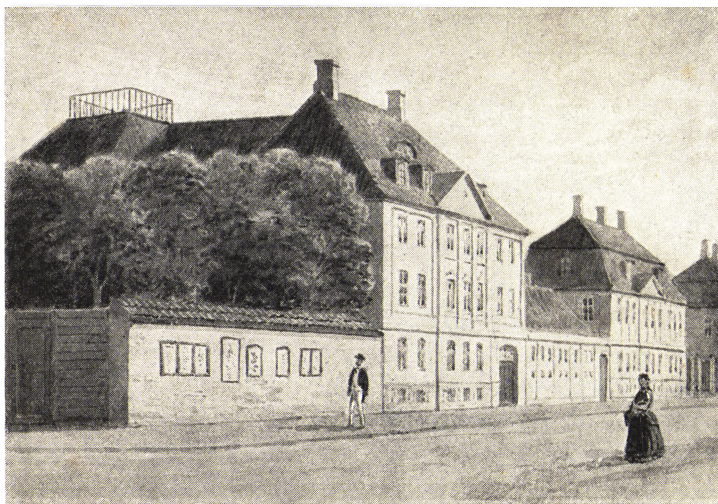
Først den 30. Oktober næste Aar møder vi igen Søsteren i Almanakken: Min Søster meldt sig hos Portneren.

H. G. Olrik har gennem Arkiverne søgt Oplysninger om denne Søster, som Andersen ellers ikke omtaler, og det er lykkedes ham at finde hende blandt Folketællingslisternes Tusinder. (Anderseniana II, 1934 S. 47 ff.). Hun boede i 1840 Borbergade Nr. 97 (nuværende Nr. 20) i den mørke Sidestue ud til Husets snævre Gaard. Som Livsstilling staar anført: vasker for Folk. Hun boede sammen med en den Gang 38-aarig Arbejdsmand Peder Kaufmann. I 1845 er Parret flyttet op paa Kvisten til Gaden i samme Hus. Men den 18. November 1846 døde *Karen Marie Andersen* her og blev Søndag den 22. November Kl. 1 begravet i Fattigjord paa Assistens Kirkegaard.

Hendes Broder har intet anet om Begivenheden paa Kvisten i Borbergade. I hans Almanak staar paa Dødsdagen: hos Ørsted, Dagen før: Middag hjemme. 19. November: hos Collins. 5 Indbydelser den Dag. Og den 22. paa Begravelsesdagen: Middag hos Collins.

De faa og knappe Optegnelser giver som gennem en Sprække klart Udsyn til det Dyb, hvorfra H. C. Andersen steg op. Han kom nede fra, og det kunde han aldrig glemme. Han følte sig hele sit Liv afhængig af det Milieu, hvorfra han var udgaaet. Hans i saa manges Øjne barnlige og forfængelige Glæde over Anerkendelse og Berømmelse var i Virkeligheden berettiget Stolthed over, at han ved Poesiens Hjælp havde svunget sig op over Elendigheden og besteget Højderne, og det var med ydmyg Taknemmelighed over for det Forsyn, som han troede paa, at han følte denne Glæde. Hans Samtid forstod det ikke, men vi, som efterhaanden lærer „Forhistorien“ at kende, kommer derved kun til at holde endnu mere af ham.

I dette Aar foretog han kun mindre Sommer- og Jule-

Søkadetakademiet i Bredgade Nr. 76. Akademiet havde tilhuse her 1827—65.
Efter samtidig Tegning.

rejser til sine Venner paa Gisselfeld, Bregentved, Glorup og i Sorø. I 1843 var han derimod paa en længere Rejse, der strakte sig fra 30. Januar til 15. Juni og paa hvilken han bl. a. opholdt sig i Paris 8. Marts til 7. Maj.

Her fik han Meddelelse om den Fiasko „Agnete og Havmanden“ var blevet paa Det kgl. Teater, — det opførtes to Gange, 20. April og 2. Maj — og i et Brev til Henriette Wulff fik han Luft for sit syge Sinds bitre Følelser:

„Gid aldrig mit Øje maa se det Hjem, som kun har Øje for mine Fejl, men ikke Hjerte for, hvad stort Gud har givet mig! Jeg hader, hvad som hader mig, jeg forbander, hvad som forbander mig! Fra Danmark komme som altid de kolde Luftninger, der forstene mig ude! De spyttede paa mig, de trampe mig i Dyndet! Jeg er dog en Digter-Natur, som

Gud ikke gav dem mange af, men som jeg i mit Dødsøjeblik vil bede ham aldrig give dette Folk! — O, hvilken Gift er der ikke i disse Timer i mit Blod! — Da jeg var ung, kunde jeg græde, nu kan jeg det ikke, jeg kan kun være stolt — hade — afsky — give min Sjæl til onde Magter, for at finde et Øjeblikks Vederkvælgelse! — Her, i den store, fremmede By staa Evropas bekendteste og ædleste Aander kjærligt omkring mig, møde mig som Beslægtede, og i mit Hjem sidde Drengene og spyttede paa mit Hjertes bedste Skabning! — Ja, om jeg end efter min Død skal dømmes som her i Livet, jeg siger: „De Danske kunne være onde, kolde, sataniske! Det er et Folk, der passer for de vaade, skimmelgrønne Øer, hvorfra Tycho Brahe blev forjaget, hvor Eleonora Ulfeld sad i Fængsel, Ambrosius Stub var Herremændenes Nar, og hvor endnu mange som hine ville blive behandlede ilde, til Folkets Navn klinger som en Saga! —

Dog jeg udtrykker mig nok karakteristisk for en udpeben Digter, dette mit Brev skulde trykkes, og Kjøbenhavn fik et glad Minut!

. . . . Naar De læser dette, ere otte a ni Dage gaaede, jeg er en elastisk Natur, da er mit Sind roligere. . . . — Jeg er syg denne Aften, syg! . . . — Riv dette mit syge Brev itu!“

Brevets Slutning er karakteristisk for hans „Elasticitet“: „Lad ingen Fremmed se det skrevne! Jeg stoler paa Dem!“
Og saa:

„Lad endelig Fru Læssøe læse dette mit Brev, hun hører saa sjældent fra mig!“

Da han kom hjem, tog han atter ud paa Herregaardene, men i September var han tilbage i København for at møde *Jenny Lind*.

Jenny Lind (1820—87). Litografi efter Maleri af Eduard Magnus.

H. C. Andersen havde allerede i 1840 hilst paa hende, da hun boede paa samme Hotel som han, men Mødet havde været flygtigt. Nu traf han hende hos Balletdanser *August Bournonville*, hvor hun boede. Huset, hvor de mødtes baade nu og i 1845, er forlængst nedrevet. Det laa paa nuværende Nikolaj Plads Nr. 34, Hjørnet af Fortunstræde.

Den 3. September er han til Middag hos Bournonville med hende. „Mademoiselle Lind fra Stockholm sjunget for mig,“ noterer han i sin Dagbog. Den 9. er han atter sammen med hende hos Bournonville.

Søndag den 10. September optraadte Jenny Lind paa Det kgl. Teater som Alice i „Robert af Normandiet“. Det var hendes første sceniske Optræden udenfor Sverige, og det blev Indledningen til hendes europæiske Triumfer.

Andersen var straks ganske indtaget i hende.

I sin Dagbog noterer han den første Dag, 10. September:

Om Aftenen hos Bournonvilles, hendes og min Skaal drukket, forelsket.

Den 11.: Sendte Jenny Lind et Digt.

12. September: I Aften hos Bournonville med Jenny Lind, foræret hende en Mappe.

Den 13., da hun optræder anden Gang, sender han hende baade Digt og Buket og skriver: Forpint fordi hun rejser paa Lørdag.

Rejsen blev imidlertid udsat. Den 14. forærer han hende sine Digte. Den 16. efter Jenny Linds Koncert er han sammen med hende hos Bournonvilles og noterer: Jenny og jeg fortrolige.

Han kalder hende nu kort og godt *Jenny*.

Den 17. træffer han hende hos Oehlschläger, men har ikke Lejlighed til at tale med hende, han ledsager hende dog hjem og noterer den 18., at han har tænkt paa at fri.

Den 19. sender han hende sit Portræt. Om Aftenen er han med hende ude hos Instruktør *N. P. Nielsen* i Frederiksberg Allé, hvor 300 Studenter bringer hende en Sere-nade. Andersen har skrevet en Sang til hende.

„Jeg elsker hende,“ betror han sin Dagbog.

Den 20. September rejser Jenny Lind. Andersen er om Morgenens Kl. 4^{1/2} ude paa Toldboden for at sige farvel.

„Stukket Brev til hende, som hun maa forstaa. Jeg elsker.“

Andersens Følelser for den store Kunstnerinde satte kort efter Blomst, et Eventyr om Englenes Sang. Den 10. Oktober 1843 blev Eventyret „Engelen“ til.

Jenny Lind gengældte imidlertid ikke Andersens varme Følelser. Hun satte stor Pris paa ham baade som Digter og Menneske, tiltalte ham i sine Breve som Broder, og han nøjedes da med at kalde hende Søster.

Han traf hende Aaret efter i Berlin, og da hun i Oktober 1845 paany kom til København og optraadte paa Det kgl. Teater og ligesom forrige Gang boede hos Bournonville, var han jævnlig sammen med hende. Hun var elskelig imod ham, og han levede i de tre Uger, Besøget varede, mellem Skuffelse og Haab.

Den 3. Oktober, da han har set hende i „Norma“, noterer han: „glad og haabende, skønt jeg ved jo — — —“

En Aften, da han fulgte hende hjem fra et Selskab, var de sakket noget agterud for Bournonvilles. Andersen blev sværmerisk og skulde lige til at erklære hende sin Kærlighed i poetiske Ord. Men saa snart hun mærkede det, afbrød hun ham:

— Nå, Andersen! nu rakt ut med långa skankarna! De andra er redan hemma!

Den 21. Oktober, Dagen før hun skulde rejse, gav hun i Hotel Royal en Middag for sine Venner. Andersen er der fra Kl. 5 til 12. I sin Dagbog noterer han: „Hun drak min Skaal som hendes Broder.“

I „Mit Livs Eventyr“ har han sat hende et smukt Minde i disse Ord:

„Ingen Bøger, ingen Personer have bedre og mere forædlende, for en Tid, virket ind paa mig som Digter end *Jenny Lind*.“

Den 31. Oktober rejste Andersen atter ud paa en stor Rejse, der gik til Tyskland, Østrig, Italien, Frankrig og Schweiz og varede lige til 14. Oktober 1846. Hans Berømmelse var stadig stigende navnlig i Tyskland. Han maatte skrive sine Erindringer for de tyske Læsere. „Das Märchen meines Lebens ohne Dichtung“ udkom i to Bind 1847 — otte Aar før „Mit Livs Eventyr“ udkom paa Dansk.

I sine Breve til Vennerne, især til Collins, fortæller han Gang paa Gang, om den „Erkendelse“, han møder. Men det er ligesom man herhjemme ikke vil tro det. Man tager i hvert Fald ikke Notits deraf. Den 18. September 1846, Christian VIII's Fødselsdag, fik Andersen imidlertid sin første danske Orden. Han udnævntes til Ridder af Dannebrog. Selv betegner han 1846 som et lykkeligt Aar.

Uden Malurt var disse Aar i Hotel du Nord naturligvis ikke. Der skulde ikke meget til at bringe Andersen ud af Ligevægt. Det var netop paa dette Tidspunkt, *M. Goldschmidt* tumlede sig i „Corsaren“, og naturligvis lod han ikke et saa taknemligt Objekt som Andersen gaa fri for sit Vid. Det var dog ret harmløse Smaastiklerier, der fandt Vej til „Corsaren“, f. Eks. Spydigheder i Anledning af Andersens Udnævnelse til Ridder af den præsiske røde Ørn eller den mislykkede Fremførelse af Lystspillet „Hr. Rasmussen“.

Andersen tog sig disse Stik meget nær. Og som altid søgte han i saadanne Tilfælde Trøst hos sine Venner. Nik. Bøgh har opbevaret en af Andersens mundtlige Fortællinger, der giver et smukt Billede af *H. C. Ørsteds* Forstaaelse af Andersens særlige Psyke. Andersen fortalte:

„Ørsted er vist den Mand, jeg har elsket højest. Jeg husker saa tydeligt en Gang, jeg var blevet revet ned i „Corsaren“. Det var en Onsdag, og jeg skulde spise hos Ørsteds;

H. C. Ørsteds Hjem paa Nørregade 1819—24. Paa dets Plads staar nu Telefonselskabets Ejendom.

jeg var uendelig bedrøvet og sagde det ved Bordet, men Ørsted var ikke oplagt, jeg ved ikke, han hørte ikke rigtigt paa mig, hans Kone var derimod meget deltagende. Jeg gik hjem og var hele Aftenen ganske bedrøvet. Klokken halv elleve bankede det paa min Dør, og da var det gamle Ørsted: han var saa sent paa Aftenen gaet den lange Vej fra Studiestræde. Saa kom han ind til mig og sagde:

— Jeg ved det ikke. . . . min Kone har sagt mig, at De var saa bedrøvet i Middags, og jeg har egentlig ikke bemærket det — der var noget videnskabeligt, som i saa høj Grad optog mig. Hun siger mig, jeg har ikke været deltagende imod Dem. De ved jo, hvor meget jeg holder af Dem, og jeg tror paa Dem, jeg kan ikke tage fejl deri; men det er Verden, der tager fejl. De vil blive en af Verden anset Digter.

Og saa hævede han mig saa højt, og bar mig saaledes op, at jeg fik Mod. Han lagde Armene om mig, kyssede mig paa Panden og gik.

Jeg blev saa bevæget, kastede mig paa min Sofa og hulkede. *Grimur Thomsen*, som boede i Værelset ved Siden af, kom ind og spurgte mig, hvad det var, jeg fortalte ham alt, hvorpaa ogsaa han blev bevæget og sagde:

— I Aften vil jeg aflægge Dem et Løfte: Jeg skal aldrig sætte Pen til Papiret for at skrive noget imod Dem.

Grimur Thomsen, en den Gang ung og lovende Æstetiker, holdt Ord.

Efter Hjemkomsten 1846 tog han for Alvor fat paa Udarbejdelsen af sin Roman „De to Baronesser“, som han allerede havde begyndt paa 1844. Den udkom dog først i November 1848, paa Engelsk var den udkommet 3 Maaneder før.

I April 1847 udsendte Andersen et nyt Hefte Eventyr indeholdende „Den gamle Gadelygte“, „Nabofamiljerne“, „Stoppenaalen“, „Lille Tuk“ og „Skyggen“.

Det sidstnævnte, et af Andersens fineste og dybsindigste Eventyr, blev til i Neapel under Sommeropholdet den 4. Maj til 23. Juni, men Andersen følte sig dvask og mat, saa det blev først nedskrevet i København; den 22. Februar melder en Almanakoptegnelse: igaar endt Eventyret „Skyggen.“ Den 24. skrev han det rent.

Det er tildels en lunt gemytlig Satire over hans gode Ven *Edv. Collin*.

Den 27. Marts var Andersen om Aftenen hos Kongen og Dronningen og læste Eventyr. Den 28. Marts noterer han med udhævet Skrift i sin Almanak: *Første Gang til Taffels hos Kongen*.

Den 2. April fejrede han sin 42 Aars Fødselsdag i den

Collinske Kres. Edv. Collin havde skrevet en Vise, hvori det med Henblik paa den tilstundende Englandsrejse hed i et af Versene:

Du Helt fra den 2den April,
 du rejser til Aarsdagens Fjender,
 der samler du Lavrbær og Smil,
 der færdes du nu kun med Venner.
 Kom hjem, men kom end'lig betids,
 med Dampskibet eller med Smakken,
 kom kun med din engelske Mis,
 vi skal mjave og klø hende i Nakken.

Andersen kunde ikke andet end more sig over „det rædsomme Sludder“, skønt han altid ærgrede sig over, at Collins Familjeviser gjorde mere Lykke end hans egne. —

Som Svogeren Lind sagde: — Edvard skriver Viserne, og Andersen skærer Ansigterne dertil.

Den 13. Maj rejste Andersen fra København og tog samtidig Afsked med sine Værelser paa Hotel du Nord.

Rejsen førte ham bl. a. til Holland, England og Skotland.

Det var ved denne Lejlighed, han lærte *Charles Dickens* personligt at kende. I det hele taget var denne Rejse et sandt Triumftog for den danske Digter. Han kom i de fornemste Selskaber og hyldedes i Tidsskrifter og Aviser. Selv Børnene, hvor han kom, kendte *Hans Christian Andersen*, saaledes nævntes han og nævnes han den Dag i Dag i Skotland og England.

Billedhuggeren *Joseph Durham* modellerede Andersens og Jenny Linds Buster under Opholdet i London. Andersens Buste blev modelleret paa en Time. (Se Side 120).

Den 23. September var han tilbage i København.

Store Kongensgade 49, Hjørnet af Dronningens Tværgade. Her boede
H. C. Andersen paa 2. Sal 1847—48. Nedrevet 1934.

BERØMMELSEN

VED sin Hjemkomst flyttede H. C. Andersen Fredag den 1. Oktober 1847 ind i det lave Hus, der indtil 1934 laa paa Hjørnet af Dronningens Tværgade og Store Kongensgade, sidstnævnte Gade Nr. 49. Han havde to Værelser paa anden Sal.

Det kunde ikke undgaas, at det efterhaanden gik op for Københavnerne, at H. C. Andersen virkelig var berømt i Udlandet, og at det var Eventyrene, der i første Række havde skabt denne Berømmelse. Men det imponerede ikke hans Bysbørn. I „Mit Livs Eventyr“ har H. C. Andersen sat dem denne Skamstøtte:

„Jeg kom til Kjøbenhavn, faa Timer efter stod jeg ved mit Vindue og saa ud, da kom to velklædte Herrer forbi, de saa mig, standsede, lo, og den ene pegede op og sagde saa højt, at jeg kunde høre hvert Ord:

— Vil du se, der staar vor udenlandske berømte Orangutang!

Det var raat — det var ondt — det naaede mit Hjerte — det glemmes ikke!“

I et hidtil utrykt Brev til Henriette Wulff skriver han den 1. Februar 1848:

Jeg føler mig i høj Grad overset, forhaanet, ilde behandlet i Hjemmet, medens jeg ved mine Skrifter vækker nogen Opmærksomhed udenfor mit Fædrelands Litteratur, er jeg i Hjemmet ikke forstaaet og kun forhaanet, jeg har ikke Tanke af Erkendelse her, uden hos nogle faae og disse maa nu høre paa mine Udbrud.

I Store Kongensgade 49 lagde H. C. Andersen sidste Haand paa sin Digtning „Ahasverus“, der udkom i December 1847, men ikke gjorde Lykke.

Den 2. Oktober, Aftenen efter hans Hjemkomst fra Udlandet, havde han hos Hartmanns i Kvæsthusgade læst Værket højt.

Han fuldendte ogsaa et Hæfte Eventyr, der udkom i Marts 1848. Det indeholdt „Det gamle Hus“, „Vanddraaben“, „Den lille Pige med Svovlstikkerne“, „Den lykkelige Familie“, „Historien om en Moder“ og „Flipperne“ — som man ser nogle af Andersens berømteste Eventyr.

„Den lille Pige med Svovlstikkerne“ er skrevet paa Rejsen under et Ophold paa Graasten Slot, „Historien om en Moder“, der blev til, medens Andersen gik paa Gaden, er nedskrevet i Store Kongensgade.

Den 13. Maj 1848 flyttede Andersen fra sine Stuer her og drog paa Sommerbesøg til Sorø og sine sjællandske og fynske Herregaarde. Den 13. Maj havde været en travl Dag. Han havde gjort Visitter bl. a. hos Prinsesse Juliane og ledsagedes om Aftenen Kl. 8 til Diligencen af sine unge Venner og Veninder af Collins og Arkitekt Jørgen Hansens Kochs Familje. Koch var gift med Admiral Wulffs Datter Ida.

Sidst i Juni var han atter i København, og hans gode Ven Kaptajnløjtnant Chr. Wulff, Henriette Wulffs og Fru Ida Kochs Broder, overlod ham da, mens han selv var ude paa Togt, sine Stuer i Amaliegade 141, nuværende Nr. 37. Andersen var i København fra 27. Juni til 24. August, da han tog til Glorup.

Af et Brev (hidtil utrykt) dateret Glorup 7. September 1848 til Henriette Wulff, ses det, at Andersen kort forinden er blevet modelleret af *H. V. Bissen*. Andersen bestiller 8 Eksemplarer af Busten, „lad dem endelig være i Stand til jeg i Slutningen af Maaneden er hjemme“.

Fra 1. Oktober 1848 lejede han sig ind hos Gæstgiver og Skibskaptajn *Johs. Anholm*, Nyhavn, nuværende Nr. 67, og her boede han med kortere Afbrydelser lige til 1865.

Huset havde sin Historie. Her havde P. A. Heibergs Svigerfader, Dispacheur *Johan Buntzen*, boet. Det var ham, der indrettede Altanen til sine astronomiske Observationer. Da P. A. Heiberg maatte drage i Landflygtighed, flyttede Fru *Thomasine* sammen med sin lille *Johan Ludvig* hjem til Faderen, og i det Buntzenske Hjem aflagde *Gyllembourg-Ehrensward* sine Besøg og havde i al Hemmelighed Stævne-møde med den unge Frue paa hendes Kammer.

Paa 2. Sal fik H. C. Andersen tre Værelser for 18 Rdl.

Nyhavn Nr. 67. Det andet Hus fra venstre.
Paa anden Sal boede H. C. Andersen.

maanedlig. Huset, som nu er forsynet med en Mindetavle, staar ret uforandret. Da Kaptajn Anholm døde 1860, fortsatte hans Enke, Fru *Joachime Anholm*, født Oppermann, Pensionatet, bistaet af sine Døtre. En af disse har bevaret en lille Episode, der er karakteristisk for Digteren.

En Dag, da Andersen kom ind i Forstuen paa 1. Sal, hvor Anholms boede, havde Fru Anholm en stor, skikkelig Hund hos sig. Den gav sig til at gø som en rasende, da Andersen viste sig. Han fløj rædselsslagen op ad Trapperne, og da han velbeholden var kommet op til sig selv, raabte han stakaandet:

— Bed den mig, bed den mig!

Om Møbleringen af Andersens Værelser i Nyhavn 67 kan man gøre sig en Forestilling, idet Møblerne, der til-

Fru Joachime Anholm, født Oppermann (1812—86). H. C. Andersens Værtinde i Nyhavn 67. Hunden i Forgrunden var H. C. Andersens Skræk.

hørte Anholms, senere er kommet til H. C. Andersen-Museet i Odense. Det er meget tarvelige Møbler, det mest anselige er en Mahogni-Buffer med lave Sideskabe, paa det ene stod *Joseph Durhams* Buste af Jenny Lind, paa det andet samme Kunstners af H. C. Andersen, begge pyntede med lyserødt Tarlatan.

I de mange Aar, Andersen boede i Nyhavn, voksede hans Berømmelse stadig. Han var ustandselig paa Rejser. Om Efteraaret og Vinteren, undertiden ogsaa om Sommeren,

H. C. Andersen. Buste af Joseph Durham 1847.

aflagde han Besøg, dels paa de danske Herregaarde, hvor han havde Venner i Familjerne *Moltke*, *Danneskjold-Samsøe*, *Scavenius* o. s. v., dels til Tyskland, hvor han bl. a. ofte besøgte Storhertug *Carl Alexander* i Weimar, der blev hans gode Ven. I 1857 var han paany i England.

Den officielle Anerkendelse naaede ham ogsaa herhjemme. 6. Oktober 1851 modtog han Professortitlen og den 31. Marts 1858 udnævntes han til Dannebrogsmænd.

Trykket af sit sygelige Sind, hjem søgt af legemlige Smerter, især en i Aarevis plagende Tandpine, som forfulgte

ham, giver han Gang paa Gang Luft for sit onde Lune og sin Misfornøjelse med Landsmændene, navnlig Københavnerne.

Han kunde til Tider give sin Uvilje snurrige Udtryk, som da han benævnedes Berlingske Tidendes Morgen- og Aftenudgave „Morgendryppet og Aftenklasket“ — Aftenudgaven var den Gang Hovedavisen.

Et Par andre af hans malende Betegnelser skal her anføres: Om Landstederne ved Strandvejen siger han: Et Par af dem ligger, som om de var tabte af en Flytte-Omnibus. Telegrafan kaldte han „Sluddertraaden“.

Det er ofte Det kgl. Teater, han klager over. Man spiller ikke hans Stykker o. s. v.

Edvard Collin tager ham da i Skole:

„Dette forbandede Teater kommer De altid tilbage til, og det kan jeg ærgre mig over; er dette Teater da Danmark, og er De da ikke andet end Teaterskribent? Er det som saadan, at De bliver feteret i Tyskland, er det ikke som Eventyrenes Forfatter? og elsker man ikke Deres Eventyr i Danmark? Maaske redeligere end i Tyskland.“

Andersen var efterhaanden blevet en Mand med egne Meninger, og han bøjede sig ikke for Collinernes Bedreviden, naar han følte, at det var ham, der havde Ret. Selv op imod den almægtige Heiberg satte han sin Mening, og Tiden har vist, at det var Andersen, der saa rigtigt.

Da Andersen kom til at sidde i Bestyrelsen for det Anckerske Legat, fulgte han kun sin æstetiske Samvittighed og foretrak f. Eks. Paludan-Müller for Carl Andersen og Kaalund.

Ved Oehlenschlägers 70-Aars Fest opdagede Andersen, der hidtil ikke havde vovet sig frem som Bordtaler, at han

ogsaa kunde sige noget, der ikke var ringere end de andres. Fra den Tid tog han ofte Ordet, og der var i hans Bordtaler næsten altid en poetisk Tanke, fremsat med Lune og Skælmeri.

Han var sig sine Ejendommeligheder vel bevidst og ønskede ikke at være anderledes. Spøgende udtrykte han sig en Gang saaledes:

— Naar jeg ikke i Himlen føler og ved, at jeg er H. C. Andersen, saa bryder jeg mig slet ikke om at komme der.

I Hjemmet i Nyhavn havde han til Tider Ærgrelser, og selv om det var Smaating, optog det ham levende. Saaledes da der i November 1855 var fæstet en norsk Pige i Pensionatet og der Gang paa Gang forsvandt Pengebeløb; for Andersen forsvandt der snart flere Rigsdaler, snart en Specie eller en Fem-Rigsdalerseddel. Andersen vilde ikke have Sagen meldt til Politiet, Pigen nægtede Alt, og han var fortvivlet over, at han maaske mistænkte en Uskyldig, frygtede, at hun maaske skulde tage Livet af sig. Hun blev imidlertid sagt op. Samme Dag, hun skulde rejse, mistede en Herre i Huset 90 Rdl., og det konstateredes, at Pigen havde været paa hans Værelse. Pengene fandtes, kastet paa Gangen, men Pigen nægtede standhaftigt. Da hun forsvandt, hørte imidlertid Tyverierne op, og Andersen følte sig lettet.

Af mere spøgefuld Natur var de Breve, Andersen modtog fra beundrende Damer. En Dag fik han et Brev fra en Dame, der satte ham Stævne paa Volden! Han reflekterede dog ikke.

Men levende og interesseret tager han Del i alt, hvad der foregaar. Han er ikke blot optaget af Teatret eller af Dagens smaa og store Begivenheder, hvorom hans Almanak-Optegnelser vidner, ogsaa paa Opfindelsernes Omraade følger han interesseret med. Det er en stor Oplevelse for ham, da

han en Dag paa Posthuset træffer Telegrafdirektør *Peter Faber*, og denne tager ham med ind paa Telegrafkontoret og lader ham overvære en telegrafisk Korrespondance. Og smigret føler han sig, da Telegrafisten i Helsingør efter Meddelelsen om, at H. C. Andersen befinder sig paa Kontoret, som Svar paa Spørgsmaalet om Nyt fra Helsingør svarer med et gammelt Vers fra Andersens Helsingørstid:

Hver Skipper har en Hustru,
det er hans bedste Last,
den lille Unge i Vuggen
er surret til Skibets Mast.

Ret hyppigt modtog han Besøg af Fremmede, der ønskede at hilse paa den berømte Eventyrdigter, og disse Besøg satte han stor Pris paa. Han modtog med overstrømmende Elskværdighed disse Gæster, og de fik altid et eller andet af hans Værker, gerne de sidste Eventyr, med en venlig Tilskrift, eller hans Portræt i Fotografi og Paaskriften: *Livet er dog det deiligste Eventyr* e. l.

En af disse Rejsende, en Toldembedsmand fra Californien, *John Ross Brown*, som besøgte Andersen først i 60'erne har efterladt sig en Skildring af Digteren:

„Foran mig stod en høj, tynd, ranglet og knoklet Skikkelse, en Mand, der var over sin bedste Alder, men endnu ikke gammel, med et Par spillende Øjne i et fint rynket Ansigt, der var bevægeligt og levende, og midt i dette Ansigt en stor fremspringende Næse, der ved et af Skæbnens Luner var lidt skæv og flankeret af to meget fremstaaende Kindben, hvorunder var store Hulninger. Utallige Rynker og Furer laa i Bugter ned om Hjørnerne af en stor Mund, en bred, dyb, uregelmæssig Aabning, der let kunde tages for

H. C. Andersen.
Fotografi af Franz v. Hanfstängl 1860.

Gabet paa et Uhyre, der vilde sluge Børn, havde det ikke været for det milde, solrige Smil, der lurede i Mundkrogene og den Menneskelighed, der lyste ud af hver Fold og Rynke.

Han tog begge mine Hænder i sine, klappede mig venligt paa Skulderen, medens han bød mig Velkommen, og jeg var straks klar over, at det var ingen anden — kunde ingen anden være — end den store Hans Christian Andersen.“

Omtrent fra denne Tid findes et Fotografi af Andersen. Det er taget af *Hanfstängl* i München i Sommeren 1860 og Andersen siger om det:

„Aldrig har jeg set et saa smukt og dog lignende Portræt af mig! jeg blev aldeles overrasket, forbauset ved at Sollyset kunde forme en saadan Skjønheds-Skikkelse af mit Ansigt. Jeg er smigret i utrolig Grad, og dog er det Photographie kun. De vil faa det at see, det er det eeneste Portræt, min Forfængelighed ønsker gaar over til Efterverdenen. Hvor de unge Damer ville sige: At han ikke blev gift?“

Vilhelm Pedersen (1820—59).
H. C. Andersens Illustrator.

I disse den voksende Berømmelses Aar kommer der ikke saa mange nye Værker fra H. C. Andersens Haand. Han er optaget af de udenlandske Udgaver, af Illustreringen til Eventyrene, som Marineløjtnant *Vilhelm Pedersen* har paataget sig, 1853 begynder Udsendelsen af „Samlede Skrifter“ (en tysk Udgave i 38 Bind udkom 1845—53) og 1855 kom „Mit Livs Eventyr“, der for første Gang gav danske Læsere et Indtryk af, hvorledes H. C. Andersen virkelig var og aabnede manges Øjne for hans Ejendommelighed.

H. C. Andersen stod fra nu af for alle først og fremmest som Eventyrdigteren, og man var tilbøjelig til at overse, at han baade som Romandigter og især som Rejseskildrer og Lyriker havde ydet Arbejder, af hvilke flere staar paa Højde med det bedste i hans Eventyrdigtning.

St. Annæ Plads 22. I Stueetagen boede H. C. Andersen Januar—April 1861.

Da Andersen den 26. Maj 1860 tiltraadte sin aarlige Rejse, var det hans Hensigt ikke at flytte tilbage til Anholms. Der var for megen Støj fra Holmen, Værfterne og Havnen. Han havde netop faaet sin aarlige Understøttelse paa Finansloven forhøjet fra 600 til 1000 Rdl. og foretog nu en større Rejse gennem Tyskland til Schweiz, hvorfra han først kom tilbage til København den 23. November.

Han korresponderede med Fru Collin om at finde et nyt Logi. Det skal ligge i Nærheden af de to Teatre, Casino og Det kgl. Teater, helst ved Kongens Nytorv eller St. Annæ Plads, det maa ikke koste mere end 18 Rdl. om Maaneden og det skal være paa Solsiden, første eller anden Sal.

Det er svært for Edv. Collins Hustru at finde noget, der opfylder alle Ønskerne. Hun forhører sig paa flere Hotel

Garni's. Det bedste, hun finder, er to Værelser paa Hjørnet af St. Annæ Plads og Toldbodgade, men de koster 35 Rdl.

Andersen tager da ind paa Hotel d'Angleterre ved sin Hjemkomst 23. November, her fuldfører han 7. December „Hvad Fatter gør er altid det rigtige“, og fra 8.—10. December løber han selv rundt og ser paa Værelser. Enden paa det bliver, at han bestemmer sig for Værelserne paa

Zoologen Jonas Collin
(1840—1905).

St. Annæ Plads 22, og efter Hjemkomsten fra Julebesøget i Sorø og paa Basnæs flytter han ind den 4. Januar 1861. Her bor han dog ikke længere end til 4. April 1861, da han tiltræder en ny stor Udenlandsrejse. Forinden havde han i Marts udsendt et Hæfte Eventyr, indeholdende „Tolv med Posten“, „Skarnbassen“, „Hvad Fatter gør er altid det rigtige“, „De Viser Sten“, „Snemanden“, „I Andegaarden“ og „Det ny Aarhundredes Musa“.

Rejsen foretog han sammen med *Jonas Collin*, Edv. Collins unge Søn, til Schweiz og Italien og hjem gennem Tyskland. Andersen sluttede af med Besøg paa Basnæs og i Sorø, og den 1. September 1861 tog han efter Fru Collins Raad sine gamle Stuer hos Fru *Anholm* i Besiddelse igen. „Hun er en vakker Kone og hun holder meget af Dem,“ skriver

Fru Collin, „det er et stort Fortrin hos en Værtinde og kan nok veje op mod adskillige Ulemper, dertil kommer, at De hos hende bor langt billigere end andet Sted.“

Den 28. August om Middagen var den gamle *Jonas Collin* død. Meddelelsen traf *Andersen* i Sorø, den overvældede ham ikke, som den maaske tidligere vilde have gjort, og han bestemte sig til ikke at deltage i Begravelsen. Det gamle Hjem i Amaliegade opløstes, men hos *Edvard* og *Henriette Collin* i Dronningens Tværgade forblev han stedse at være som Medlem af Familjen, just ikke forkælet af den yngre Generation, der nærmest fandt ham besværlig.

I November udsender han et Hæfte Eventyr med „Isjomfruen“, „Sommerfuglen“, „Psychen“ og „Sneglen og Rosenhækken“. Den 23. Juli tager han paa ny ud paa en større Rejse sammen med *Jonas Collin*. Den gaar til Schweiz gennem Frankrig til Spanien, paa Hjemvejen besøges Paris. Den 31. Marts 1863 er *Andersen* atter i København. I November udkom hans Rejsebog „I Spanien“.

Han er i disse Aar i ustandselig Bevægelse, han sammenligner sig selv med en Perpendikel, der bestandig maa bevæge sig i Tik-Tak. Selv naar han føler sig syg, ofte lidende af nervøs Hovedpine, saa han i fjorten Dage maa holde sig borte fra Teatret — hvad der for ham er et sikkert Tegn paa Sygdom — gaar han ud paa enkelte Tider af Dagen. Det ligger i min Personlighed, siger han. Jeg gaar vist ud til den Dag, jeg dør. At lægge sig til Sengs faldt ham ikke ind. Kun faa Maaneder ad Gangen holder han sig i sit københavnske Logi, og da er han daglig paa Besøg hos sine Venner og Bekendte. Han er ogsaa blevet en søgt Oplæser i Foreninger. I Studenterforeningen, hvor han som ung læste sine første Arbejder, fik han i 1858, da han atter lod

Udsigt fra Holmens Kanal med Studenterforeningen
i Baggrunden. E. V. Harboe Fot. 1867.

sig høre her, en hjærtelig Modtagelse. I Januar 1860 læste han første Gang for en stor Arbejderforsamling. Han havde været meget betænkelig og angst for Udfaldet, var bange for at prostituere sig, men Resultatet blev glimrende, og da „Arbejderforeningen af 1860“ stiftedes i September 1860, blev H. C. Andersen en meget hyppig Gæst i Foreningen. Han fik her i Aarenes Løb Lejlighed til at holde 23 Oplæsninger. *Michael Wiehe* var i denne Forening den første, der læste op, men Andersen havde som nævnt allerede to Aar før læst op i en Arbejderforening. „Jeg var den, som brød Isen“, siger han, „og det er en Ære, som jeg ikke vil give Slip paa.“ — Et Eksempel af Bissens Portrætbuste af Andersen, som Foreningen af 1860 ejer, er en Gave fra Digteren.

Moritz G. Melchior (1816—1884).

H. C. Andersen stod nu i sin kraftigste Alder. Hans Berømmelse var stadig stigende. Med Selvfølelse og dog med Ydmyghed noterer han:

„Det er da vist, det være nu Ret eller ikke, jeg er den berømteste af alle danske Poeter. Hvor forunderligt! Jeg, den oversete hjemme, den man traadte paa og vist endnu gerne traadte paa, jeg er den, Vorherre lader bære ved Bogskrift Navnet „Danmark og Dansk“ saa vidt om i Verden. Jeg bliver ganske blød om Hjertet ved at tænke derpaa. Aldeles ikke fortjener jeg det!“

Fru Dorothea Melchior, født Henriques (1823—1885).

Med Berømmelsen udvidedes ogsaa hans Omgangskres. Han bevarede trofast sine gamle Venner, men fandt ogsaa nye.

En af hans unge Venner var den daværende Skuespiller-Elev, senere russisk Statsraad *Emanuel Hansen*, der giver følgende Øjebliksbillede af H. C. Andersen paa Gaden:

„Jeg har aldrig kendt nogen, der kunde lægge saa meget i en Hilsen som han, naar man mødte ham paa Gaden, især lidt paa Afstand som paa Kongens Nytorv, hvor han ofte spaserede fra sin Bolig i Nyhavn langs med Charlottenborg til Det kgl. Teater. Naar det traf sig, at han her

fik Øje paa mig, idet jeg hilste paa ham, nøjedes han ikke med til Svar at lette paa Hatten, men han svang den med en festlig Gestus ud til Siden, saa langt Armen rakte, mens han nikkede til mig med et Udtryk saa fuldt af Velvilje, at jeg havde godt af det længe efter.“

Størst Betydning for ham fik Bekendtskabet med Familjerne *Henriques* og *Melchior*.

Vekselmægler *Martin R. Henriques* og dennes Hustru Fru *Therese*, født *Abrahamsen*, lærte han at kende i *Bournonvilles* Hjem, hvor *Andersen* hørte Fru *Henriques*, der var en dygtig Pianistinde, spille. Hos *Henriques*, der den Gang boede i *Vimmelskafte* Nr. 19 paa anden Sal (Oktober 1866 flyttede Familien til *Tordenskjoldsgade* 1), lærte *Andersen* Familien *Melchior* at kende.

Moritz G. Melchior var gift med *Dorothea Melchior*, Søster til *Henriques*. Hos *Melchior*s fandt *Andersen* paa sine ældre Dage et andet Hjem, dels i *Vinterboligen* paa *Højbroplads* 21, 2. Sal, dels i *Sommerhjemmet* „*Rolighed*“ paa *Østerbro*.

„*Rolighed*“, der var beliggende midtvejs ved *Gamle Kalkbrænderivej*, var opført 1790—91 af *Højesteretsadvokat Caspar Gottlob Schmidt*. Da han døde 1795 købte *Søren Gyldendal*, Stifteren af *Gyldendals Boghandel*, *Landstedet* og ejede det til sin Død 1802. Det kom nu i *Generalløjtnant I. H. Hegermann-Lindencrones* Eje. I Slutningen af 60'erne erhvervede *M. G. Melchior* Ejendommen. Han lod den fuldstændig ombygge i en *Slags Rosenborg-Stil*.

Hjemkommen fra *Spaniensrejsen* besøgte *Andersen* sine *Venner* paa *Herregaardene Glorup, Basnæs, Frijsenborg* o. s. v. og var kun kortere Tid ad *Gangen* i sit *Logi*. I *Krigsaaret* 1864 holdt han sig indenfor *Landets Grænser*, og det samme var *Tilfældet* 1865 med *Undtagelse* af en *Maanedes Sverigesrejse*.

Hotel d'Angleterre.

PAA KONGENS NYTORV

DEN 14. September 1865, da han tiltraadte Rejsen til Sverige, havde han forladt sin mangeaarige Bolig hos Fru *Anholm* i Nyhavn 67, sine Ejendele deponerede han hos Fru Koch, Enken efter Arkitekten Jørgen Hansen Koch.

I et Brev af 7. August havde Fru *Anholm* meddelt ham, at hendes Søn, som var blevet Student, og en ung *Bardenfleth* skulde have de to Værelser. Han forhørte nu om Værelser flere Steder, i Lille Strandstræde, Skandinavisk Hotel paa Hjørnet af Gothersgade og St. Kongensgade, Hotel d'Angleterre o. s. v., men bestemte sig endelig for Angleterre for den korte Tid, han opholdt sig i Byen. *Andersen* boede paa Hotel d'Angleterre fra sin Hjemkomst fra Sverige 13. Oktober 1865 til 9. December 1865 og efter Julerejse til Sorø, Holsteinborg, Basnæs, Espe og atter paa Basnæs kom han tilbage til Hotellet 12. Januar 1866 og blev her til den 31. Januar, da han tiltraadte sin store Rejse til Holland, Belgien, Frankrig, Spanien og Portugal.

Fra denne Rejse kom han hjem den 9. September og tog ind hos *Melchior*s paa „Rølighed“ til 29. September. Fra denne Dag tog han paa en Maanedes Herregaardsbesøg.

Frk. Thora Hallager (1821—1884).

Han skulde nu se at finde sig en ny Lejlighed og korresponderede med Fru *Henriette Collin* derom.

Fru Collin anbefalede en Frk. *Thora Hallager*, en kvindelig Fotograf, der havde lejet Striglers Atelier i Lille Kongensgade Nr. 1, Hjørnet af Kongens Nytorv. Hun tilbød Andersen to Værelser paa tredje Sal.

Andersen saa paa Værelserne og fandt dem „ganske nette“, men han syntes ikke om Prisen, 20 Rdl. uden Møbler. Han vil nok flytte ind, men synes ikke, det er værd at give mere end 25 Rdl. „Godt møblerede“. Hos Fru Anholm gav han kun 20 Rdl. for tre møblerede Værelser paa anden Sal. Han har ogsaa en Skræk for selv at købe Seng og Møbler.

„Tænk hvor meget jeg da har at fløtte, naar jeg en Gang vil ud at aande „Verdens Luft“.“

Fru Collin drøfter med ham, hvilke Møbler der bør købes.

„Jeg synes, at en Kommode passer bedre for en lille Jomfru end for en stor Mand. Skal vi ikke hellere vælge en Secretair, da Frøken Hallager ganske vil gøre efter Deres Ønske? Lad mig vide, om De har andre Møbler end en Gyngestol (som De, saavidt jeg husker, aldrig sidder i). — Skal vi hænge Billederne op, inden De kommer? jeg mener, det er bedst, De gør det selv. Jeg finder Deres Lejlighed smuk og

standsmæssig, at De har en lille Entré vil være Dem særdeles behageligt, saa kan da Hartmann ikke tage Dem paa Sengen!“

Andersen svarer spøgefuldt:

„De har Ret i, at en Secretair vil tage sig bedre ud end en Kommode, den sidste har mig noget „pigeagtigt“, Secretairen er mere mandig. Altsaa er jeg nu saa vidt, at jeg holder Secretair, men glem derfor ikke Klædeskabet.“

Han giver nærmere Besked om sine forskellige Smaating, Skilderierne skal stilles paa Gulvet op til en Væg, til han selv kan hænge dem op, det lille Skraabræt i Vindueskrogen for Goethe-Schiller Statuen ønskes opslaaet i „Salonen“. Samme Sted skal hans lille Reol stilles, hvorimod den større anbringes i Soveværelset.

Sengen volder ham især Hovedbrud.

„Med Hensyn til Sengen, den „formalidide Seng“, som De, min Frue, har indført og som nu bestemt bliver min „Dødsseng“, den løber ideligt rundt i mit Hoved, de kan forstaa hvilken Hovedpine, jeg da maa have. Jeg ligger næsten godt i alle Senge paa Rejse, derimod mindre godt i Senge, der høre til Privatlivet og nu maa jo vist min egen Seng regnes her til. Paa Basnæs, hvor Alt ellers er godt, er min Seng (unter uns, tilgiv jeg taler Tydsk), aldrig ganske som jeg ønsker den, og det, som især generer, er „den skraa Hoved-Madrasse“, jeg har i Nat ogsaa kastet den langt henad Gulvet og beder derfor, at De ogsaa vil kaste den bort, det vil sige afbestille samme, dersom det endnu lader sig gjøre, jeg kan heller, om det behøves, faae en anden lille Pude for den. Overdynen („den til Fødderne“) beder jeg om maa blive meget let, varm og saa lang som muligt, thi det begynder jo at være forfærdelig koldt.

I. P. E. Hartmann (1805—1900).
Efter Tegning af Gertner.

Mellem os — ja, nu bliver De forfærdet! — jeg havde mere Lyst at rejse ud i Verden, end at fløtte ind! — Jeg vil imidlertid nu for i Vinter være „den ældre Mand“, som De saa smukt har benævnt mig.“

Det var virkelig en Pinsel for Andersen at tænke paa denne Seng. — Til Jonas Collin skriver han fra Basnæs:

„— Nu skal jeg have Huus, ja Seng, min egen Seng, den forfærder mig!

Jeg tynges jo til Jorden af Meubler, Seng og Gyngestol, ikke at tale om Bøger og Malerier. Flyttede jeg ind i et Hotel, da syntes jeg endnu at have løse Vinger, men nu har jeg Huus til fem og tyve Rdl. om Maaneden, som jeg dog vist flyver fra, naar de første varme Solstraaler prikke mig som de prikke Trækfuglene.“

Og til I. P. E. Hartmann henvender han sig paa denne mere galgenhumoristiske Vis:

„Jeg har faaet Huus, er igjen Snegl med Huus, og tænk: nu har jeg faaet egen Seng, den skal jeg nu ogsaa flytte om med. Hundred Rigsdaler har jeg maattet sætte paa en Seng, og den bliver da min Dødsseng, thi holder den ikke saa længe ud, er den jo ikke Pengene værd! Gid jeg kun var 20 Aar, saa tog jeg mit Blækhuis paa Ryggen, to Skjorter og et

Par Strømper, stak en Pennefjeder ved Siden og gik ud i den vide Verden. Nu er jeg, som Fru Jette Collin skriver saa kjønt „en ældre Mand“, saa maa jeg vel tænke paa Sengen, Dødsengen. Tænk Du smukt paa Sørgemarchen, det bliver naturligvis Skolerne, de smaa Skoler, som skulle følge, ikke de store latinske, indret Musiken efter Børnetrit.“

I sin Nytaarshilsen til Fru Collin kommer han endnu en Gang tilbage til Sengen:

„Tak for Deres trofaste Venskab i det gamle Aar, Deres Omhu for mig, lige til at jeg kunde eie mit eget Dødsleje, den dyrekjøbte Seng — Hvem skal jeg dog testamentere den? i mit Testament er den endnu ikke indlagt!“

Andersen befandt sig saa godt paa Herregaardene under de større Forhold. Han sagde selv, at han derude fik bestilt lige saa meget i en Uge som i Byen i en Maaned.

Jeg behøver egentlig for at digte: et „stort Hjem med Mad og Kakkellovns Varme“, jeg er født „i det Smaa“, for at leve „i det Store“.

Den 28. Oktober 1866 flyttede Andersen saa ind hos Frk. *Thora Hallager*, Lille Kongensgade 1, tredje Sal. Her havde han fast Bolig til 16. Juni 1869. Huset staar uforandret.

Han beskriver selv sin nye Bolig saaledes: I Stueetagen er en af Byens mest besøgte Kafeer (Mini's, senere à Porta's) paa første Sal Restauration, paa anden Sal Klub, paa tredje Sal, hvor min Lejlighed er, bor ogsaa en Læge, og ovenover mig er et fotografisk Atelier. Man ser altsaa, at jeg har Mad og Drikke nær ved, at jeg ikke kan savne Selskab, ikke dør uden Lægehjælp, og at Fotografen kan bevare mit Billede for Fremtiden, det er jo at være godt stillet. Mine smaa Stuer, jeg har kun to, er hyggelige, solbelyste og prydede med Billeder, Bøger, Statuetter og, hvad især

Sprojtprøve paa Kongens Nytorv. I Huset med det stejle Tag paa Hjørnet af Lille Kongensgade (Nr. 1) boede H. C. Andersen i øverste Etage, 3. Sal.

Veninderne sørger for, altid Blomster og Grønt. I det kgl. Teater og i Casinos Teater har jeg hver Aften min gode Plads, alle Samfundsklasser ere elskværdige mod mig, venlige i at optage mig i deres Kreds.

Paa dette Tidspunkt havde Andersen stadig sine faste Middage hos forskellige Familjer:

Om Mandagen var han hos Edvard og Henriette Collin i Dronningens Tværgade, om Tirsdagen hos Justitarius A. L. Drewsen og Fru Ingeborg, født Collin, „Lille Viggo“s Forældre i Rosenvænget, om Onsdagen hos Fru Inger Birgitte Ørsted, født Ballum, H. C. Ørstedes Enke, der boede sammen med sin Datter, Frk. Mathilde Ørsted, paa Vestergade 28, den gamle Farvergaard, hvor Brødrene Ørsted i

deres unge Dage havde Spisekvarter hos deres Tante, Farverenken Engelke Cathrine Møller, født Ørsted. Hver Onsdag kom Andersen hos Ørsteds, det havde han gjort lige fra sine unge Dage. Han læste sine sidste Arbejder og fortalte livfuldt om, hvad han oplevede. Han kom Kl. 4 til Middagen, men gik Kl. 5^{1/2}, fordi han skulde i Teatret. Der tilbragte han næsten altid Aftenen. Torsdagen,

Viggo Drewsen (1830—88). H. C. Andersens „Lille Viggo“.

der tidligere altid var tilbragt hos gamle Jonas Collin, var nu overtaget af Familien Melchior. Om Fredagen kom han hos Fru Ida Koch. Lørdagen var forbeholdt Kammerherreinde Louise de Neergaard, født Olsen, hun døde i December 1866. Endelig var han om Søndagen hos Familien Henriques.

Andersens Produktion samlede sig efterhaanden mere og mere om Eventyrdigtningen. Han blev klar over, at det var her hans særlige Evne laa. En dagligdags Oplevelse, et morsomt Indfald, en Erindring kunde blive ligesom det Sandkorn, hvorefter Perlen dannes. Rundt omkring i Eventyrene finder man Stikpiller til hans Omgivelser, f. Eks. i „Lykens Galoscher“ til den Heibergske Kres. Og det er klart, at følgende lille Passus i Historien „Et godt Humør“ er møntet paa Familien Collin:

„... hvert Led af den Slægt holdt saadan sammen i Troen, at om hele Verden og Avisen sagde, saaledes er det, og saa den lille Søn kom fra Skolen og sagde: „Jeg har hørt det paa den Maade,“ da var hans Maade den eneste rigtige, for han var af Familjen. Og vist er det, at traf det sig saa, at Familiens Gaardhane galede ved Midnat, saa var det Morgen, om endogsaa Vægteren og alle Byens Uhre sagde, at det var Midnat.“

Til Nikolaj Bøgh har Andersen fortalt, at det ofte hændte, naar han ikke kunde komme til at bide fra sig paa anden Maade, at han skrev et Eventyr og satte vedkommende ind i det. Saaledes i Eventyret „I Andegaarden“.

— De kan tro, sagde Andersen, at jeg har oplevet den Hane og den portugisiske And, jeg har dem saa tydelig, og jeg turde ikke lade det trykke, før hun, Mutteren, var død, hun var saa dum og saa protegerende.

Mange Gange tør jeg næsten ikke læse saadanne Eventyr op i Selskab, for jeg synes, de maa mærke det, mange af dem, der sidder og hører, men det gør de ikke, de ler bare og ryster paa Hovedet.

Andersen arbejdede uhyre meget med sine Eventyr. Det kan ses paa Manuskripterne, hvorledes han har skrevet dem om Gang paa Gang og gennemrettet dem. Som bekendt læste han de sidst skrevne Eventyr op i de Familjer, hvor han kom; han blev jo næsten berygtet som „Manden med Manuskriptet i Lommen“. Han havde dog sin ganske bestemte Hensigt dermed. Oplæsningen bragte ham mange gode Vink. Han fandt efterhaanden den mundtlige, helt naturlige Tone, som har bevaret Eventyrene friske den Dag i Dag.

Medens H. C. Andersen boede i Lille Kongensgade 1, foretog han 1867 en Rejse til Verdensudstillingen i Paris,

hvis Frugt var Eventyret „Dryaden“. Da han kom hjem, modtog han fra Kommunalbestyrelsen i Odense Meddelelse om, at man den 23. November havde valgt ham til Æresborger og ønskede at se ham i Byen den 6. December.

Denne Festdag, „mit Livs skønneste Fest“, har Andersen selv skildret udførligt. Den gamle Spaadom, at Odense en Gang skulde blive illumineret for ham, gik nu i Opfyldelse. Desværre var han under Festen forfulgt af sin evige Plage-aand, Tandpinen.

Den Ære, der vistes ham, glædede ham inderligt, ikke mindst Kong Christian IX's Telegram:

Til den Dem idag beviste Udmærkelse af Deres Fødebys Borgere bevidner jeg og min Familje vor oprigtigste Lykønskning.
Christian R.

Fru Heiberg hilste ham med det smukke gamle Ordsprog: I fattig Kones Skød kan ligge et rigt Barn.

Det var altsammen saa lykkeligt, saa altfor megen Lykke, hvad vilde nu komme? Ydmygt beder han: Gud give mig Kraft til at bære de tunge Dage! Herre slip mig ikke!

SENERE AAR

ALLEREDE i 1868 havde Frk. Hallager bebudet, at hun vilde opgive sit fotografiske Atelier. I et Brev af 25. August 1868 beklager Andersen, som den Gang opholdt sig paa Frijsenborg, at han muligvis maa flytte. Han har befundet sig saa godt i de to smaa hyggelige Værelser med den prægtige Udsigt over Torvet. Men i Slutningen af Aaret har han en anden Mening. Han beklager sig over, at Frk. Hallager idelig skifter Tjenestepiger. Den 1. Novem-

ber kommer den fjerde Pige i Andersens Tid, og den 1. December skiftes der igen. Gulvtæppet har heller ikke været fjernet i 2 Aar.

Den 16. Juni 1869 flyttede han og rejste til Basnæs. Sine Møbler opmagasinerede han hos Familien Henriques.

Han har for øvrigt ikke været meget hjemme, dels har han været paa Rejse, dels har han boet hos Melchiors paa „Rolighed“. Her boede han fra 13. Juni til 7. August 1867 og igen fra 4. Juli til 10. August og 14. September til 28. September 1868.

Da han den 6. Juli 1869 kom tilbage fra Basnæs, flyttede han atter ind paa „Rolighed“ og var der til 16. August. Fra Melchiors flyttede han til Henriques paa „Petershøj“ ved Klampenborg, hvor han dog kun opholdt sig til 25. August.

Han logerede sig nu ind paa Hotel d'Angleterre. Den 30. og 31. August sad han for Fru Elisabeth Jerichau, der malte hans Portræt. „Det er storslaaet malet,“ siger Andersen i sin Dagbog. Dette Billedes Skæbne kendes ikke. Men allerede 1850 havde Fru Jerichau malet det Portræt, som Melchior ejede, og som nu hænger paa Frederiksborg (gengivet Side 143). 1865 malte hun „H. C. Andersen læsende for et sygt Barn“.

50-Aarsdagen for H. C. Andersens Ankomst til København 1819 oprandt og denne — den betydningsfuldeste Dag i Andersens Liv — skulde fejres.

Allerede den 4. September, Aarsdagen for Afrejsen fra Odense, begyndte Festlighederne. Middagen tilbragtes hos I. P. E. Hartmann i Kvæsthusgade. Om Aftenen havde Andersen lovet at læse op i Studenterforeningen, og her blev han hjertelig hyldet med Festtale af den ledende Senior P. Hansen, hans Buste blev opstillet, og han hilstes

H. C. Andersen. Maleri af Fru Elisabeth Jerichau 1850.

med nifoldigt Hurra. „Særdeles glad kom jeg hjem,“ hedder det i Dagbogen.

Paa selve Mindedagen den 6. September blev Andersen fejret fra alle Sider. Gaver, Blomster, Breve og Telegram-

mer strømmede ind til Hotellet, hvis Personale havde smykket Trappegangen og Døren ind til hans Værelse med Grønt og Blomster.

Han fik om Formiddagen mange Besøg, bl. a. kom Institutbestyrerinde Frk. Nathalie Zahle med et Par Elever og flere af Lærerinderne. De medbragte en Blomsterkurv og det Sølvskræppeblad, som efter Andersens Død af Collin skænkedes Kronprinsen (Frederik VIII), og nu findes i H. C. Andersens-Museet i Odense.

Kl. lidt over 5 afhentedes han af Justitiarius Drewsen til Festmiddagen, der fandt Sted i Vincents Selskabslokaler paa Gammelholm ved Siden af Nationalbanken. Der havde meldt sig 244 Gæster.

Det var en fuldendt Glædesfest, skriver Andersen.

Den 10. September rejste han til Basnæs og derfra til Ulandet — Østrig og Frankrig. Fra Rejsen skrev han hjem og inviterede Jonas Collin paa en 2 Maaneders Rejse. Collin mødte Andersen i Nizza den 18. Januar.

Andersen og han enedes om at være rigtig gode Venner. Skulde der komme noget imellem dem, skulde de sige det rent ud og ikke gaa og mukke. Spøgende og dog halvt i Alvor sagde Andersen:

— Du maa gerne sige Hold Kæft til mig, og du maa gerne skælde mig ud, men lov mig, at du ikke vil sige, at jeg er et Fæ.

Rejsen forløb harmonisk. Den 11. Marts 1870 var Andersen atter i København og tog ind i sine Værelser paa Hotel d'Angleterre, men da han fra Melchiors, som rejste til Algier, modtog Tilbud om, at han kunde bo i deres Lejlighed paa Højbroplads, flyttede han derind den 13. Marts og blev der til 21. Maj.

Højbroplads 21. Paa 2. Sal boede Familien Melchior.
Fot. ca. 1895.

Den 15. Marts aflagde han Besøg hos Kongen og den 24. Marts var han til Taffel hos Enkedronning Caroline Amalie, hvor han traf Arveprinsesse Caroline, der bebrejdede ham, at han ikke besøgte hende. Andersen undskyldte sig med, at hans kunstige Tænder var gaaet itu, et Svar, hvis naive Aabenhjærtighed i høj Grad morede Prinsessen.

I disse Dage arbejdede han flittigt. Den 20. Marts skrev han „Hvad Familien sagde“, den 27. Marts „Lysene“.

Paa sin Fødselsdag den 2. April var han til Middag hos Henriques, hvor Høedt udbragte hans Skaal og læste flere af hans Eventyr. Den 17. April skrev han „Oldefar“, den 20. og 21. „Det Utroligste“. Hos Hartmanns læste han den

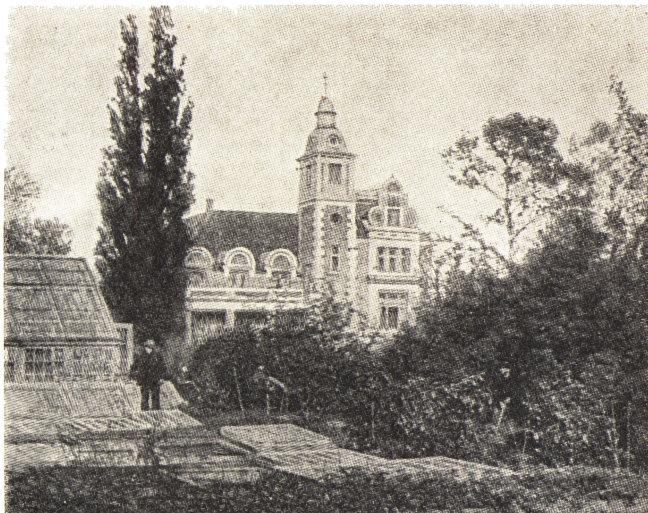
24. April „Det Utroligste“, som Hartmann fandt saa genialt, at Andersen fik Lyst til at udarbejde det endnu mere, hvad han gjorde samme Aften. Som han plejede, læste han ogsaa dette Eventyr for sine Bekendte. Deres Meninger var højst forskellige. I sin Dagbog noterer Andersen 27. April:

I Mandags læste jeg „Det Utroligste“ for Thiele, han forstod det ikke, sagde han, syntes slet ikke at være for det, han havde tænkt sig det Utroligste ganske anderledes. Det var hans Mening. Hartmann havde kaldt samme Eventyr *genialt*. Edvard og Jette Collin fandt det særdeles *morsomt*, igaar læste jeg det for Høedt, som fandt, det var et af de senere allerbedste og talte om Shakespeares Værker, som af hans Samtids Kritik blev slaaede ihjel, men nu kom Aanden i disse og slog Kritiken ihjel. Til Middag læste jeg det for Fru Ørsted og senere for Jette Melchior, hvor det fornøjede, men jeg fik Vinsuppe til Middag hos Fru Ørsted og kom meget nervøs i Teatret.

Den 28. April skriver han mismodigt: Føler mig ældre, savner Ungdommeligheden i den Grad, jeg kendte den.

Den 29. April blev han om Aftenen hjemme og begyndte paa „Lykke-Peer“.

Som bekendt var Andersen i høj Grad musikinteresseret. Han var en af de faa, der glædede sig over Wagners Musik, da denne kom frem herhjemme. Den 4. Maj var han til „Lohengrin“, hvor han talte med Phister. Da Andersen paastod, at Musikken interesserede ham, at han kom i Stemning ved den og fulgte med, svarede Phister, der mente at være født med højst musikalsk Gehør, at han ikke en Gang selv forstod den, og kun lærde Musikere kunde glæde sig over den; forstod man ikke Generalbas, havde man ingen Glæde af den! — Andersen bemærker tørt i sin Dagbog:

Melchior's Landsted „Rølighed“ paa Østerbro.

Alt det sagde han med Bevidsthed og Overlegenhed.

Den 21. Maj tog Andersen til Basnæs og derpaa til Holsteinborg. Han krævede stadig Bevægelse og Forandring, følgende Datoer giver et Begreb om hans Rastløshed:

Den 3. Juli var han tilbage paa Hotel d'Angleterre, hvorfra han den 9. Juli tog ud til Henriques paa „Petershøj“.

Den 7. Juli havde han aflagt Visit hos Collins, der laa paa Landet i Aalsgaarde ved Hellebæk. Han kom forkølet derfra ligesom de to foregaaende Aar, og han truer med at skrive et Eventyr om Feberen og henlægge Scenen til „Feberkysten, Dødssejlerens Red, Vindenes Hjørne, Doctorernes Levevej, det sjællandske Grønland“.

Den 19. Juli flyttede han fra Henriques til Melchior's „Rølighed“, hvor han blev til 19. September.

Hos Melchiors sluttede han Renskrivningen af „Lykke-Peer“ den 7. August.

Andersens Sundhedstilstand begyndte paa denne Tid at vakle. Nervøs og ømtaalig havde han jo altid været. Nu er han jævnlig i trykket Humør, Efterretningerne fra Krigen mellem Tyskland og Frankrig tager stærkt paa ham.

„Jeg er saa opfyldt af Begivenhederne, at jeg tror at drømme,“ noterer han efter Sedan.

Han er dog selv klar over sin hastige Stemningsvekslen. En Dagbogsnotits lyder saaledes:

Jeg er mæt af Dage — — i Aften.

Da han den 19. September forlod „Rolighed“, flyttede han ind i Frøknerne *Marie Charlotte* og *Emerentze Rossings* Hotel garni „Kronprindsesse Lovisa“ i Tordenskjoldsgade 17, første Sal, hvor han havde 2 Værelser for 30 Rdl. om Maaneden. Han følte sig straks veltilfreds med sit nye, ret hyggelige Logi, men Tilfredsheden varede ikke længe.

Sophus Schandorph, som besøgte Andersen i Tordenskjoldsgade, giver en kort Beskrivelse af „det renlige og kønne Værelse med blaat Tapet og nogle Bogreoler“.

„Der var noget vemodigt i det Billede, jeg fik af hans daglige Milieu. Vor mest bekendte Digter, hvis Navn man altid fik slynget ud, naar man var uden for Danmark som Repræsentant for vor Digtning, han boede i dette Hotel garni, hvor alt saa saa kedeligt, saa koldt ud.“

I samme Pensionat boede samtidig Carsten Hauch i Stuen, mens hans Familie var i Hellebæk. Hauch sagde Andersen nogle venlige Ord om „Lykke-Peer“, og at han var glad ved at træffe Andersen her, saa han en Gang imellem kunde komme op og tale med ham. Men allerede den 29. April 1871 forlod Andersen Tordenskjoldsgade.

Tordenskjoldsgade 17. H. C. Andersen boede paa 1. Sal over Porten.

I sin Dagbog skriver han den 23. April: Jeg føler, den gamle Mand gaar ind i mig, i Aar har han faaet sin Begyndelse, jeg lever heller ikke diætisk, mange Retter Mad, forskellige Vine, ikke Ro nok.

Den 28. April noterer han:

Pusler, om Gud vil, i Aften sidste Gang i dette kolde, urolige, snævre Hus... I Dag kom en Jomfru og vilde, jeg skulde læse hendes Digte. Hun sagde, hendes Hjerter

bankede ved, at hun talte med en Digter. Jeg sagde, jeg kendte hende ikke. Hun sagde: Kald mig Louise.

Næste Dag Kl. halv 2 var han parat til at drage fra Tordenskjoldsgade:

„Jeg følte mig saa glad ved at forlade et Sted, hvor jeg havde (i en streng Vinter, en trang Krigens Tid) følt mig saa trykket.“

Andersen tog over til Hotel d'Angleterre.

„Hvor var det, som et Mareridt var endt. Jeg følte mig forynget, følte mig paa Rejse, følte mig tilbage i den yngre Tid, der var saa dejligt, vid, udstrakt Udsigt over Torvet, ind i Nyhavn og gennem Store Kongensgade.“

Den 7. Maj forlod han Angleterre og rejste til Grevinde Moltke paa Espe og derfra den 11. Maj til Basnæs.

Fra Basnæs-Opholdet bevarer han følgende lille Episode, der viser hans lune Maade at tage en Situation paa:

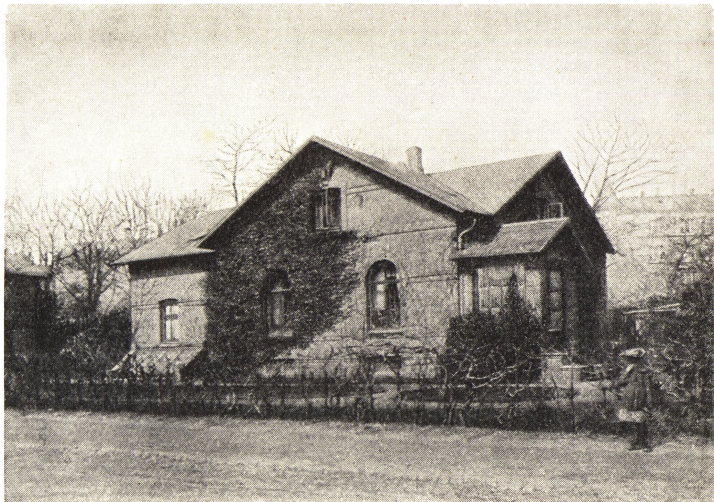
Han læste en Aften højt for Husets Damer. Hunden Bob gjorde idelig Spektakel, og Andersen, som ikke kunde fordrage, at nogen forstyrrede, naar han læste, sagde venligt til Fruen: — Det er virkelig Synd for de stakkels Hunde, at de skal sidde og høre mig læse.

Saa kom de ud af Stuen.

Den 6. Juni rejste Andersen til København, hvor han blev modtaget af Fru Melchior, der førte ham til „Rolighed“.

Her skrev han sit sidste Eventyr, „Tante Tandpine“.

Den 25. Juli rejste han til Sverige og Norge og var tilbage paa „Rolighed“ 31. August. Den 9. September tog han til Henriques paa „Petershøj“. Fra 18. September til 23. Oktober var han igen paa „Rolighed“. Medens han boede her, besøgte han gerne Drewsens et Par Gange om Dagen i det nærliggende Rosenvænget.

A. L. Drewsens Villa i Rosenvænget.
Nu A. L. Drewsens Vej Nr. 2.

Den 17. Juni fejrede Melchiors deres Sølvbryllup. Andersen, som ofte morede sig med at binde Buketter, hvad han havde et særligt Talent for, havde til Festen bundet 91 Buketter. Naturligvis havde han ogsaa skrevet et Digt.

Den 4. September var han inde i Byen og saa paa Værelser i Nyhavn Nr. 18, hvor Frk. Hallager nu havde indrettet Pensionat. Den 6. Oktober lejede han to Værelser med Forstue paa første Sal, men først den 23. Oktober forlod han „Rolighed“ og flyttede ind.

„De nye Værelser gjorde et godt Indtryk,“ noterer han. — Han havde faaet et nyt stort Gulvtæppe, 37 Kvadratalen. De mange Puder, han fik forærende, brugte han til Skamler paa Gulvet. I den forreste Stue stod hans og Jenny Linds Buster, hendes med Lavrbærkrans.

AFSLUTNING

DET var en syg og træt Mand, der flyttede ind i Nyhavn 18. Han fik af Lægerne Studsgaard, Th. Collin og I. B. Adler, som han raadførte sig med, at vide, at han havde Gigt i Fingerknoerne, at det kom af at leve for godt, spise og drikke alt for nærende Sager. Sygdommen var i Virkeligheden af langt alvorligere Art og havde sit Sæde i de indre Organer. Humøret var som sædvanlig op og ned. Han kan ærgre sig over de amerikanske Autografjægere, der bestormer ham med Breve, men han glæder sig som et Barn, da Melchior har vist ham en lille engelsk Skolegeografi, hvor der under Danmark staar nævnt to store Mænd: Thorvaldsen og Andersen. „Taarer kom mig i Øjnene, jeg blev barneglad.“

Samtidig er han saa svag, at da han har været hos sin Tandlæge (Voss paa Store Kjøbmagergade 24) og naar til Kongens Nytorv, maa han tage en Vogn for at køre det lille Stykke til Nyhavn. Han kan ikke taale at gaa paa de toppede Brosten.

Jævnlig inviteres han til Kongefamiljen for at læse op. Han kommer stadig hos sine Venner, om Onsdagen hos Fru Ørsted, men da han den 24. Januar 1872 besøger hende, er han meget svag, „jeg har en Fornemmelse af, at mit Legeme bliver med et affældigt, og dog er Sind og Tanke unge“.

I et Brev til Carl Bloch siger han spøgefuldt: „Det er, som var jeg hugget midt over og daarligt klinket sammen igen!“

Omtrent paa denne Tid er det, han skriver „Gartneren og Herskabet“. Den 1. Februar besøger han Bournonville

Havetrappen paa „Rølighed“.

H. C. Andersen. Ruben Henriques. Tyge Rothe. Theodor Melchior.
 Ida Melchior. Edmond Henriques. Carl H. Melchior. Robert Henriques.
 Louis Trier (forrest). Fernanda Henriques. Martin R. Henriques.

og læser Eventyret for ham. Bournonville mente at kende sig selv i Gartneren og sagde: Nu faar jeg nok Navnet Larsen.

Edv. Collin opgjorde den 4. Marts Andersens Formue, der nu beløb sig til 19.824 Rdl. 30 Sk., og Digteren lægger trods sin Svaghed Planer til en Rejse.

Paa sin 67 Aars Fødselsdag hos Melchiors var han i særdeles godt Humør. Redaktør Bille udbragte hans Skaal, og Andersen svarede med en Tale, hvori han spøgefuldt berørte sin Begravelse. Han vilde have en Rude i Kisten, saa

han kunde se, hvem der kom, kun de var hans sande Venner. De andre vilde han hævne sig paa ved at vise sig for dem som Spøgelse:

— Og kan der tænkes noget rædsommere end H. C. Andersen som Spøgelse!

Han inviterede den unge William Bloch til at tage med paa Rejsen.

Den 7. April rejste Andersen til Basnæs, og traf den 12. Bloch i Korsør, hvorfra de over Fyn og Jylland rejser gennem Tyskland til Østrig.

Efter Hjemkomsten den 6. Juni skiltes de i Korsør, og Andersen rejste til Basnæs. Den 13. Juni tog han ind til Melchiors paa „Rolighed“, hvor han boede til 20. August med en Uges Ophold, 29. Juli—5. August, hos Henriques paa „Petershøj“.

Fra den 20. August til den 2. September var han atter paa Basnæs.

Den 17. Juni besøgte Andersen Industriudstillingen. Han ærgrede sig over, at hans Buste ikke var mellem de andre Digteres. Men saa smiler han: „Jeg var i Chokolade, der kunde de jo ogsaa *gnave* paa mig.“

I Tivoli, hvor han ellers sjældent kom, saa han den 6. September — 53-Aarsdagen for hans Ankomst til Byen — sin Buste i Rækken af danske udmærkede Mænd, og der sad paa den højre Skulder en broget Sommerfugl. Hvad kunde det betyde?

Den 23. September blev han færdig med Historien „Hvad gamle Johanne fortalte“. Den følgende Dag savnede han Manuskripterne til nogle af sine sidste utrykte Historier. Han fik en alvorlig Forskrækkelse, men heldigvis fandt han Papirerne hos Vincent, hvor han havde spist Middag.

I denne Tid opholdt Andersen sig afvekslende paa „Ro-
lighed“ og i Nyhavn, men den 11. November tog han igen
fast Ophold hos Frk. Hallager.

Hans Tilstand var ikke god. Han havde Smerter i Mel-
lemgulvet, var pirrelig og urimelig. Hans Irritabilitet gik
særlig ud over Frk. Hallager, hvis Langsomhed og blide
Ro kunde irritere ham op til ubændigt Raseri. Selv overfor
den deltagende og hjælpsomme Fru Melchior fik hans onde
Lune Luft, men da hans Læge, Professor Hornemann, gik
i Rette med ham og bagefter talte ham kærligt til, fik han
Lettelse i Graad.

Det var Juleaften, og Fru Melchior tændte Juletræ i hans
Stue med Lys og Flag og Nips. „Det var i Grunden en
smuk Juleaften,“ skriver Andersen i sin Dagbog. Saa let-
bevægeligt og lunefuld var hans Sind i disse Sygdommens
tunge Dage. Det opmuntrede ham, at der daglig kom Fore-
spørgsler fra Kongen om hans Befindende.

Trods sin Sygdom tumlede Andersen dog stadig med
Rejseplaner. To unge Teologer, Weber og Oksen, der
boede i Etagen ovenover Andersen, tog sig venligt af ham,
bragte ham Aviser og foretog smaa Spasereture med ham.
Den 16. Februar 1873 fik han et langt Besøg af Kronprin-
sen, og den 23. Februar kom Kongen og Prins Valdemar.

Andersen blev stærkt bevæget over Kongens Venlighed.
Kongen udtalte, at Andersen saa godt ud, og at det, at
han var uden Tænder, klædte ham langt bedre end at bære
de kunstige. Dette falder sammen med Maleren Kr. Zahrt-
manns Indtryk. Denne siger:

— Han var i sin Velmagt overordentlig stor og sværlem-
met. Man burde sige, at han saa betydelig og godt ud. Man
var imidlertid vant til at kalde ham grim, og derved blev

det. Senere, da han havde lagt sine lange, forlorne Tænder, fik han et ganske overordentlig skønt Hoved, hvorfor Størsteparten af Menneskene var blinde.

Andersen betroede Kongen, at han næppe fik Kræfter til af aflægge ham og Dronningen Besøg, før han rejste, da Trapperne var ham saa besværlige, og Kongen bad ham endelig lade være, han lovede at komme endnu en Gang.

Da Kongen og Prinsen var gaaet, maatte Andersen have Weber og Oksen ned til sig, for at de kunde dele hans Glæde over det fornemme Besøg.

Paa sin Fødselsdag den 2. April fik han igen Besøg af Kronprinsen, og som sædvanlig modtog han en Mængde Breve og Telegrammer baade fra Ind- og Udland.

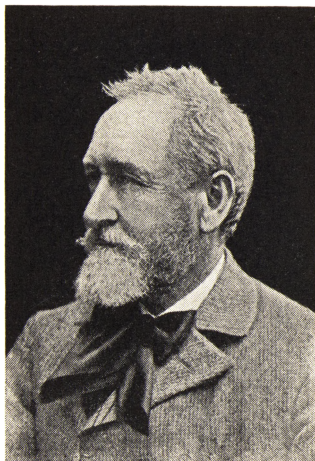
Den 11. April kørte Andersen til Amalienborg, hvor hele Kongefamiljen var samlet lige ned til Kronprinseparrets to Smaadrenge, Christian og Carl. Kongen forærede ham sin Rejsetaske, som han havde benyttet paa sin sidste Grækenlandsrejse, og den blev siden sendt hen til Andersen. Nu findes den i Odense-Museet.

Samme Eftermiddag aflagde Kongen, Prins Hans og Prins Valdemar igen Besøg hos Andersen. Det var store Dage i Nyhavn.

Dagen efter, den 12. April, flyttede Andersen fra Frk. Hallager og tog ind paa Hotel Royal. Hans første Gang herfra — den første Spaseretur det Aar — gjaldt Familien Melchior, hans trofaste Venner i tunge Timer. Han befandt sig altid saa godt i Hjørnehuset ved Højbroplads. Paa en Vifte, der tilhørte Fru Melchior, og nu findes paa Københavns Bymuseum, har han skrevet:

Paa Højbro Plads ved Slottets Kanal
der danser Smaaalfar paa anden Sal.

Den 14. April rejste Andersen sammen med Nikolaj Bøgh ud paa den Udenlandsrejse, der blev hans sidste. — Rejsen gik gennem Tyskland til Schweiz og Norditalien. Han var hjemme igen den 28. Juli, træt og mat. Etatsraad Melchior og Frue modtog ham paa Banegaarden og førte ham til „Rolighed“.

Nikolaj Bøgh (1843—1905).

„Lemmerne er tunge og skrøbelige, Aanden frisk men forkuet,“ betror han sin Dagbog. Hans humoristiske Blik for Livets smaa Foreteelser fornægter sig dog ikke. I sin Dagbog fortæller han: Konen, som passer mig, er for enfoldig. Hun bringer Frokost.

— Fruen spørger, om De skal ha' noget te'.

— Jeg drikker aldrig The.

— Jamen det er saa tørt, mener Fruen, naar De ikke faar noget te'.

— Siger De *The*, eller siger De *til*?

— Til, svarer hun saa.

Andersen maatte tænke paa at finde sig en Bolig, men han kunde ingen finde, og Enden paa det blev, at han lejede Værelserne i Nyhavn 18 igen.

I et Brev til Fru Henriques skriver han fra „Rolighed“ den 17. August:

Jeg har maattet leje de gamle Værelser i Nyhavn, der var ingen andre at faa. Jeg er fortvivlet ved Tanken om at

Frk. Clara Ballin.
H. C. Andersens Værtinde
i Nyhavn 18.

flytte ind i det gamle Sygehus og genleve Vinteren, som gik.

Pensionatet var nu overtaget af Frk. Clara Ballin, der assisteredes af sin Søster Caroline. Søstrene skildres som to flinke indbyrdes ret forskellige Mennesker. Clara, der var den egentlige Leder af Pensionatet, var med sit kønne venlige Ansigt, sin glade Latter og sin trivelige Husmoderskikkelse en sand Personifikation af dansk Hyggelighed med et lidt provinsielt Tilsnit. Caroline Ballin, der gik

daarligt og altid støttede sig til en stor, sort Stok, var et kvikt Hoved med et godt Humør.

Fra „Rolighed“ korresponderede han med Frk. Ballin og gav Anvisning paa, hvad han ønskede gjort.

Den 8. September 1873, Dagen før han flytter ind, sender han Frk. Clara Ballin følgende, hidtil utrykte Epistel, der giver os et lille Indblik i hans daglige Menage:

Meget ærede Frøken!

Om Gud vil, fløtter jeg imorgen ind i mine Værelser. De har jo været saa god at sørge for, at der er Lys, Sukker, Lampe-Olie, Blæk etc. — maa jeg endnu tilføje, at jeg ønsker kjøbt 6 halve Flasker bayersk Øl, en Flaske Portvin 8 Mark og en Flaske Madeira 9 Mark — den lille Dreng, De talte om, der skulde gaa Ærinder, har jeg ikke set noget til. Alt er vel nu nogenlunde i Orden, særligt Sengen vel ud-

luftet. Brød, Smør, Kjød eller sligt kan jeg vel den første Aften erholde hos Dem, siden kunne vi gjøre Aftale. Jeg haaber, at De og Deres Søster venligt vilde tage Dem af mig og at jeg snart maa være saa vel, at jeg volder Dem mindre Ulejlighed end nu de første Dage ved min Ankomst.

Ærbødigst
H. C. Andersen.

E. S.

Da jeg forlader „Rolighed“ før Middags Spisetid, ønskede jeg, om det kan skee, at finde hjemme lidt kogt Fisk, f. Ex. Flynder med Smør og Sennep.

Tiden, der nu følger, er egentlig kun én lang Sygehistorie. Hans Læger, Th. Collin og Hornemann, konstaterer, at det er galt med Nerverne og Leveren, og at Gigten har sat sig i Fødderne. Han kan daarligt tage Trapperne og maa indskrænke sine Middagsbesøg. Det er oftest Melchior, Henriques, Edv. Collin og Fru Koch, han besøger.

Selv om han ikke formaar at digte, er Aanden dog frisk. Han vedligeholder stadig sin Korrespondance og følger med i, hvad der sker omkring ham. Han glæder sig over den nye Teaterbygning, der pranger med Kuppel og Zirater, og det nye Hotel d'Angleterre. „Her bliver ganske hovedstads-prægtigt om kort Tid.“

Han kan endnu spøge med sine Svagheder: „Min Gigt vil ikke forlade mig, den har taget Sommerlejlighed i Knæer, Albuer og Hænder, den ligger paa Landet med mig!“ skriver han i et Brev fra sit Sommerophold paa Bregentved i 1874.

Men naar Sygdomsanfaldene melder sig, stønner han utaalmodigt:

Det gamle Piletræ i Botanisk Have ved Charlottenborg.
 Under Træet (tilhøjre) Mindestenen for Abildgaards Hund.
 Efter Maleri fra ca. 1860.

„Skal jeg dø, gid det da maa ske i en Hast! Jeg kan ikke vente, jeg kan ikke ligge og rulle mig i mig selv som et vissent Blad!“

I to smaa Verslinjer, som han skrev paa en af Fru Melchiors Vifter, udtaler han et Livs dybe Erfaring:

Op ad Bakken, ned ad Bakken —
 det er hele Almanakken!

Trods alt deltager han dog endnu jævnlig i Middagsselskaber hos Melchiors og Henriques. Han kan foretage smaa Spasereure, som da han den 6. November 1873 vover sig

Fra H. C. Andersens Kres. Aftenselskab hos Martin R. Henriques.
Maleri af Edv. Lehmann 1868.

Brødrene Edmond og Robert Henriques. Minna Fraenckel. Franz Neruda. Thyra Hammerich. Musiker Lund, („Sorte Lund“). Bratschist Wilhelm Holm. Apotheker Ortmann. Fru Therese Henriques. Anna Henriques. Fernanda Henriques. Martin R. Henriques. Skolebestyrerinde Fru Elise Bierring. Juliette Price. Justitsraadinde Eibeschutz. Niels W. Gade. Prof. H. Lehmann.

ind i den botaniske Have ved Charlottenborg støttet til Oksens Arm.

Her dvæler han ved det gamle Piletræ som han i 1835 skrev om til Henriette Wulff, og ved Stenen, som er rejst over Abildgaards Hund Giordano, der „døde i det mærkelige Aar, da Sukkeret kostede 43 Skilling Pundet“.

Hjemme sidder han om Aftenen og klipper Billeder til den store Skærm, som han forærede Fru Melchior, og som nu findes i Odense-Museet.

En lille særlig Glæde havde han ved Lotteriets Trækning den 15. November 1873. Han havde ofte fantaseret om at

vinde i Lotteriet, og denne Dag vandt han virkelig — 500 Rdl. (Hans Lotteriseddel havde No. 41214.)

Paa sin 69 Aars Fødselsdag den 2. April 1874 fik han Meddelelse om, at Kongen havde udnævnt ham til Konferensraad. Det glædede ham især, fordi denne Titel havde været baaret af Thorvaldsen og Oehlenschläger.

Frøknerne Ballin havde pyntet hans Værelse, og alle søgte at gøre det festligt for ham. Om Eftermiddagen kom Kronprins Frederik paa Besøg med Hilsen fra sine Forældre, og da Andersen vilde vise ham det Skærnbræt, han arbejdede paa, hjalp Kronprinsen ham med at bære det ind fra Sovekammeret.

Aftenen tilbragtes hos Melchiors i „en stille glad Stemning“.

Ved Hjælp af Dagbogen kan vi følge H. C. Andersen i hans sidste Tid.

Den 11. April var han tilsagt til Kongen og Dronningen, hvor hele Kongefamiljen var samlet for at hilse paa ham. Den 14. April hentede Jonas Collin ham om Eftermiddagen og fulgtes med ham til Edvard Collin i Dronningens Tværgade. Det var H. C. Andersens længste Vandring i halvandet Aar, og den faldt ham ikke besværlig.

Fra 23. Maj til 18. Juni opholdt Andersen sig paa Holsteinborg, derefter var han hos Melchiors paa „Rolighed“ til den 3. Juli, da han rejste til Bregtved.

Den 27. Juli var han tilbage paa „Rolighed“.

Han er bitter, nervøs og utilfreds, ærgrer sig over, at han intet faar bestilt.

„Mit Humør er knust“ noterer han den 12. August. „Jeg laa og væltede mig i Sengen, bandede, var rent balstyrig.“

„Hvor har jeg lidt og stridt idag“ hedder det den 16. Sep-

tember. To Dage senere flyttede han fra „Rolighed“ til Nyhavn, og han følte sig nu en Tid saa veltilpas, at han næsten daglig var ude til Middag. Den 15. Oktober overværede han Festforestillingen i Anledning af Det kgl. Teaters nye Teaterbygningens Indvielse, og den 18. Oktober var han igen i Teatret. Det var denne Aften, han kom til at sidde ved Siden af en ung Dame, hvis Bevægelser med Viften generede ham. — Han har i sin Dagbog gengivet den Samtale, der fandt Sted. Den er et smukt Vidnesbyrd om den Hensynsfuldhed, Andersen altid viste:

Jeg sagde til den mig ubekendte Dame:

— Bliver De meget vred, om jeg kommer med en Bøn til Dem?

— Nej, ingenlunde.

— Jeg kan ikke taale de stærke Luftninger og den idelige Bevægelse af Viften, vil De lægge den?

— Gerne, det er for at sidde med noget i Hænderne, og saa bevæger man den tankeløst.

— De er altsaa ikke vred paa mig for min Tiltale?

— Nej!

— Og De er heller ikke vred i Morgen? spurgte jeg, og da hun benægtede det, sagde jeg:

— De har et af de Ansigter, som giver mig Mod til at bede Dem derom.

William Bloch har om Andersen sagt: Jeg tror næppe, at der har levet en mere redelig Sjæl end Andersen. Tanken om at have begaaet en Uret var ham den utaaleligste af alt.

En Episode som den her fortalte er i al sin Ubetydelighed en Bekræftelse herpaa.

Vi har fra disse Aar en Skildring af H. C. Andersen fra Edvard Brandes Haand:

„Han var da en høj, statelig Mand, smuk ved sit Ansigts spændte Aandfuldhed. Han bevægede sig med stor Fornemhed, men han var, selv imod en ham ganske ukendt, begyndende Skribent utroligt venlig og opmærksom. . . . Han var fuld af Interesse for alt, hvad der hændte i Staden. . . . Han var hverken snæverhjertet eller smaasindet, og vel var han *barnlig* i sine Skrifter, troede maaske alt for godt om Folk, vilde ikke trænge dybt ind i Tingenes Væsen, *vilde* elske alle, men han var klog og omtænsom, naar det gjaldt og lod sig slet ikke narre, han vidste meget vel, hvad der skyldtes hans virkelige Værd, og hvorfor Borgermænd og Adelsdamer snobbete for ham. Dette Indtryk gav hans Samtale eller maaske rettere Enetale, thi almindeligvis i hvert Fald i en ikke fortrolig Kres, blev det naturligt, at man mere hørte efter, naar Andersen talte, end diskuterede. Han læste fortrinligt. Det er jo over halvthundrede Aar siden, hans Røst forstummede, og den Gang gaves der intet Instrument til Stemmens Genfrembringelse, saa kun i ikke manges Øren kan hans Stemme genlyde endnu med Mindets Klang. Andersens Røst var dyb, ren og bøjelig, forstærkedes eller afsvækkedes med Lethed. Hans Oplæsning var ikke helt dramatisk, ikke som en Skuespillers. . . . Man mærkede, at han havde følt Ordet, Sætningen, Samtalen med sine sarteste Nerver. Det dirrede med en ren og dyb Klokkeklangs Undertone. At høre ham læse „Den grimme Ælling“ — hvad begejstrede Tilhørere naturligvis ofte anmodede ham om — var ikke, hvad med et dumt Ord kaldes en Oplevelse, for det er nok det meste her i Verden, men en glimtvis Forstaaelse af, hvad denne sjældne og *mishandlede* Menneskesjæl havde gennemført og gennemlidt for at skabe dette lille, uforgængelige Kunstværk. . . . Han

var et Mandfolk, som havde ført sin Krig imod alle igennem, og han syntes en betydelig og særpræget Aand, som han sad der i Stolen og bøjede sit pragtfulde Hoved ned over Bogen — hvis Ord han kunde udenad.“

Fra Andersens Ophold hos Frøknerne Ballin i Nyhavn 18 har den unge Pige, som gik ham til Haande i Huset, bevaret enkelte Træk, der giver et lille Indblik i Andersens daglige Liv.

Hun hed Marie — senere Fru Busch — og var fra Svendborg. „Den lille Fynbo“ kaldte H. C. Andersen hende, og naar han fra sine Smaarejser skrev til Frk. Ballin, var der altid en Hilsen med til Marie.

Da han i Maj 1874 opholdt sig paa Holsteinborg, og Marie fratraadte sin Plads og rejste til Svendborg for at holde Bryllup, skrev H. C. Andersen til Frk. Ballin: „Hils ogsaa Pigen Marie, hun var borte, da jeg rejste, jeg vilde have sagt hende Lev vel,“ og han beder Frk. Ballin eller Marie at se til, at hans Blomster faar Vand.

Fru Marie Busch fortæller om Andersens daglige Levevis: Ved 8-Tiden om Morgenen fik han Te paa Sengen med to Stykker Brød til. Kl. 11¹/₂ fik han sin Frokost, en Hakkebøf (for Tændernes Skyld), hvortil der skulde gaa et halvt Pund Kød. Han spiste kun nogle Mundfulde, men det gik ikke an at gøre Bøffen mindre, end han var vant til. Ogsaa Frokosten nød han i Sovekamret ved et lille Bord, som stod mellem to Klædeskabe. Naar han var hjemme til Middag, spiste han Kl. 5 med Frøknerne, og Klokken 9 om Aftenen spiste han for 1 Mark Kager og drak et Glas Vin til. Vinen og Kagerne hentede en lille Dreng til ham. Drengen, der var en fattig Enkes Søn, holdt han med Klæder.

Samme Dreng, *Æmilius*, som Andersen gav 2 Rdl. forud

om Maaneden, voldte ham mange Ærgrelser, fordi han var saa „kolossal dum“. Andersen spurgte ham, om han var 5 Aar.

— Nej, 12 $\frac{1}{2}$.

Andersen bar dog stadig over med ham.

Han modtog mange Besøg, og Damerne, som vidste, han var en Slikmund, bragte gerne Konfekt eller andre lækre Sager med til ham.

Det hændte, at der kom fremmede for at se, hvorledes den berømte Digter boede, og var han ikke hjemme, stak de Pigen en Drikkeskilling for at faa Lov at se hans Værelser.

Han var stærkt optaget af Arbejdet med sit store Skærmbræt og havde Klisterpotten staaende under sit Skrivebord. Det skete af og til, at han væltede den med sine lange Ben.

Om Aftenen læste han ofte højt for Frøknerne Ballin og Pigen; men han forlangte, at de skulde lægge Haandarbejdet bort, naar han læste.

Han holdt strengt paa Formerne. Pigen skulde kalde ham Etatsraad — senere Konferensraad — og hun maatte ikke gaa bararmet, naar hun skulde i Ærinde for ham. Flere Gange forærede han hende Billet til Det kgl. Teater, og han kom da ogsaa med et Par hvide Handsker, for at hun kunde være standsmæssig.

Naar H. C. Andersen skulde ud, blev der hentet en Droske paa Kongens Nytorv, men Pigen fik altid Paalæg om, at det skulde være en fin Vogn, helst en, der lignede en Karet, og Kusken skulde have Støvler paa, ikke Træsko.

Med sin Seng var han vanskelig. Han brugte ingen Madras, men forlangte lutter Dyner, saa han ikke kom til at ligge for haardt. Hans Former var jo saa kantede, siger Fru Busch.

H. C. Andersens sidste Juleaften forløb stille. Han tilbragte Middagen hos Melchiors og blev derfra kørt hjem af Etatsraad Melchior. I hans Stue havde Frøknerne Ballin dækket Julebord med fire Lys, og Lampen brændte. Der var dækket op med Gaver, og Andersen blev oppe til Kl. 12^{1/2}.

Nytaarsaften slutter han sin Dagbog med disse Ord:

Evige Gud, Tak for det gamle Aar! saa rigt og godt bliver ikke det, som kommer, men du slipper mig ikke! Evig Tak!

Tiden sneglede sig hen for den gamle Digter, der ofte var i tungt Humør, fordi det slet ikke vilde gaa med Skrive-riet. Den 4. Marts fik han dog skrevet Digtet „Mit Barndomshjem“. Flere Gange besøgte Kronprins *Frederik* ham og sad hele Timer hos ham, ogsaa hans unge Venner Johan Krohn, som boede i Hus med Andersen, paa 3. Sal, og Nikolaj Bøgh saa ind til ham og forkortede ham Tiden.

Hans 70 Aars Fødselsdag nærmede sig, og hans mange Venner forberedte sig paa at gøre denne Dag festlig for ham. Det var tydeligt for dem, at det vilde blive hans sidste Fødselsdag.

En Komité var dannet paa Melchiors Initiativ for at faa rejst en Statue af ham i Kongens Have, og i Odense vilde man mure en Mindetavle ind i Huset i Munkemøllestræde, hvor han havde haft sit Barndomshjem.

Den 1. April, Dagen før Fødselsdagen, var Andersen til-sagt til Kongen. Man bør læse Beretningen derom med hans egne Ord i Dagbogen:

„Fra Kongen kom hans egen Vogn for at afhente mig, jeg blev venligt modtaget af Trap og von Holten. Kongen bad mig straks sidde, overrakte mig Kommandørkorset af Dannebrog, første Grad, udtalte sig saa hjærteligt og talte

om al den Glæde og det gode, jeg havde udbredt over Landet og vidt om i alle Lande, og da jeg fortalte ham om, hvorledes jeg i min første Prøvelsestid havde spist til hver Middag et Stykke Hvedebrød (paa en Bænk i Kongens Have) og nu derinde skulde se min Statue blive rejst, blev Kongens Øjne vaade. Han fortalte mit Udsagn til Dronningen, Thyra og Valdemar, de to første gav mig en Buket. Jeg kom træt hjem, fik mange Besøg og Breve fra Venner vidt om.“

Selve Fødselsdagen blev anstrengende for H. C. Andersen. Fra tidlig Morgen mødte Fruerne Henriette Collin og Dorothea Melchior for at hjælpe ham med at ordne Gaver og Blomster og modtage Gratulanter og Deputationer. Der var Sendemænd fra Odense og Studenterforeningens Seniorat og mange andre.

Blandt Gaverne var der en frisk udsprungen Bøgegren, som Andersen senere plantede i „Rolighed“s Have. Den voksede op til et stort Træ, et mærkeligt Minde om hans lykkelige Haand. Desværre maatte dette Træ fældes, da „Rolighed“ omkring Aarhundredskiftet blev revet ned og Grunden udstykket til Gadeanlæg.

Paa det kendte Fotografi af H. C. Andersen ved sit Vindue i Nyhavn 18 ser man paa Konsolskabet en Stork. Ogsaa den var en Gave til ham paa 70-Aarsdagen. Da Melchiors lille Datterdatter Charlotte havde spurgt ham, hvad han ønskede til sin Fødselsdag, svarede Andersen:

— Du kunde jo spørge Storken, om han ikke vil bringe mig en lille Pige.

Charlottes Moder købte nu en lille Stork, bandt et Svøbelsesbarn i Næbbet paa den, og den lille Pige overrakte paa Fødselsdagen Digteren denne Gave.

H. C. Andersen i sit Værelse Nyhavn Nr. 18.
Digterens sidste københavnske Bolig.

Mellem de Besøgende paa Fødselsdagen var ogsaa Kronprins Frederik og Kongens Broder, Prins Hans. — Særlig rørte det Andersen, at Ingemanns gamle Pige, Sophie Rasmussen, sendte ham sine Potteplanter, en Kalla og en rød Hyacinth.

Kl. 5 blev Andersen hentet til Middagen hos Melchiors. Her blev han hyldet paa forskellig Vis. Der var skrevet Viser af Chr. Richardt og P. Hansen. Redaktør Bille holdt en Tale, der ledsagedes af Lysbilleder af H. C. Andersens Liv i Barndomshjemmet i Munkemøllestræde, Udsigten

over København fra Frederiksberg Bakke, hvor han ankom den 6. September 1819, det gamle kgl. Teater, Collins Hus i Strandstræde, Bregentved, Basnæs, Holsteinborg, Petershøj og Rolighed o. s. v., Billeder fra Eventyrene og endelig den nye Teaterbygning, hvor man om Aftenen opførte „Den nye Barselstue“ og „Liden Kirsten“.

Carl Ploug talte ogsaa — om Andersens gamle Bedstemoder — „ikke hende under Græstørven i Fyn, men Danmark, der vel kunde være en streng, opdragende Bedstemoder, men var stolt ved sine dygtige Børn, og der kunde vel komme en Tid, at den lille standhaftige Tinsoldat vilde værne om Danmarks Navn som Thorvaldsens Marmorapostle vilde det.“

Efter Middagen overværede Andersen Festforestillingen i Det kgl. Teater.

Han slutter sine Optegnelser om denne Dag med disse Ord:

„Meget træt kom jeg hjem — saa træt, at jeg ikke aabnede de mange Telegrammer, der endnu var komne. Hvilken dejlig, storartet Dag og dog, hvor ynkeligt er mit Legeme til at bære al den Velsignelse fra Gud. Jeg kunde ikke sove, da jeg kom tilsengs overvældet af Tanker og Taknemmelighed.“

En Aften kort efter Fødselsdagen havde Maleren Kr. Zahrtmann været oppe i Nyhavn 18 for at besøge Medaljør Krohn. Da han ved 9-Tiden gik derfra, mødte han paa Trappen H. C. Andersen, der fulgtes hjem af Melchior's Tjener.

Zahrtmann giver i nogle Optegnelser en meget levende Beskrivelse af dette Møde. Et Par Træk, der vidner om Andersens Lune og Aandskraft trods hans legemlige Svækkelse, skal anføres:

— Naa, De har været oppe hos mig for at se mine Æresbevisninger.

Jeg turde ikke svare nej.

Han gav mig Vægten af alle sine store Knogler. Jeg drog ham op, Tjeneren fulgte slap efter.

— Ja hidindtil har jeg taget mod to Indbydelser om Ugen — nu bliver det til én, saa kan Folk have det saa godt.

Frøken Ballin stod i hans Dør med Lys.

— De har taget mine Nøgler, Frøken, De ved meget godt, at jeg ikke har et roligt Øjeblik i Selskabet, naar jeg ikke har mine Nøgler.

Han blev helt rank, da han skændte, og jeg fik ham nemmere gennem den lille Forstue ind i Dagligstuen, end jeg havde tænkt.

— Ja, det er Æresbevisningerne! Hjælp mig Frakken af. — Nej, Folk maa nøjes med en Gang om Ugen.

Det var ikke let at faa den enorme Overfrakke af ham, og saa havde han højt deroppe et strikket langt Tørklæde flere Gange om Halsen. Jeg kunde ikke forlade ham, saa jeg maatte lægge alt fra mig paa en Stol ved Vinduet.

Pludselig raaber han: Tjener!

Jeg vidste ikke, hvem Tjeneren var, skingrede ned i Trappen: Tjener!

Han var der endnu, skulde vist give Grosserer Melchior fuldkommen Besked om, hvorledes han havde faaet Konferensraaden hjem.

Han ind.

Andersen skændte paa Frøken Ballin, tog en Haandfuld Smaaamønt op af Bukselommen, skød dem utalte hen ad Bordet:

— De har altid været saa god imod mig, dér.

Han viste mig, hvorledes man i mindre Tegninger rundt paa Væggen havde fortalt hans Liv. Pegede paa sit Fødehus.

— Ja, der skal jeg være født, og arrigt: Jeg er ikke født i saadan en Rønne.

Blandt Gaverne var et Dobbeltfotografi af ham selv, smægtende paa en Stol ved Vinduet og en lille Pige af hans Bekendtskab, der præsenterede ham Flipper, Skorstensfejer og Prinsesse, Top og Bold og Fyrtojet.

— Finder De det smukt? føj, det er Grossererersmag.

Han skændte paa den ulykkelige Frøken Ballin og Nøglerne og paa Københavns Magistrat.

— Vil De se et Diplom, den har givet mig. Det kalder den min Sandten Kalligrafi. Nej, se det fra Berlin, det er kalligrafisk og indbundet i Sølv.

Zahrtmann puslede om den gamle Digter, Frøken Ballin fandt Nøglerne i hans Overfrakkes Lommer. „Æresbevisningerne“ blev der ikke talt om mere. Pludselig brød Andersen af:

— Gaa, gaa, men kom snart igen, De kommer her jo aldrig.

Zahrtmann slutter sin Skildring saaledes:

Jeg holdt meget af ham. Han var god, især meget klog, et af de betydeligste Mennesker, mit Liv har ført mig i Møde. Han vidste fortræffeligt, hvorledes vi tog hans tilsyneladende Naivitet. Dømte os derefter, tog sjældent fejl.

Der har siden mit nittende Aar ikke været nogen Uge, uden at jeg har tænkt taknemmelig paa ham. Har Nogen i min Kres været det, saa var det ham, der var Prinsessen paa Ærten. Fintfølelse var han.

Trods sin Svaghed syslede Andersen i denne Tid med Tanken om at rejse. Hele sit Liv var H. C. Andersen utrætteligt paa Rejse, enten til Udlandet eller hos Venner og Bekendte rundt om i Landet. En Opgørelse over den samlede Tid, han tilbragte paa Rejse fra 1830 til sin sidste Tid, altsaa i 45 Aar, viser, at han har levet en Tredjedel, næsten 15 Aar, uden for sin faste Bopæl!

Nu vilde han invitere Johan Krohn til at ledsage sig til Mentona og Jonas Collin til at komme ned og hente ham, men det maatte opgives.

En lille Rejse til Bregentved blev heller ikke til noget, da Grev Moltke paa Grund af Ministerskiftet maatte opholde sig i København.

Andersen bad da Melchior, om han maatte komme ud paa „Rolighed“, og han blev her modtaget som en kær Gæst.

Den 12. Juni 1875 forlod Andersen syg og lidende sine Værelser i Nyhavn, som han samtidig sagde op.

Jonas Collin hjalp ham med at pakke ind til Flytningen. Sine Sager har han formentlig ligesom tidligere deponeret hos Henriques. For øvrigt havde han Værelserne indtil 31. Juli. Han havde nemlig ved Fraflytningen betalt Lejen for Juni og Juli Maaned, 45 Rdl. pr. Maaned.

Da H. C. Andersen døde den 4. August, var han altsaa bogstaveligt uden Hjem.

Etatsraad Melchior antog en Tjener alene til H. C. Andersens Pleje og Opvartning og han lod sin Huslæge, den berømte Otolog Wilhelm Meyer tilse ham.

H. C. Andersen blev svagere og svagere. Han var dog stadig oppe om Dagen, gik lidt i Haven eller opholdt sig paa Altanen uden for sit Værelse. Han opmuntredes ved Besøg af sine Venner Niels W. Gade og Hustru, I. P. E.

Hartmann, Carl Blochs Hustru „med sine to ældste dejlige Børn og de yndige Tvillinger“.

Den 19. Juni ophørte Andersen med egenhændig at føre sin Dagbog, men dikterede til Fru Dorothea Melchior eller en af Døtrene.

Den 2. Juli oprettede han sit Testamente. En af hans sidste Glæder var Modtagelsen den 9. Juli af den franske illustrerede Udgave af hans nye Eventyr.

Den 28. Juli følte Andersen sig saa svag, at han ikke mere kunde diktere til Dagbogen, som derefter førtes af Fru Melchior paa egen Haand. Han forlod fra nu af ikke sit Soveværelse, og han, der tidligere bestemt havde vægret sig ved at blive i Sengen, ønskede nu selv at hvile. Den 29. Juli stod han ikke op.

Hans Taknemmelighed over for Fru Melchior var rørende. Da hun om Morgenens som sædvanlig bringer ham en hvid Rose fra Haven, griber han hendes Haand, kysser den gentagne Gange og hvisker: Tak og Gud velsigne Dem!

Hans Kræfter svandt, og hans Udseende forandrede mærkbart. Hans Ansigt var faldet sammen, og han lignede en Mumie.

Endnu den 2. August formaaede han at sidde oppe paa en Stol, mens man redte hans Seng.

Da han om Morgenens slog Øjnene op, udbrød han:
— O, hvor velsignet! God Morgen Allesammen!

Den sidste Nat sov han uafbrudt 12 Timer. Feberens var steget.

Onsdag den 4. August om Formiddagen Kl. 11,05 drog H. C. Andersen sit sidste Suk.

Dr. Wilhelm Meyer konstaterede, at Dødsarsagen var Kræft i Leveren.

Etatsraad Melchior afsendte straks følgende Telegram:

Etatsraad Collin,
Ellekilde, Hellebæk,
Helsingør.

Vor kjære fælles Ven H. C. Andersen hensov rolig i Formiddags Klokken 11. *Melchior.*

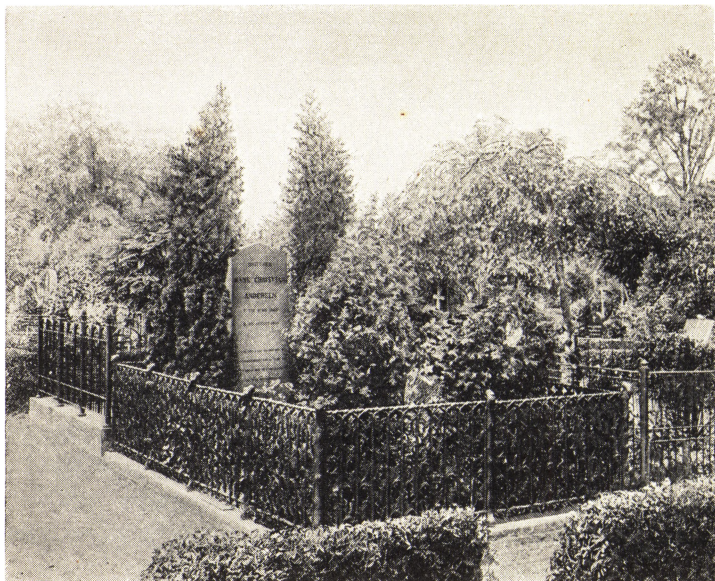
Den 11. August 1875 fandt Jordefærden Sted fra Vor Frue Kirke. Det var en af de største Begravelser, Hovedstaden havde været Vidne til. Ingen nær Slægtning sørgede ved denne Baare, men et helt Folk viste Deltagelse.

I Nærværelse af Kongen og Kronprinsen foregik Sørgenhøjtideligheden. Talerne holdtes af Stiftsprovst C. Rothe og Biskop C. T. Engelstoft, sidstnævnte bragte en Hilsen fra det Sted, hvor Digterens Vugge havde staaet.

Højtideligheden indlededes med H. C. Andersens egen Sang „Som Bladet, der fra Træet falder“, og Stiftsprovst Rothe sluttede sin Tale med at citere hans „En Digtters sidste Sang“:

Farvel hver Rose, frisk og rød,
Farvel, I mine Kjære!
Løft mig kun bort, du stærke Død,
Skjönt her er godt at være!
Hav Tak, o Gud! for hvad du gav,
Hav Tak for hvad der kommer,
Flyv Død, henover Tidens Hav
Bort til en evig Sommer!

Efter Talerne sang man „Sov du trætte Barn, sov sødt, aldrig ængstet mer og saaret“, en Sang, skrevet af Carl Ploug ved H. C. Andersens Død.

H. C. Andersens Grav paa Assistens Kirkegaard
for Omlægningen.

Titusinder Københavnere fulgte det lange Vogntog til Assistens Kirkegaard.

H. C. Andersen blev begravet i et Gravsted, som Edvard Collin havde bestemt for sin Ven gennem Livet, for sig selv og sin Hustru.

Han blev nedsat i Gravstedets vestlige Side. I 1886 døde Edvard Collin, og i 1894 hans Hustru Henriette, født Tybjerg.

Mange Aar senere rejstes der en fjendtlig Stemning mod Familien Collin for dens Forhold til H. C. Andersen. En Avispolemik om Familjens „Annektion“ af H. C. Andersen, resulterede i, at Familien, ledet af sikkert overdreven Fin-

følelse, lod Edvard og Henriette Collins Mindesten flytte til gamle Jonas Collins Familjegrav paa Frederiksberg Kirkegaard. Andersens trofaste gamle Venner fik dog Lov at hvile i Fred ved Siden af den Mand, som trods alt betragtede sig som „Broderen“, hørende til Hjemmet, og som fra sin tidligste Ungdom følte sig knyttet til den Collinske Familjekres.

Graven blev omlagt, og H. C. Andersens Mindesten flyttedes, saa den dannede Gravens Midtpunkt.

Den røde Sandstensstøtte i 70'ernes udtryksløse Stil bærer følgende Vers af H. C. Andersen:

Den Sjæl, Gud i sit Billede har skabt,
er uforkrænkelig kan ej gaa tabt.
Vort Jordliv her er Evighedens Frø,
vort Legem dør, men Sjælen kan ej dø!

Paa den gamle københavnske Kirkegaard hviler mange af H. C. Andersens Samtidige, mange af de Navne, vi har mødt paa disse Blade, Venner og andre, som Livet bragte ham sammen med, saaledes Mme Schall, Giuseppe Siboni, Gehejmeraadinde Colbjørnsen, Hofdamen Fru Buchwald, født Colbjørnsen, H. C. Ørsted, J. M. Thiele, Fru Signe Læssøe, Rasmus Nyerup, Solodanser Dahlén, Simon Meisling, Eventyrenes Illustratør, Marineløjtnant Vilhelm Pedersen o. m. a.

H. C. Andersens Grav er blevet et Valfartssted, hvor Rejsende fra Alverdens Lande mødes. Altid er den smykket med friske Blomster. Det Verdensry, som H. C. Andersen drømte om, blev større end han tænkte, og det vokser Dag for Dag.

Da man den 19. November 1870 fejrede Thorvaldsens Hundreedaarsdag, stod H. C. Andersen ved Graven i Museet og tænkte paa sin egen „Erkendelse“. Han betroede Dagbogen sine Tanker:

„Jeg tør ikke skjule for disse Blade, at jeg følte saa meget i mit Liv beslægtet med Thorvaldsen, vor fattige Fødsel, vor Kamp og vor store Verdens-Erkendelse. Jeg er tilvisse saa bekendt i Verden som han, det vore Landsmænd nu ikke see, men vist er det; men han lever længere vistnok end jeg. Ja, jeg troer, mit Navn er nu mere kjendt Verden rundt end hans, men mit vil slukkes, hans vil leve. Er det Forfængelighed? Mon jeg engang skal vide det. Herre, Herre! Er Udødelighed en Forfængeligs Drøm og vi kun Legetøj for din Almagt!“

Det forfængelige — Konferensraadstitel, Æresborger-skab, Ordensdekorationer — er viet Forgængeligheden. Men uforgængeligt, voksende i Berømmelse, straalere Værket og Navnet.

TILLÆG OG NOTER

- Side 20. *Huset stod saa godt som uforandret . . .* Paa Københavns By-museum findes Opmaaling og Tegning af H. C. Andersens Kammer ved Konservator Peter Linde.
- 31. Ved Opførelsen af Balletten „Nina“ . . . At denne „Debut“ for H. C. Andersen havde stor Betydning bekræftes af, at han omhyggeligt noterer, at de to Spillemand placeredes forrest paa Teatret „hvor nu den lille Loge er mellem Pillerne“.
 - 44. *Ungdomsforsøg af William Christian Walter, 1822 . . .* Boghandler P. T. Schovelin udsendte 1827 Bogen paany med forandret Titelblad: Gjenfærdet ved Palnatokes Grav, en original Fortælling; og Alfsol, en original Tragoedie. Ungdoms-Forsøg af William Christian Walter.
 - 44. *Den saarbare og ærekære Hans Christian . . .* I et Brev til Collin 11. Oktober 1822 skriver Mynster bl. a.: Andersen har været hos mig og tilbudt at læse for mig, hvorimod jeg læste for ham, deels fordi han er i Begreb med at lade en Tragoedie trykke, deels fordi han i et Brev havde fortalt mig, at Theater-Directionen havde syntes saa godt om hans sidste Arbejde, at den havde besluttet at underholde ham nogle Aar i Sorøe Akademi. (Brevet findes i H. C. Andersen-Museet i Odense.)
 - 50. . . . *Hun stødte sig slet ikke over de massive Udtryk i min Magdalenes Mund . . .* Magdalene var en af Personerne i H. C. Andersens foran nævnte Roman „Christian den Anders Dverg“.
 - 85. . . . *en stor Gaard med to Porte . . .* I en tidligere Offentliggørelse af Brevet („Nationaltidende“ 19. Maj 1922. Brevet er gengivet i Facsimile i „Verden og Vi“ 4. Juni 1922) er læst *to Porte*. Som det kan ses paa ældre Billeder af Ejendommen Nyhavn 20, havde den oprindelig to Porte, af hvilke den østlige nu er tilmuret.
 - 86. *I April 1835 udkom Improvisatoren . . .* Om „Improvisatoren“ og dens rette Bedømmelse henvises Læseren til Paul V. Rubows Afhandling i „Rom og Danmark“ II, 1937, Side 89 fig.

Side 106. I 1843 var han . . . Fra dette Aar (i et Brev fra den tyske Digter Fr. Hebbel 16. Januar 1843) har man en Skildring af Andersens ydre Skikkelse. Hebbel havde hos Oehlenschläger truffet den danske Digter og giver følgende drastiske Beskrivelse af ham: Eine lange, schlotterige, lemurenhaft eingeknickte Gestalt, mit einem ausnehmend häszlichen Gesicht.

- 127. *St. Annæ Plads* 22 . . . Værten var Restavratør Lorentz Peter Schmidt.
- 128. I *Studenteforeningen* . . . Studenteforeningen havde Lokaler i Boldhusgade 1, Hjørnet af Admiralgade. Først 1863 flyttede Foreningen til Holmens Kanal.
- 129. I Januar 1860 læste han første Gang for en stor Arbejderforsamling . . . Under sit sidste Ophold i Rom 1861 besøgte han Alb. Kückler i Bonaventura-Klostret. I Dagbogen skriver han: Hvad jeg fortalte om de forskellige Foredrag i Arbejderforeningen hjemme, fornøjede ham.
- 142. *Dette Billedes Skæbne kendes ikke*. Formentlig har Fru Jerichau solgt Portrættet i Udlandet (Amerika?).
- 184. *Slutvignet. H. C. Andersens Navneplade fra Nyhavn*. Oprindelig har der under Navnet staaet anført Titlen *Professor*, hvad han var blevet 1851; men da han steg i Rangen og 1867 udnævntes til *Etatsraad*, 1874 til *Konferensraad*, er Titlen klistret over, formentlig af H. C. Andersen selv.
Navnepladen tilhører nu H. C. Andersen-Museet i Odense.

BILLEDFORTEGNELSE

- Titel. H. C. Andersen. Efter C. A. Jensens Maleri. 1835. H. C. Andersen-Museet i Odense.
- Side 5. Udsigt over København fra Frederiksberg Bakke. Stik efter P. Lunds Tegning.
- 7. Gæstgivergaarden „Gardergaarden“ paa Vestergade 18. Fot. 1936.
 - 9. Trappegang i Bredgade 19. Fot. 1936.
 - 10. Solodanserinde Mme Anna Margrethe Schall. Pastel af Chr. Horneman. Tilh. Skuespiller ved det kgl. Teater Nic. Neiiendam.
 - 13. Borgergade 34. Fot. 1937.
 - 14. Syngemester Giuseppe Siboni. Maleri af D. Monies. Det national-historiske Museum paa Frederiksberg.
 - 15. Komponisten C. E. F. Weyse. Maleri af C. A. Jensen. do.
 - 16. Kronprinsessegade 8. Fot. 1936.
 - 20. Holmsgade. Maleri af Alfred Larsen. Øregaard Samlingen.
 - 22. Trappeparti i Holmsgade 8. Fot. 1936.
 - 24. Frederik Høegh-Guldberg. Maleri af F. C. Gröger. H. C. Andersen-Museet.
 - 25. Udsigt fra Holmsgade 8. Fot. 1936.
 - 26. Skuespillerinde Johanne Caroline Elisabeth Dahlén, f. Morthorst. Samtidigt Maleri. Tilh. Fru Baronesse Soffy Walleen, f. Rosenberg.
 - 27. Solodanser Carl Dahlén. Samtidig Pastel. Tilh. Kammerherre G. Krag.
 - 28. Badstuestræde 18. Fot. 1936.
 - 30. Fru Anna Leth Jürgensen, f. Bruun. Samtidig Silhuet. Tilh. Frk. Marie Bruun-Jürgensen.
 - 31. Østergade 6. Akvarel af C. O. Zeuthen. Tilh. Øregaard Samlingen.
 - 34. Pakhusforvalter Jonathan Balling. Maleri af N. I. Bredal. Tilhørte i 1916 fhv. Institutbestyrerinde E. Richter.
 - 36. Skuespillerinde Birgitte Elisabeth Andersen. Maleri af C. W. Eckersberg. Tilh. Skuespillerinde ved Det kgl. Teater Fru Jonna Neiiendam, f. Collin.

- Side 37. Dybensgade 20, Hjørnet af Nikolajgade. Fot. 1936.
- 38. Kongens Have c. 1830. Staalstik. Kbhs. Bymuseum.
 - 39. Ved Stranden. Fot. ca. 1870.
 - 43. Finansdeputeret Jonas Collin. Maleri af W. Marstrand. Frederiksborg.
 - 45. Den Collinske Gaard i Bredgade. Transparent Maleri af Heinrich Hansen. Tilh. Skuespillerinde ved Det kgl. Teater, Fru Jonna Neiiendam, f. Collin.
 - 47. Hjørnet af Kongens Nytorv og Bredgade. Tegning af M. Rørbye.
 - 48. B. S. Ingemann. Maleri af C. A. Jensen. 1818. Frederiksborg.
 - 50. Kommandør, senere Admiral P. Fr. Wulff. Litografi af Em. Bærentzen, efter Maleri af W. Marstrand, som tilhører Bankkasserer R. Koch.
 - 52. Oberst, senere General Chr. Høegh-Guldberg. Maleri. H. C. Andersen-Museet.
 - 56. Rektor Simon Meisling. Maleri. Tilh. Dr. med. Aage Meisling.
 - 57. Pastor Chr. Werliin. Fot. ca. 1860.
 - 58. Ludvig Chr. Müller. Silhuet. H. C. Ley del. L. A. Kornerup lith. J. W. Tegner & Kittendorff.
 - 59. Tagkammeret Vingaardsstræde 6. Tegning af Georg Tormer. Tilh. Kontorchef H. G. Olrik.
 - 60. Fru Signe Læssøe. Miniature af J. A. Jerichau. Tilh. Fru Dommer E. Stephensen.
 - 62. Torvegade 8. Fot. 1936.
 - 69. Fru Riborg Bøving, f. Voigt. Daguerretypi ca. 1845. Første Gang offentliggjort i uretoucheret Stand.
 - 70. Cand. phil. Chr. Voigt. Daguerretypi ca. 1850.
 - 73. Hotel Royal. Fot. ca. 1860.
 - 75. Louise Lind, f. Collin. Maleri af W. Marstrand. H. C. Andersen-Museet.
 - 76. Fru Sophie Dahlstrøm, f. Ørsted. Udsnit af Familiebillede, Daguerretypi ca. 1850.
 - 79. Side af H. C. Andersens Dagbog 1833. Det kgl. Bibliotek.
 - 80. H. C. Andersen. Malet i Rom af Alb. Küchler 1833—34. Frederiksborg.
 - 81. Edvard Collin. Maleri af W. Marstrand 1842. do.
 - 82. Parti af Nyhavn, Charlottenborgsiden. Fot. 1936.

- Side 84. Henriette Wulff. Maleri af Adam Müller 1837. Tilh. Bankkasserer R. Koch.
- 87. H. C. Ørsted. Maleri af C. W. Eckersberg 1822. Frederiksborg.
 - 88. J. M. Thiele. Litografi af W. Heuer 1826.
 - 90. Fru Catharina Marie Bügel, f. Adzer. Maleri, formentlig af C. A. Lorentzen. Tilh. Fru Ella Berner.
 - 92. H. C. Andersen. Maleri af C. A. Benzon 1835. Frederiksborg.
 - 94. Den Tybjergske Gaard, Dronningens Tværgade 19. Fot. ca. 1880.
 - 96. Jonas Collins Gaard, Amaliegade 9. Fot. 1936.
 - 97. Samme. Indgangen til Køkkentrappen. Fot. 1936.
 - 102. Kongens Nytorv med Hotel du Nord. Tegning af H. G. F. Holm. Tilh. Kbh.s Bymuseum.
 - 106. Søkadetakademiet, Bredgade 76. Gammel Tegning.
 - 108. Jenny Lind. Litografi efter Eduard Magnus' Maleri.
 - 112. H. C. Ørsteds Hjem paa Nørregade. Fot. ca. 1900.
 - 115. Store Kongensgade 49, Hjørnet af Dronningens Tværgade. Fot. ca. 1925.
 - 118. Nyhavn 67. Fot. 1936.
 - 119. Fru Joachime Anholm, f. Oppermann. Fot.
 - 120. H. C. Andersen. Buste af Joseph Durham 1847. H. C. Andersen-Museet.
 - 124. H. C. Andersen Fotografi af Franz v. Hanfstängl 1860.
 - 125. Marineløjtnant Vilh. Pedersen. Litografi af Th. Bergh's lith. Inst.
 - 126. St. Annæ Plads 22. Fot. 1936.
 - 127. Zoologen Jonas Collin. Fot.
 - 129. Udsigt fra Holmens Kanal med Studenterforeningen. Fot. 1867.
 - 130. Moritz G. Melchior. Maleri 1880 af Bertha Wegmann. Frederiksborg.
 - 131. Fru Dorothea Melchior, f. Henriques. Fot. 1865.
 - 133. Hotel d'Angleterre's Brevhoved Lithografisk Gravure i Sten. ca. 1860.
 - 134. Frk. Thora Hallager. Fot.
 - 136. I. P. E. Hartmann. Tegning af I. V. Gertner. Frederiksborg.
 - 138. Sprøjteprøve paa Kongens Nytorv. Fot. ca. 1870.
 - 139. Viggo Drewsen. Fot.
 - 143. H. C. Andersen. Maleri af Elisabeth Jerichau-Baumann 1850. Frederiksborg.

- Side 145. Højbroplads 21. Familien Melchiors Hjem. Fot. ca. 1880.
- 147. Landstedet „Rolighed“ paa Østerbro. Fot. ca. 1870.
 - 149. H. C. Andersens Bolig i Tordenskjoldsgade 17. Fot. 1936.
 - 151. A. L. Drewsens Villa i Rosenvænget. Fot. ca. 1900.
 - 153. Havetrappen paa „Rolighed“. Fot. ca. 1870.
 - 157. Nikolaj Bøgh. Fot.
 - 158. Frk. Clara Ballin. Fot.
 - 160. Fra Botanisk Have ved Charlottenborg. Maleri ca. 1860. Kbh.s Bymuseum.
 - 161. Aftenselskab hos Martin R. Henriques. Maleri af Edv. Lehmann 1868. Tilh. Vekselerer Walter Holm Henriques.
 - 169. H. C. Andersen i sit Værelse Nyhavn 18. Fot. ca. 1874.
 - 176. H. C. Andersens Grav paa Assistens Kirkegaard. Fot. ca. 1900.

Slutvignet. H. C. Andersens Navneplade fra Nyhavn.

Fotografierne fra 1936—37 er taget til Brug for denne Bog.

LITTERATUR

- H. C. Andersen: Mit Livs Eventyr. 1850.
— Supplement. 1877.
— Breve. Udg. af C. St. A. Bille og Nik. Bøgh, I—II. 1878.
— Levnedsbog. Udg. af Hans Brix. 1926.
— Breve til Therese og Martin R. Henriques. Udg. af H. Topsøe-Jensen. 1932.
— Breve til Edv. og Henriette Collin. Udg. af Chr. Behrend og H. Topsøe-Jensen. I—VI. 1933—37.
- Hans Brix: H. C. Andersen og hans Eventyr. 1907.
Edvard Collin: H. C. Andersen og Det Collinske Hus. 1882.
Hjalmar Helweg: H. C. Andersen. En psykiatrisk Studie. 1927.
H. G. Olrik: Kroniker i „Berl. Tid.“ og „Nationaltidende“.
Rigmor Stampe: H. C. Andersen og hans nærmeste Omgang. 1918.
Anderseniana. Udg. af H. C. Andersen-Samfundet. 1933 flg.

Forøvrig henvises til Litteraturfortegnelsen ved H. Topsøe-Jensens H. C. Andersen-Biografi i Dansk biografisk Leksikon. 1933. I. Side 342—43.

INDHOLD

	Side
Forord.....	I
Ankomsten	5
I Ulkegade	19
I Dybengade	36
Trængselsaarene	46
I Vingaardsstræde.....	58
Det himmelblaa Værelse	65
De første Eventyr.....	80
Paa Hotel	101
Berømmelsen	115
Paa Kongens Nytorv	133
Senere Aar	141
Afslutning.....	152
Tillæg og Noter	179
Billedfortegnelse	181
Litteratur	185

F. HENDRIKSENS
REPRODUKTIONS-ATELIER
BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI A/S

Trykt i 3500 Eksemplarer paa matglittet Trykpapir
25 Eksemplarer paa særlig fabrikeret matglittet Kunsttryk fra
DE FORENEDE PAPIRFABRIKKER A/S

FORENINGEN „FREMTIDEN“

ved

KNUD HENDRIKSEN

KØBENHAVN
MCMXXXVIII